

't Is al vrouwenwerk. Refreinen

Anna Bijns

Editie Herman Pleij

bron

Anna Bijns, *'t Is al vrouwenwerk. Refreinen* (ed. Herman Pleij). Amsterdam, Em. Querido's Uitgeverij
1994

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/bijn003hple01_01/colofon.php

© 2014 dbnl / Herman Pleij

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small checkmark-like shape above its vertical stem.

[Refreinen]

*Artificiaal geesten, die na kunste haakt,
Niet en is 't gemaakt dan uit rechte trouwen sterk.
Neemt hieraan gemerk, opdat gij die jonste smaakt.
Al is er iet misraakt, peinst, 't is al vrouwenwerk.*

*Bekwame zinnen, onder correctie rene
Ik mij stelle; mag wijsheid in mij vermeerd zijn,
In kunsten kenne ik mijn perfectie klene,
Nog leerkind: dus meesters moeten geëerd zijn.
Seer geerne wil ik van kunstenaars geleerd zijn.*

*Liefde tot der waarheid, om 's geloofs versterken,
Heeft mij zonder verdriet uit jonsten doen werken.*

Ongebonden best, weeldig wijf zonder man

Het es goed vrouwe zijn, maar veel beter here.
 Gij maagden, gij weduwen, onthoudt dees lere:
 Niemand hem te zere om houwen en spoede.
 Men zeit: daar geen man en es, daar en es geen ere;
 Maar die gekrijgen kan kost en kleren,
 Niet haast haar en kere onder eens mans roede.
 Dit is mijnen raad: weest op uw hoede,
 Want zo ik bevroede, ik zie 't gemene,
 Als een vrouwe huwt, al is ze eël van bloede,
 Machtig van goede, zij krijgt aan haar bene
 Enen groten worpriet. Maar blijft zij allene,
 En zij haar rene en zuver gehouden kan,
 Zij es here en vrouwe, beter leven nooit gene.
 Ik en acht niet klene 't huwelijk, nochtan
 Ongebonden best, weeldig wijf zonder man.

Proper meiskens werden wel lelijke vrouwen,
 Arm danten, arm sloren: hoort jong met den ouwen!
 Dit zou mij doen schouwen 't houwelijk voorwaar.
 Maar, wachermen, als zij den man eerst trouwen,
 Zij menen de liefde en mag niet verkouwen;
 Dan is 't hem berouwen eer een half jaar.
 Och, het pak des houwelijks is al te zwaar!
 Zij weten 't klaar, die 't hebben gedragen.
 Een vrouwe maakt door vreze menig misbaar,
 Als de man hier en daar gaat druk verjagen,
 Drinken en spelen bij nachte, bij dagen.
 Dan hoort men beklagen dat men ooit began,
 Dan en mogen u helpen vrienden of magen.

Dus hoort mijn gewagen en wacht er u van:
Ongebonden best, weeldig wijf zonder man.

Ook komt de man somtijds dronken en prat,
Als d'wijf haar gewracht heeft moede en mat;
Want men moet al wat doen, zal men 't huis bestieren.
Wil zij dan eens roeren haar snatergat,
Zo wordt zij geslagen met vuisten plat;
Dat dronken, vol vat moet ze obedieren.
Dan doet hij niet dan kijven en tieren,
Dat zijn de manieren: wee haar die 't smaakt!
Loopt hij dan elders bij Venus' kamenieren,
Peinst, wat blijder sieren men thuis dan maakt.
Gij maagden, gij weduwen, aan ander u spaakt,
Eer gij ook geraakt in zulken gespan.
Al waar 't dat gij mij al contrarie spraakt,
Mij en roekt wie 't laakt, ik blijf er weer an:
Ongebonden best, weeldig wijf zonder man.

Ene vrouwe ongehoud moet derven 's mans gewin;
Zo en derf zij ook niet wachten zijnen zin.
En, na mijn bekin, de vrijheid is veel weerd.
Zij en werdt niet begrezen, gaat zij uit of in.
En al moeste zij leven op haar gespin,
Voorwaar veel te min zij alleen verteert.
Een ongebonden vrouwe wordt alom begeerd.
Al is 't dat ze ontbeert eens mans profijt,
Zij is meester en vrouwe aan haren heerd.
Te gane onverveerd, dat 's een groot jolijt.
Zij mag slapen en waken na haren appetijt,
Zonder iemands verwijt; blijft ongebonden dan,
De vrijheid te verliezen, geen meerder spijt.
Vrouwkens, wie gij zijt, al kreegdij enen goeden Jan,
Ongebonden best, weeldig wijf zonder man.

Al is een vrouwe nog zo rijk van haven,
 Veel mans die achten ze als haar slaven.
 Ziet toe, als ze u laven met schonen prologen,
 En gelooft niet zo zaan, maar laat ze draven,
 Want mij dunkt, de goei mans zijn witte raven.
 Acht niet wat gaven zij u brengen voor ogen:
 Als ze een vrouwe hebbe in 't nette getogen,
 Is liefde vervlogen, dit zien wij wel.
 In 't houwen wordt menige vrouwe bedrogen,
 Die moeten gedogen groot zwaar gekwel;
 Haar goed werdt verkwist, de man valt haar fel.
 't En es vrij geen spel, maar nooit zwaarder ban.
 't Es somtijds om 't geldeken en niet om 't vel,
 Dat de zelke zo snel liep dat hij stan.
 Ongebonden best, weeldig wijf zonder man.

Het waar goed huwen, maar 't zorgen is de plage

Gij proper meiskens, gij enge dierkens,
 En jonge gezellen, wild van manierkens,
 Wilt u niet zo schierkens om huwen stellen.
 Gij speelt nu bij nachte lustig en fierkens
 Voor uws liefkens deurkens met herpen, met lierkens.
 Zij troten als mierkens, dees jonge gezellen,
 Om huwen zij vrienden en magen kwellen.
 En wilt u niet versnellen, zijt koel van zinne;
 Die vruchten des huwelijks wil ik vertellen.
 Wilt 't wel spellen, wat huwen heeft inne:
 Al schijnt de liefde zeer heet ten beginne,
 Zorge doet de minne slappen alle dage,
 Zij maakt kousen vol palingen, een scherpe kinne
 En kaken dinne; hoort wat ik gewage:
 Het waar goed huwen, maar 't zorgen is de plage.

Alzo zaan als de bruiloft es geënd,
 Zo begint de zorge, waar gij u keert of wendt;
 Om 'l'argent' men zendt van alle zijen.
 Es er 't geld dan dunne, zo is 't hof geschend.
 Waar blijft dan d'arm bruigom? Jongers, dit bekend:
 Als gij loopt en rent om huwen, om vrijen,
 Dan moet gij gaan slaven, zuldij bedijen,
 En vreugd vertijen, hoort vrouwen en mannen.
 Sober gewin doet ook zelden verblijen;
 Dan is er al lijn, vreugd is er gebannen,
 Daar gebreken schotelen, potten en kannen,
 Teilen en pannen, tafele en schrage;
 Kundij niet gewinnen, zo heet gij een hannen.
 Die dus is gespannen, die dat hij 't verdrage.
 Het waar goed houwen, maar 't zorgen is de plage.

Dan wordt hij Jan Splijtmijte. Eens verkwiste hij 't goed,
 Nu telt hij de gorte. Eerst had hij enen moed,
 Dees arm bloed nu alle solaas ontbeert.
 Die voortijds zo milde was, is nu zo vroed.
 Wat hij werkt of slaaft, 't is al tegenspoed.
 Hij dunkt mij verwoed, die een wijf begeert:
 't Is een plage boven plage, bij gans peerd.
 Enen kouden heerd, turf noch hout om branden,
 Peinst hierom, jongers, hiervoor zijt verveerd.
 Dan werden verteerd juwelen en panden.
 Het es kwaad neringe doen met ijdeln handen,
 En geen brood in de tanden maakt een ijdel mage.
 Elk wacht hem te springen in zulken banden,
 Opdat hij met schanden na niet en klage:
 Het waar goed huwen, maar 't zorgen is de plage.

Dan is er Bele: ailacen, wachermen,
 Wat dede ik gehuwd, God moet 's ontfermen!

Dan zijn de termen kijven en vloeken,
 De fradden ook aan de oren zwermen.
 d'Een krijt van kouwen, d'ander van honger kermen.
 Dan moet Jan ook wermen der kinderdoeken.
 't Is: vader, geeft appelen, moeder geeft koeken.
 Men dicht er af boeken, zij weten 't die 't gevoelen:
 Het is er hoofdzweer in allen hoeken.
 Dan is 't: wilt geld zoeken om wiegen, om stoelen;
 d'Ene wil eten, d'ander kakken of poelen.
 Nooit zulken woelen: 't verlede hem die 't zage.
 Is 't kind dan bedreten, zo moeten zij 't spoelen.
 Dit doet liefde koelen, die groot was van behage.
 Het waar goed huwen, maar 't zorgen is de plage.

Prinsen, prinsessen, die treden Venus' paden,
 Blijft ongebonden, ik zou 't u raden,
 Wilt dit pak niet laden, wacht u voor den stoot,
 Loopt niet zere om huwen, maar gaat met staden.
 Peinst, hongerige buiken zijn kwaad om verzaden
 Met der schapraden, daar men brood buiten sloot.
 Veel kinder breken 't hood, geen zorge zo groot;
 Een op den schoot, nog ene in 't lijf,
 Drie, viere om den haard, zij maakten u bloot:
 Al haddij schepen, boot, gij werdt een katijf.
 God zoude verezelen, trouwde Hij een wijf.
 Meiskens, houdt u ook stijf, zijt om trouwen trage.
 Al dunkt u nu 't vrijen goed tijdverdrijf,
 't Werdt na wel gekijf; die 't proeven ik vrage.
 Het waar goed huwen, maar 't zorgen is de plage.

Ongebonden best, weeldig man zonder wijf

Gezellen en weduwnaars, beide jong en oud,
 De vrijheid is beter dan zilver of goud.
 Volgt Paulus' lere, ik en rade u niet el:
 Blijft ongebonden; 't is geringe getrouwd,
 Dat lange berouwt: wijs is hij die 't schouwt.
 't Houwen is avontuurlijk, dit ziet men wel:
 Krijgt een man een wijf, die kwaad is en fel,
 Wederspannig, rebel,
 Hij laat er zijn vel;
 Op aarde geen armer martelare.
 Peinst, jongers, die om huwen loopt zo snel:
 't En es vrij geen spel,
 Maar een eeuwig gekwel.
 Die wil huwen, mag wel zijn in groten vare,
 Want een kwaad wijf is zeker een kwade ware,
 Een eerdse helle, een eeuwig gekijf.
 Dus derf ik wel zeggen in 't openbare:
 Ongebonden best, weeldig man zonder wijf.

Men mag enen man niet kwader vloeken
 Dan met enen wijve. Die 't huwen zeer zoeken,
 Zijn zotter dan zot, ik wil 't u betonen.
 Die vrouwen en behoeven heensdaags geen doeken;
 Ziet hoe zij verkloeken: zij dragen de broeken,
 De mans moeten in de turfhoek wonen.
 Dan preken zij 's daags wel zeven sermonen.
 't En mag u niet schonen,
 Gij manspersonen:
 Gij weet of ik liege, die 't somtijds proeft.
 Geeft haar enen slag, zij en zal u niet honen
 Maar dubbel lonen,
 Met stoelen kronen.

Gij moet 't al bezorgen, dat in huis behoeft,
 Of gij wordt begrezen en kwalijk getoefd.
 Gij jonge gezellen, wat hebdi in uw lijf,
 Dat gij u gaat bedroeven, eer u God bedroeft!
 Ongebonden best, weeldig man zonder wijf.

Gaat een man somtijds een kanneken drinken,
 's Avonds is er de simme, dit 's goed om dinken;
 Dan zeit ze met enen grammen aanschijne:
 Vuil dronkaard, vol vat, hoe komdi hier stinken!
 Gieten en schinken, 't glaasken klinken,
 Dit is uw ambacht, dus verteerdij d'mijne;
 Ik drinke krank bier, gij gaat te wijne.
 Dit 's haar doctrijne
 Achter de gardijne.
 Dan roept ze: staat oppe, gaat winnen uw brood;
 Ik sliepe zo lief met enen zwijne
 Als met den kokijne.
 Dit 's zijn medicijne;
 Hem diende veel beter een kandeelken in 't hood.
 Horen 't de liên, de man werdt van schaamten rood.
 Dan peinst hij: ailacen! arm, onzalig katijf,
 Wat dede ik gehuwd, ik waar beter dood!
 Ongebonden best, weeldig man zonder wijf.

Mocht zulk man van den wijve zijn verlost,
 Hij zoude te Rome, al zoude hij te post
 Alle dagen geven twee gouden dukaten:
 't En es niet om zeggen, wat een wijf al kost!
 Gevoederd, gevost, frisselijk gedost,
 Willen zij gaan pronken langs der straten.
 Wil 's de man niet geven, zij zullen hem haten
 Als balling verwaten;
 Hij en derf 's niet laten.

Dan moeten zij hebben enen slependen koers,
 Paternosters, riemen met guldenen platen,
 Groot boven maten.

Dan gaan zij blaten
 Met gefronsten halsdoeken, lampers of floers,
 Daar de borstkens doorschijnen, recht op zijn hoers,
 Geluwe, dunne doeken, gestijfd wel stijf.
 Zeggen de mans hiertegen, zo heten 't boers.
 Ongebonden best, weeldig man zonder wijf.

Prinse, de vrouwkens zijn gaarne proper en mooi;
 Rustig op zijn hoofs, na den nieuwen tooi
 Moeten de habijten gemaakt, gesneden zijn.
 Hoe zuur dat den man wordt, zij achten 't niet een hooi.
 Al zouden zij te Walem gaan tappen rooi,
 Zij zouden wel willen in alle steden zijn.
 Ter kermessen, ter feesten moet gereden zijn;
 Dus wilt als heden zijn,
 Het moet geleden zijn.
 't Waar van node, dat zij alle nieuwigheid zagen.
 d'Wijf wil ook van den man altijd gebeden zijn.
 Moet zij beneden zijn,
 Zij zal t'onvreden zijn.
 Zij vechten om d'meesterschap ook met vlagen.
 Spreekt de man een haastig woord, zij loopt klagen
 Tot haren commeren: dit 's der vrouwen bedrijf.
 Dus zeg ik nog eens, wien 't mag mishagen:
 Ongebonden best, weeldig man zonder wijf.

Verwijfd te zijne gaat boven alle plagen

Ik mag wel klagen, ik heb 's van doene,
 Ailacen, wacharmen, want ik ben verwijfd.

Ik eet van den Prekaren, avond en noene,
 En nochtans en ben ik niet zo koene
 Een woord te kikken, hoezere zij kijft.
 Ees 't dat mij dezen duivel nog lange bij blijft,
 Ik zal van kwaadheden mijn galle spouwen,
 Want wanneer de laudate haar doeken stijft,
 Zo moet ik ze kloppen en helpen houwen:
 Ik woon in de parochie van Onzer Vrouwen.
 Dan zeit zij: bloeiken, uw ogen druipen,
 De baarljke nikker dede mij u trouwen.
 's Morgens roept zij: staat op, gij duipen,
 Haast u geringe, maakt mij een zuipen
 En suiker 't wel, of u naken slagen.
 Zij zou mij doen in een muizenhol kruipen,
 Wanneer zij spreekt; dan zeg ik met vlagen:
 Verwijfd te zijne gaat boven alle plagen.

Wanneer zij opstaat, moet ik mij rassen
 d'Bedde te maken, d'welk ik liever ontbeerde.
 Ook doet ze mij de schotelen wassen,
 Den pispot uitgieten, en de assen
 Die moet ik ook uitdragen van den heerde;
 Waar 't dat ik den vloer niet schoon en keerde,
 Zo mocht mij wel gruvelen, dat ik leve.
 Och, mijn wijf is zo geringe te peerde
 En wanneer zij kijft, sta ik en beve.
 Want als ik haar eens een snauwken geve,
 Dan moet ik zo deerlijk haar vuisten bezuren.
 Het kwaad jaar bracht mij ooit aan dees teve.
 Zij doet mij den ketel en den hangel schuren,
 Het wermoes scherven, de pappe ruren,
 De strate keren, het slijk wegdragen,
 De goten rumen, dit zijn haar kuren.

Hierom zegge ik meest alle dagen:
Verwijfd te zijne gaat boven alle plagen.

Ook moet ik haspelen alle haar spillen,
's Avonds als ik zitte bij de viere,
En liet ik ze warren, zij zou mij villen.
Wanneer dat kind krijt, zo moet ik 't stillen,
Op 't knieken zetten, en zingen tiereliere.
En als 't hem bescheten heeft, moet ik schiere
Het grofste gruis van den doeken spoelen.
Pis, kindeken, pis pis, ik dan krajiere,
Wanneer dat 't kakken wille of poelen.
Dan moet ik hem ook de pappe koelen
En in den mond steken, ik en mag 's niet onvliên.
Nochtans, zo mij dunkt dat de liên gevoelen,
En heb ik er niet een teenken ane misschien.
Met goeder hulpen van anderen liên
Heb ik 't gemaakt, dit doet mij klagen;
Ailacen, ik moet door de vingers zien,
Al speelt zij kwaad hoerken, of zij zou mij kragen:
Verwijfd te zijne gaat boven alle plagen.

Dan moet ik d'wicht ook in slape wiegen,
Of 't hoerenkind zou zijnen endelderm uitkrijten,
En liet ik 't krijten, 't en zou mij niet liegen,
Zij zou mij zo dapper in mijn tuiten vliegen,
Want wanneer dat balg krijt, wil zij 't mij wijten.
Ik eet dikwils stokvis voor mijn ontbijten,
En daartoe moet ik muilenbier drinken.
Ik moet haar kladden afdoen, zou 't mij niet spijten,
Haar kleren keren; ook moet ik gedinken
Haar schoenen te vagen, haar zolen doen blinken.
En wanneer haar pollen t'onzend zijn,
Doet zij mij dienen, al zou zij verzinken

Ter tafelen, en zendt mij om bier en om wijn.
 Mocht ik mede brassen, zo waar 't nog fijn,
 Maar neen ik, niet dan de beenderkens knagen.
 Anderen toont zij een blijde aanschijn,
 Maar in mij heeft zij zeer klein behagen:
 Verwijfd te zijne gaat boven alle plagen.

Ik moet haar water halen, lang en reiken,
 Al doen dat zij mij heet, zonder verdrieten,
 Ook moet ik de kleren stellen te weiken,
 Haar helpen wassen, en als zij bleiken,
 Moet ik water putten en de kleren begieten.
 Ook moet ik ze thuis kruien, zonder verschieten;
 Dan moet ik nog de kindsdoeken drogen,
 Of ik zou krabben eten en vuistlook genieten.
 Ik zou somtijds wel littekens togen;
 Zij smeedt mij laatstent twee blauw ogen
 Omdat ik vergat dat zij mij had belast,
 En eens begoot zij mij met kamerlogen,
 Omdat ik ons hennen niet en had getast.
 Wanneer ik iet doe, dat haar mispast,
 Dan wil zij mij uit den bedde jagen.
 Weer ik spreke of dat ons hondeken bast,
 Daar zoud' ze al evenvele naar vragen:
 Verwijfd te zijne gaat boven alle plagen.

Nooit man en geraakte aan vuilder laudate

Ik ben gehuwd, ailacen, wacharmen!
 Ter droever tijd verhing ik mij aan de slore,
 Want al zoud' ik razen, God moet 's ontfarmen,
 Zij en zou niet gaan uit haren spore.
 Zeg ik haar iet, dat gaat haar ter eender ore

Inne, ter ander uite, al is 't mij pijn.
 Klappen en drillen, dit 's haar werk, zo ik hore,
 Altijd van huis en nemmermeer thuis te zijne.
 Met mij te biere gaan of te wijne,
 Dat zou zij wel liever doen dan spinnen.
 Ik verteerde een krake (dus verkwist zij d'mijne)
 Met haar, eer ik enen boot zou winnen.
 Dan roept zij de katte, dan lokt zij de hinnen,
 Dan vlooit zij den hond, dit 's mij klein bate.
 Dus zoekt zij de bijle, des waan ik ontzinnen:
 Nooit man en geraakte aan vuilder laudate.

Het mos wast t'onzend ook uit den potten,
 Zo schoon kan ze mijn wijf houden zonder schuren.
 Haar lijnwaad laat ze in den tobbe verrotten,
 't Werd haar eens verweten van onzen geburen.
 Op strate staan gapen, dit zijn haar kuren.
 Dus draagt zij den dag vast uite met manden,
 Maar d'bier en laat zij in 't vat niet verzuren:
 Ik gevoel 't aan d'minderen van mijnen panden.
 Zij is traag in 't werk, maar kloek in de tanden,
 En tegen den spinrok leit zij in veten.
 Zij en zal geen weren krijgen aan haar handen,
 Want ik en zag ze nooit van werken zweten.
 Al kwam zij ergens uit der zoutketen,
 Zo blinkt zij, wanneer zij komt op 't strate.
 Zal zij haar aanzicht wassen, ik moet haar heten:
 Nooit man en geraakte aan vuilder laudate.

Zij prijst alle ding wanneer 't is gedaan,
 Want zij is zo lui, zij en mag niet zien werken.
 's Morgens wanneer ik te werke wil gaan,
 Zo zeg ik: wijfken, om vreesds versterken,
 Staat oppe en wil ons profijt aanmerken,

En voegt u aan 't werk, vrij als de koene.
 Dan leit zij en ronkt gelijk een verken,
 En keert haar omme en slaapt tot der noene.
 Als ik waan gaan eten, ees 't nog al te doene.
 Is 't warmoes gezoden? zeg ik bij tijen;
 Dan zeit zij: och Jan, zwijgt van zelken sermoene,
 Zou ik wermoes scherven, ik mocht mij snijen.
 Zij geeft mij koud botermelk, ik moet mij lijen,
 Hoewel ik liever wat anders ate.
 Het waar onmogelijk dat ik zou bedijen:
 Nooit man en geraakte aan vuilder laudate.

Zeg ik: mij diende wel wat warmes in 't hood,
 Zij zeit: ik en kan geen vuur gestoken.
 Boter en kaze, appelen en brood,
 Dit zet zij mij vore, in ernste gesproken.
 Dan zeit zij, al zou zij haar staartbeen kroken:
 Lust u wat anders, haal 't in 't cabaret,
 Ik ben al ziek, ik en kan niet gekoken.
 Dan loop ik wat halen, ik en mag niet bet;
 Zaaft gij hoe zij dan haar tanden wet!
 Zij mag haar droge wel, en niet min haar natte:
 Een schoudere en es haar maar een banket,
 Zij aat wel een kieksken daartoe op haar zatte;
 Zij krijgt den besten deel, hoe ik er om pratte.
 Van spijzen en van dranken ook wel haar mate.
 Maken wij schotelen vuil, die wast de katten:
 Nooit man en geraakte aan vuilder laudate.

Prinse, als ik wane gaan rusten,
 Dan vinde ik ons bedde nog ongemaakt.
 Al hiet ik 't haar maken, 't en zou haar niet lusten,
 Dus doe ik 't zelve, hoezere mij vaakt.
 Wel zeven weken, 't wordt van mij gelaakt,

Zou zij uit haren bedde wel kruipen
 Zonder hermaken; hoe ben ik mesraakt
 Aan dees lui dante, arm schamel duipen!
 Zij maakte mij laatstent wat warm om zuipen,
 En dat moest ik met groten beden bejagen.
 Doen liet ze 'r haren neuze in druipen;
 Wien en zoude zelken werk niet meshagen?
 In enen jare en zou zij haren vloer niet vagen,
 God weet wat ik nog in de penne late.
 Dus mag ik wel zeggen, wat helpt mijn klagen:
 Nooit man en geraakte aan vuilder laudate.

Dus doende brengt zij den tijd vast deure

Ik heb een wijf, beter hadde ik gene,
 Want alle haar doen is van kleinen profijte.
 Zij zoude wel meer verteren allene
 Dan ik zou winnen: hierop ik bene.
 Van kwaadheden ik somtijds nalijks splijte,
 Omdat ik mijnen tijd met haar verslijte;
 Den nekker bracht mij ooit in dit perket.
 Nooit man en kreeg zo aalweerdige tijte;
 Zij slaapt tot acht uren, te mijnen spijte;
 Hiermede zij al veel spinnens verlet.
 Eer zij haar kuipken dan rechte gezet,
 Daar behoeft zij twee uren toe, wel ter keure.
 Dan gaat zij ter kerken, proper en net:
 Dus doende brengt zij den tijd vast deure.

Ten twaalf uren, als m'er zal gaan eten,
 Dan komt zij properlijk thuis gestreken,
 Dan is ze d'eerste ter tafelen gezeten;
 't En greit mij niet wel, dat mag elk wel weten,

Nochtans en derf ik een woord niet spreken,
 En als ze haren penszak vol heeft gesteken,
 Dan gaat zij een ure of twee liggen slapen.
 Zij en handelt den spinrok nauw eens ter weken;
 Wanneer zij dan opstaat (dit zijn haar treken),
 Dan gaat ze op 't strate een luchtken rapen.
 Es er ergens wat nieuws, dat moet ze begapen,
 Niet achtende hoe ik daaromme treue;
 Zal ik bedijen, 't is er kwalijk toe geschapen.
 Dus doende brengt zij den tijd vast deure.

Al krijgt zij somtijds wat lust om spinnen,
 Zij es den spinrok goedertieren in 't genaken,
 Zij en zou der niet vier mijten daags mee winnen.
 Ik geef haar gelijk, zij heeft goei zinnen,
 Zij en wil den dieren tijd in 't vlas niet maken.
 Wat werk zij begint, zij zal zaan staken,
 Zij zaait liever aarsbillen langs der straten.
 Spint zij enen draad, terstond zal haar vaken,
 Maar zij zou wel heel nachten over waken
 Om dansen: zelv werk en zou zij niet haten.
 Hierinne en kan ik geen vreugd gevaten,
 Want ik niet en bedije, wat ik labeure,
 Van huize tot huize loopt zij laudaten:
 Dus doende brengt zij den tijd vast deure.

Roert zij een pappe, die laat zij verberren,
 Of zij laat ze half in d'assen lopen.
 Haspelt zij een spille, die zal ze verwerren;
 Al voerde men haar 't geld toe met kerren,
 Zij maakt es haar kwijte met groten hopen.
 Wat nieuwigheid zij ziet, die wil zij kopen;
 't Waar nood dat zij al hadde, dat anders wijfs dragen:
 Gaaf ik haar niet, zij zou mij 't vel afstropen.

Och, dat ik dezen band heb laten knopen,
 Dat rouwt mij, maar te spade, want wat helpt mijn klagen?
 Zij viert Sinte Verlege ook met vlagen,
 En Sinte Luiard, zo ik bespeure.
 Ook gaat zij klappeien met helen dagen.
 Dus doende brengt zij den tijd vast deure.

Prinse, als zij thuis komt, 't zij avond of noene,
 Ik en vrage: wijf, waar hebt gij geweest?
 Zij zeit: wat hebdi daarmede te doene?
 Dus antwoordt zij mij vrij als de koene;
 Al waar een man een engel, hij misprees 't.
 Ik en laat in 't bedde niet enen veest,
 Zij en klapt 't onzer geburen wijven.
 Als zij komt bij haar commeren, voorwaar dus ees 't,
 Al den paternoster die zij dan leest,
 Is hoe zij haar doeken blauw mocht stijven;
 Dan gaat zij ze kloppen, stoten en wrijven;
 Dit slaat zij wel gaie, maar anders niet een leure.
 Wie en zou niet ontzinnen in zulk bedrijven?
 Dus doende brengt zij den tijd vast deure.

Een heb ik getrouwd, och mocht ik ze laten!

Onlangs geraakt zijnde van der minnen vier
 Door Venus' bestier, een dat aardigste dier
 Hadde mijnen zotten zin gestolen:
 Wat baat 't verscholen!
 Waar ik ging of stond, weer daar of hier,
 Dronk ik wijn of bier, ik en hadde genen tier,
 Ik was betoverd: in haarder zoeter molen
 Moeste ik verdolen.
 Was 't wonder, al had ik haar 't harte bevolen?

Zwart gelijk kolen was haar haarken lang.
 Door haar abelheid ging ik tot haarder scholen,
 Scheef op haar zolen ging zij zo fieren gang,
 Haar stemmeken klank als een koe, als zij zang.
 Haar schoonheid mij dwang, elk mag 't hieruit vaten,
 Haar te trouwen, daar ik korts mijn handen om wrang.
 Nu ben ik in 't bevang, 't en mag mij niet baten:
 Een heb ik getrouwd, och mocht ik ze laten!
 Hoe mocht ik mijn dagen ooit zozeer razen,
 Dat ik mij door 't prazen liet verdwazen!
 Maar de lelijke slore die hadde veel geld;
 Daar was ik toe gesteld.
 Nooit klerken van kwader wijf en lazen!
 Och, mocht ik ze verbazen gelijk de hazen,
 Ik jaagde ze met den honden over 't veld:
 Dus ben ik gesteld.
 Hoe mag een man op eerde meer zijn gekweld
 Dan te zijne verzeld met een lelijk kwaad wijf!
 Met den maren mag ze wel zijn gesteld:
 Als zij haar ontschilt, nooit schoonder, witter lijf.
 En alle den dag is haar bedrijf
 Niet anders dan gekijf: dit moet ik haten.
 Mocht ik ze kwijt werden, dit 's mijn motijf,
 Ik liet 't mij kosten stijf wel honderd dukaten.
 Een heb ik getrouwd, och mocht ik ze laten!

Dees kwade kwene, niet om vervuilen,
 Moet haren tuil tuilen, of zij gaat muilen.
 Och, dat ze mijn ogen ooit aanzagen,
 Wien zal ik 't klagen?
 Zij grijnst zo lelijk, ik en weet waar schuilen.
 Zij smijt mij builen, dat mij d'ogen puilen;
 Maar niettemin altemet met vlagen

Krijgt zij ook slagen.
 Maar na mijn smijten en wil zij niet vragen.
 Zij kan mij jagen van hoeke te hoeke.
 't Vlees doet ze mij van den benen knagen,
 Want zij wil dragen alleen de broeke.
 Den hals moet ze breken, eer ik ze vloeke.
 Waar ik troost zoeke, ik werde alomme verwaten.
 Haalde ze een nikker tot zijnen koeke,
 Fraai als de kloeke trade ik langs der straten.
 Een heb ik getrouwd, och mocht ik ze laten!

Konste enig pape dezen band ontknopen,
 Ik zoude verkopen kannen en stopen
 En geven hem 't geld tot eender mijten,
 Wilde hij mij kwijten.
 Wat baat 't mij, al had ik goed met hopen!
 't Wijf zal mij stropen, ik mag wel gaan lopen.
 Zoud' ik mijn jonge jeugd met haar verslijten,
 Dat zou mij spijten.
 Van kwaadheden zou zij wanen splijten,
 Zij zou 't mij verwijten, ging ik eens drinken.
 Ik zorge zij zou mij den neuze afbijten.
 Ik moet erom krijten, als ik 't wil bedinken.
 Haar oogskens als platte mispelen blinken,
 De tanden stinken, zwart, lelijk, vol gaten.
 Eer ik ze kuste, ik zou liever verzinken.
 Mijn vreugd doet ze kringen zeer uitermaten.
 Een heb ik getrouwd, och mocht ik ze laten!

Prinse, den koop is mij berouwen, wachermen!
 Die mij hoorde kermen, hem mag 's ontfermen.
 Wat zoud' ik zo kwaden duivel gaan trouwen,
 't Mag mij wel rouwen.
 Al den dag wil zij mijn oren verwermen;

Maar bij den dermen! Ik wil leren schermen.
 Zou ik mij van 't kwaad wijf laten verdouwen,
 't Volk zou mij verspouwen.
 Zij zouden mij voor enen loeris houwen
 Of voor enen bouwen; dus bij gans bloed!
 Ik zal de stoelen aan haar oren doen snouwen.
 Dat zal ze schouwen, ja, is ze anders vroed.
 Ik zal 't emmer eens proeven, God geef 's mij spoed,
 Mijnen grammen moed zal der wat mee zaten.
 Al hadde zij alle der wereld goed
 In haar behoed, gouden, zilveren platen,
 Nochtans, konst ik en mocht ik, ik zou ze laten!

In 't scheiden wenen wij traankens snot ellenlang

Een meisken fraai, een lettelken oudere
 Dan zeventig jaren of daaromtrent,
 Heeft mijn harte gestolen: is 't ook wondere,
 Dat ik beminne 't vrouwken excellent?
 Zij staat zo vaste in mijn herte geprent:
 't Es zelden ure, ik en begeer ze.
 Van al haren dingen is zij aardig en jent;
 Zij gaat achter bekluiterd gelijk een veerse,
 Haar roksken beslijkt tot half den eerse.
 Dan heeft zij twee lieflijke borstkens rond,
 Recht als een oude verrimpelde leerze.
 Niet enen tand en staat in haren mond.
 Al ben ik ziek, haar bijzijn maakt mij gezond;
 Deur 't verzamten zingen wij der vreugden zang.
 Och, als lief dan lief moet laten terstond,
 In 't scheiden wenen wij traankens snot ellenlang.

Bij haar t'zijne zoude mij altijd wel lusten,
 Al schijn ik een hatelijk Sasseem Loeten.
 Mocht ik in haar lieflijke aarmkens rusten,
 Alle mijn lijden zoude zij wel boeten.
 Haar aanschijn en es niet om verzoeten;
 Van den negen schoonheden heeft zij een deelken.
 Los, keverbekkgig, vol werten, vol sproeten,
 Achter en vore gebult is ook dit beelken.
 Ik was laatstent in een lustig preeelken,
 Daar ik met der liefster zeer vriendelijk speelde;
 Zij nam mij in haar aarmkens, d'amoreus dreeelken,
 En kuste mij vriendlijk, was 't niet een weelde?
 Wie en zoude niet verheugen in zulken beelde?
 Haar mondeken zij vaste aan d'mijne drang.
 Maar doen zij adieu zeide, mijn hartken kweelde.
 In 't scheiden wenen wij traankens snot ellenlang.

Ik mag ze wel kussen, zij en zal niet bijten;
 Dat is groot voordeel, zij en heeft geen tandekens.
 Zou ze mij iemand ontvrijen, 't zou mij spijten;
 Waren 't mijn vrienden, 't werden mijn vijandekens.
 Ik zoud' er om vervechten al mijn pandekens,
 Gelijk een haanken vecht om zijn hinneken.
 Zij heeft twee zwarte, harde, verweerde handekens,
 Daar zij mij mee klokert onder mijn kinneken.
 Dan zeit zij: mijn zoete, waarde minneken;
 En ik zeg weder: mijn lieve lammeken.
 Zwart haar op een schurft hoofd heeft dit godinneken,
 Vol neten, vol vinken: zij spaart 't kammeken.
 Als ik laatst was bij dit zoete mammeken,
 Mijn harte in mijn lijf van vreugden sprang;
 Doen ik ze moest laten, speelde ik 't grammeken.
 In 't scheiden wenen wij traankens snot ellenlang.

Den tijd en zoude mij nimmermeer verdrieten,
 Als ik ben bij dat schoon brunelleken.
 Haar zijpende oogskens mijn harte doorschieten.
 Ik ging laatstent, 't was donker als een helleken,
 En klopte zeer lijselijk voor haar celleken;
 Zij schoot aan haar hemde, gescheurd en lapachtig,
 En ontstak een kaarse: ik zag haar velleken,
 Geluw, verrimpeld, het hing zo slapachtig,
 Van den hoofde tot den voeten was zij rapachtig.
 Doen kreeg ik al ten groten temptatie
 Bij haar te slapen; maar 't volk is klapachtig,
 Dachte ik, dus vreesde ik voor blamatie,
 Hoe vriendelijk dat ik vond bij haar colatie.
 Als ik thuiswaart moet nemen mijnen gang,
 Zo is ons droefheid zonder comparatie.
 In 't scheiden wenen wij traankens snot ellenlang.

Prinse, vondij te nacht in uw bedde
 Een zo amoreuzen, gracielijken moksken,
 Zoudij ze uitstoten? Neen gij, ik wedde,
 Gij en zoudt niet vermulen alzulken broksken.
 Zij ziet zo vriendelijk door haar loksken,
 Men zoud' er padden mee mogen vergeven.
 Haar tongskens dat luidt, al waar 't een kloksken.
 Zij zoude wel afkijven zeven haringteven.
 Haar kamere is beschilderd, beschreven,
 Alzo zij zit over den lollepot.
 't Is een vrouwken, dat kan leven en doen leven.
 Is 't wonder, al ben ik op haar verzot?
 Zij gaat bezeverd en tot den tanden besnot.
 Hierom moet ik ze minnen, het es bedwang.
 Hoe wij t'zamen verheugen, dit is 't slot:
 In 't scheiden wenen wij traankens snot ellenlang.

Uit vreugden wilt over de hekel springen

Veel zusterkens in haar hekelhuis verzaamd,
 Daar uit geneugten bedreven ragie.
 Maar daar was ene, zeer devoot befaamd,
 Die zette zeer stichtelijk haar visagie.
 Wat dou, zeiden d'ander, nooit zwaarder pagie,
 Zuldij ook als wij niet vreugd bedrijven?
 Ons en dient hier geen stomme personagie.
 Dus oppe en helpt ons solaas verstijven,
 Ons mater en zal ons nu niet bekijven.
 Al ees 't dat wij spelen, lachen en zingen,
 Wij hebben nu oorlof, men mag 't wel schrijven.
 Het gebeurt zelden dat men 't ons zoude gehingen.
 Uit vreugden wilt over de hekel springen.

Slechts, sprak 't zusterken, in zelken kluite
 En zal ik mij, hoop ik, nimmermeer ontgaan.
 Al zijn wij hier besloten in de muite
 't Waar misselijk wie hoorde dit vermaan.
 Dus zusterkens, 't en docht mij niet bestaan;
 Vernaam 't d'weerlijk volk, het zoud' er mee zotten.
 Werd hier zelken onstichtigheid van ons gedaan,
 Men zoud' er t'eeuwigen dagen mee spotten.
 Al mocht ik er mee winnen twee lollepotten,
 Die schoonste die men vindt, ik en zou 't niet volbringen.
 Springt over, zeiden d'ander, het zal wel hotten,
 Gij en moogt doch tegen ons niet verdingen;
 Uit vreugden wilt over de hekel springen.

't En es geen wonder, dat ik 't springen vertrekke,
 Sprak 't zusterken, ik weet wel waar 't mij let.
 Want mist' ik den voet, nooit erger kekke,
 Ik viel in de hekel, och, waar liet ik mijn zet?

Dus zusterkens, al haddij 't al t'zamen gewet,
 Ik en zal niet springen; dus hebt patiëntie.
 Al waar ik van zonden nog zozeer besmet,
 Men zette mij nauwe dees penitentie.
 Ik bid u, en maakt hieraf geen mentie:
 Want viel ik, ik moest er mijn handen om wringen.
 Ik hield mij nog liever een maand silentie.
 Neen, spraken ze, gij en zelt ons zo niet dwingen;
 Uit vreugden wilt over de hekel springen.

Dit zusterken was zo deerlijk belaaïen.
 Her over, her over, spraken al de begijnen.
 Wat dou, dacht ze, zal dit volk aldus staan kraaien?
 Ik zal mij moeten te springen pijnen.
 Nochtans liet ik 't mij kosten bei mijn plattijnen,
 Dat een ander d'werk voor mij wilde beginnen.
 Van vrezen moet alle mijn vreugd verdwijnen.
 Is dit geneugte? Ik zou liever spinnen.
 Ik wil gaan springen en roeren mijn vinnen,
 Want mij dunkt, dees zusters zelen mij ringen.
 Met dien sprong z'erover met kloeken zinnen.
 Doen riepen zij alle, die daar zaten en gingen.
 Uit vreugden wilt over de hekel springen.

't Zusterken en had 's zo niet gemikt.
 Zij waand' er den aars te laten met allen.
 Het komt somtijds beter dan 't werd geschikt;
 Dus ees 't dezen zusterken ook gevallen.
 Al laten 't de kloosterliên somtijds wat mallen,
 Daarop en wilt niet benen of knagen,
 Gelijk klappaards doen, die van elken kallen:
 En 't waar beter, dat zij hemzelve bezagen.
 Hoe zouden zij de zwaarheid der ordenen verdragen,
 Zoud' er niet wat vreugden onder mingen?

Met moet altemet de fantasieën verjagen,
Al zou men over de hekel springen.

't Is beter geveesten dan kwalijk gevaren

In een klein conventken van lettel nonnen
Daar zaten de zusterkens bij 't vuur en sponnen,
En 't paterken zat erbij als de waard.
Een van den zusterkens heeft wat fraais begonnen:
Haar is enen wind vanachter ontronnen,
Dat alle d'assen vlogen langs den haard.
Het geheel convent, dat er was vergaard,
Was van den groten tempeeste verwonderd.
Brengt wijwater, sprakt 't paterken, bij gans paard!
Legt palmen in 't vuur, het es gedonderd.
Wat mag 't toch wezen, vraagde elk bijzonderd.
Een veestken, sprak 't zusterken, wachermen tijte!
Laat staan uw vragen: al liet ik er honderd,
Neem 's naar uw moge, ik word 's genoeg kwijte;
Na 't gekken en vrage ik niet een mijte.
Ik heb rapen geten, die mij bezwaren.
Al zou 't mij eeuwelijk staan te verwijte,
't Is beter geveesten dan kwalijk gevaren.

Wat dou, zei 't paterken, wie zoude dat dinken?
Is dat geveesten, ik hoor 't in d'bekken klinken!
Gij scheidt wel enen ooivare uit den neste.
Zuldij ons allen dus zitten bestinken?
Uit den zelven vaten en wilt niet meer schinken;
Wij hebben 's genoeg, houdt zelve de reste.
Gij scheidt ons ten rookgate uite in d'leste.
Keren! zwijgt, sprak 't zusterken, laat staan uw prazen,
Dit 's een klein zake; maar dede ik mijn beste,

Ik scheid wel onstukken al de glazen.
 Wat maakt gij al werks van kleinen vijsvazen!
 Hebdij 's niet genoeg, ik geef 's u wel meer;
 Ik moet mijn kwaad vanachter uitblazen.
 Ik houde mijn gezonde: den buik doet mij zeer.
 Moogdij niet horen vijsten, zo zijdij wel teer.
 Zijt doch tevreden, mijn waarde caren,
 Al weet ik in 't vijsten den rechten keer.
 't Is beter geveesten dan kwalijk gevaren.

Zo en zag ik mijn dage nooit vuilder bruid,
 Riep daar een zusterken al overluid.
 Uwen stank zal ons een kwale aanjagen.
 d'Een spoog, d'ander stopte, de derde nam kruid.
 't Is schande, sprakt 't paterken, hoe zijdij dus ruid?
 Gij en zoudt niet vijsten, gij en zoude 't vragen.
 Gaat buiten, want kwamen der nog zulken vlagen,
 Ik zorge, het zoude u achter ontdruipen.
 't Zusterken peinsde, ik zal 't nog eens wagen;
 Dat mij achter ontdruipt, dat moet gij zuipen.
 Met dies liet zij een veestken heimelijk sluipen.
 Doen sprak daar een zusterken: slore der sloren,
 De nikker moet in uw vijstpoorte kruipen.
 Wij ruiken wel, al is 't dat wij niet en horen.
 Gij zult ons nog al afvijsten ons oren.
 Doen loegen zij alle, die daar waren.
 't Zusterken peinsde: al zoudij al versmoren,
 't Is beter geveesten dan kwalijk gevaren.

Ik en wil 's niet langer lijden, sprak daar ene,
 Of laat ons gaan vijsten al in 't gemene.
 Ik kan ook watte, wil ik mijn kunste togen.
 Doen liet zij een veestken, maar 't was zeer klene.
 Is 't anders niet, sprak 't zusterken, uwer gene

En zal mij in 't vijsten mogen verhogen.
 Ik zet u in mijn dere, tort om uw ogen;
 Ik ben uw meesterse, gij zult 't gevoelen.
 Zij lichtte haar billen, d'ander moesten 't gedogen,
 En scheet al de zusterkens van haren stoelen.
 Met zelken winde moet gij uw pappe koelen,
 Sprak 't paterken, houdt oppe, ik geve u den prijs.
 Gij veest wel onstukken alle de doelen,
 Die mogen staan tussen hier en Parijs.
 Die tegen u wedde en ware niet wijs,
 Hij en zoudt 's niet winnen in zeven jaren.
 Waai paterken, sprak 't zusterken, dit 's mijn advijs:
 't Is beter geveesten dan kwalijk gevaren.

De kuise Prinsesse hiet zuster Kalle,
 En zij was geboren tussen dit en Halle,
 Acht mijlen van Antwerpen of daaromtrent.
 Gij en derft niet peinzen, dat ik ermee malle.
 Zij en veest niet somtijds bij ongevalle,
 Maar zij hadde haar kooie tot vijsten gewend.
 Zij vervulde met stanke 't geheel convent:
 Haar poorte en ging niet dan open en toe.
 Haars gelijke en es niet tussen hier en Gent.
 Gij meint, dat ik liege, maar ik en doe.
 Zij liet laatstent een schete gelijk een koe:
 Dat heel huis beefde van onder tot boven;
 Het luidde zo ijselijk, ik en weet niet hoe,
 Dat al de zusters ter duren uutstoven.
 Zij riepen: ailacen! 't huis is gekloven!
 Maar Kalleken en verschoot niet van zulker maren,
 Maar zij dachte, al en zoud 's hem niemand beloven:
 't Is beter geveesten dan kwalijk gevaren.

Die bij serpente gaat, krijgt van den venijne

Mij wondert, hoe 't volk dus abuseren mag,
 En hoe alle kwaad dus regeren mag.
 De mensen en leven niet, zo zij zouwen,
 In liefden, in trouwen.
 Kerken, kluizen, die men voortijds fonderen zag,
 Worden nu onteerd, zo elk speculeren mag.
 't Volk zoekt nieuw wegen, zij laten den ouwen,
 Beide mans en vrouwen:
 Hoe mag devotie aldus verkouwen!
 Certein ik zou houwen, het doet 't verleiden
 Der valser profeten, die dit spel al brouwen.
 Elk wil ze schouwen, ras zonder beiden.
 Houdt u aan dat d'ouders hier voortijds zeiden.
 Acht niet haar vleiden, trekt niet een lijne,
 Wilt uit middel van Babiloniën scheiden,
 Of gij zult 't beschreiden ten lesten fijne.
 Die bij serpente gaat, krijgt van den venijne.

Een serpent zal altijd zijnen aard baren
 En met zijnen venijne ongespaard naren;
 Alle degene, die daarbij geraken,
 Venijn moeten smaken.
 Dus die bij kwaad gezelschap onvervaard paren,
 Al waar 't dat ze in deugden zo vermaard waren,
 Zij zullen ook ergeren, haar deugd zal laken.
 Hierom wilt waken;
 Kwaad gezelschap is arg, als gespuis van draken.
 Om deze zaken liet Abraham dat zondig kot
 Van Chaldeeën, daar ze God den Here verstaken,
 Afgoden gingen maken en hebben God bespot.
 Die met dwazen wilt verkeren, die wordt ook zot,
 Gelijk een kleed vermot bederft de hele schrijne

En gelijk een ontsteken lid d'ander verrot.
 Zo zeg ik in 't slot en blijve bij d'mijne:
 Die bij serpente gaet, krijgt van den venijne.

Petrus, die in 't gelove sterk als een mast was,
 Viel bij kwaad gezelschap, hij die zo vast was.
 Wat wildij u dan op uw sterkheid verlaten,
 Arme kranke vaten?
 Peinst, hij die op Jezus zo wel gepast was,
 Heeft hem verloochend, doen hij in den last was.
 Al zijdi in 't gelove sterk bovenmaten,
 't En zal u niet baten;
 Gij moet alle dwalende gezelschap haten,
 Die op ketters' tractaten haar tanden wetten,
 Schuwt ze als verbannen, verdoemd, verwaten,
 Op wegen, op straten, die deugd beletten.
 Wijfs kunnen nu geleerde mans omzetten
 Als 's vijands netten, met devoten schijne.
 Vliedt de ketters in maaltijden en in banketten;
 Al mocht d'lichaam vetten, 't wordt der zielen pijn.
 Die bij serpente gaet, krijgt van den venijne.

Ook wert een mense van den mensen geëerd vrij
 Met degenen, daar hij dagelijks verkeerd bij,
 En geen ding ter wereld en is zo lofzame
 Als goeden name.
 Hoort Johannes spreken: uw wijsheid vermeert gij,
 Wilt de ketters niet groeten, dus schrijft hij, dus leert hij,
 Opdat haar kwaadheid u ook niet en prame
 Of en beschame.
 Zorgt meest voor uw ziele, ook voor uw lichame,
 Gij verliest goei fame, die den kwaden behaagt.
 Maar den kwaden mislieven is Gode bekwame,
 't Is der zielen vrame, dus niet en klaagt.

Al beklappen u kwaai tongen, daarna niet en vraagt,
 Dat vrolijk verdraagt, want God troost de zijne.
 Schuwt kwaai mensen, of gij wordt ermede geplaagd.
 Weer weduwe of maagd, monk of begijne,
 Die bij serpente[n] gaat, krijgt van den venijne.

Prinse, die van mij hartelijk bemind zijt,
 Ik bidde u, dat gij voort wijs gezind zijt
 En laat uw goede fame dus niet bevelken,
 Maar wilt ontdekken,
 Dat gij der kerken onderdanig kind zijt.
 Ik schrijve tot u, als die mijn vriend zijt,
 Opdat ik u tot vroomheden mochte verwekken,
 Van den kwaden trekken,
 Die de schrifture kunnen luren en rekken.
 Haar valse bekken al de wereld bekraaien.
 Raakt den teerpot niet, of gij zult u bepekken,
 Uw ziele beplekken; dus om u verfraaien,
 Vreest degene, die valse leringe zaaien,
 Want venijn zij spraaien in schijn van wijne.
 't Zijn mensen, die met allen winden waaien:
 Haren naad zij naaien met dubbelen twijne.
 Die bij serpente[n] gaat, krijgt van den venijne.
 't Zal nog eens beteren als 't God zal gelieven

De wereld gaat mank, zij behoefde wel krukken,
 Haar hoofd is krank, de pilaren hukken.
 Wat gebeuren heensdaags al vreemder stukken!
 Die wel speculeert,
 Weduwen en wezen ziet men plukken,
 Zij zijn zonder vrezin, die de goede verdrukken,
 De schapen tegen de herders tukken,

Alle kwaad regeert.
 Die best kan zeuren, nu meest triomfeert.
 Die 't futselboek studeert, die weet nu watte.
 Om loze vonden te vinden elk practizeert,
 't Recht wert gecorrumpeerd, gezeit op 't platte,
 't Volk speelt met malkanderen, gelijk de katte
 Speelt met der ratte; men ziet trouwe verstieven.
 Al en is de wereld noch ditte noch datte,
 't Zal nog eens beteren, als 't God zal gelieven.

Aanziet, de kerke is nu vol confuizen;
 't Ging bat te werke, doen d'abdijen waren kluizen,
 En doen de abten woonden als muizen
 In gaten, in holen.
 Nu maken zij den blaas met hogen huizen.
 Men ziet hoe 't gaat, zij brassen, zij buizen,
 Zij rijden peerden, zij verkeren, zij fluizen;
 Als de herders dolen,
 Dan worden de schapen van de wolven gestolen,
 d'Welk wert bekwolen van den goeden, wachermen!
 Bisdommen werden den kinderen bevolen,
 Die nog gaan ter scholen, God moet 's ontfermen.
 Hoe zoude een wicht de schapen beschermen?
 Wij mogen wel kermen door dit misrieven.
 Maar al is 't nu kwaad, ik blijve bij dees termen:
 't Zal nog eens beteren, als 't God zal gelieven.

Prinsen en heren nu vechten en strijden,
 Opdat ze in eren mochten verblijden.
 Maar d'ere Gods zetten zij bezijden,
 Al gaat zij verloren.
 Zij zouden 't gevechte in 't Christenbloed mijden,
 Met scherpen rechte de ketters kastijden.
 Nu laten zij den armen landman afrijden

En bederven 't koren.
 De kapiteinen vullen haar tresoren,
 't Volk wert geschoren, men zal ze zaan villen,
 d'Land is vol dwalingen, achter en voren.
 Die te straffen horen, behoeven geen brillen,
 Zij zien door de vingers; de kwade verkrillen,
 Zij doen dat ze willen; men hangt de klein dieven,
 De grote laat men lopen, 't geld kan 't al stillen.
 't Zal nog eens beteren, als 't God zal gelieven.

Den koopman wil kijken alomme in 't ronde.
 Ziet de praktijken, woeker en is geen zonde,
 Zij maken 't recht, of men geen God en vonde,
 Men vreest geen plagen.
 Merkt hoe ze verloven, zij liegen met den monde,
 't Beste leit boven, 't kwaadste ten gronde,
 Zij wegen 't goed uite met den lichten ponde
 In valse wagen,
 d'Arm gemeente schieten zij in haar magen.
 Ziet, hoe ze hen dragen als prinsen en graven.
 Dan lopen ze weg, dan maken ze haar dagen.
 De schuldenaars klagen, zij laten ze draven.
 Zij onthouden den loon van den armen slaven,
 Zij geven gaven en verkrijgen brieven.
 Maar al zijn de goei kooplieden schier witte raven,
 't Zal nog eens beteren, als 't God zal gelieven.

Willeken dunkt mij zijn alomme patere,
 In Zonden Vrij Zijn, dat is de matere,
 En Eigen Goeddunken is procuratere.
 't Zijn nu al profeten.
 Dees Duitse doctoren hebben den snatere,
 Zij strooien erroren te lande, te watere.
 Arm dwazen! u waar beter een klatere.

Wilt gij u vermeten
 Schrifture te verstane, vol secreten?
 Leert doch eerst weten, 't gene dat u is nood.
 Zij studeren som, dat ze haar werk vergeten,
 De kinder zouden eten, ja hadden ze brood.
 Leest of 't volk van Israel Gods gramschap ontvlood,
 Wanneer ze haar hoofd tegen Mozes ophieven.
 Maar al haat Malchus Petrus tot der dood,
 't Zal nog eens beteren, als 't God zal gelieven.

Rein prinse vermaard, recht herder der schapen,
 Ons allen bewaart: veel wolven na ons gapen,
 Die gaarne d'onnozele zouden oprapen,
 Want ze weldoen haten.
 Wilt bij ons blijven, als ons herders slapen,
 En wilt verdrijven des vijands knapen,
 Die roepen op nonnen, monken en papen.
 En elken verwaten,
 En zelve zijn 't zondige, stinkende vaten.
 Och, wilde elk laten zijn zondige zeden!
 God verwekte goei herders tot onzer baten.
 Maar in alle staten is deugd vertreden,
 Het hoofd is ziek en alle de leden.
 Roept met gebeden, stenen harten wilt klieven.
 Hoe kwalijk dat gaat op den dag van heden,
 't Zal nog eens beteren, als 't God zal gelieven.

Priesters zijn ook mensen als ander liên

Weer geestelijk, weerlijk, boeren of prelaten,
 Wij zijn arm, kranke, zondige vaten,
 IJdel van deugden, maar vol gebreken.
 Hoe komt dan, dat wij malkanderen dus haten,

Beklappen, beliegen, dragen achter straten,
 Die zelve tot den oren in zonden steken?
 Dat volk nu denkt, derft wel stoutelijk spreken,
 En principelijk van monken en papen,
 En hoe zij de waarheid bet zeggen of preken,
 Hoe venijnige slangen daar meer op gapen.
 En of de priesters som uit waren om rapen,
 't En zijn geen engelen, maar mensen krank.
 Bezieet uwzelve, arm schurftte schapen,
 Peinst, gaan zij kreupele, gij gaat wel mank.
 Gij hoort ook gaarne in den buidel geklank:
 Ees 't wonder, of priesters geerne penningen zien?
 Ik zegge, ik en diene om geenen dank,
 Priesters zijn ook mensen als ander liên.

Schaamt u klappaards, vol valser suspitiën,
 Gij moogt wel vrezen Gods strenge punitiën,
 Als Hij ten oordele zal zijn gezeten.
 Zij zeggen, dat de papen beneficiën
 Kopen en verkopen. Dees kwade conditiën
 Merken zij wel, maar zij hebben vergeten,
 Hoe zij zelve 't zweet van den armen eten.
 God weet, hoe ze soms krijgen haar substantie
 Door liegen, bedriegen, ontschrijven, ontmeten,
 Of anders door woekere of finantie.
 Bankeroete, dat 's een gemeen usantie,
 Zowel onder de Duitsen als onder de Walen;
 Een kwinkernel, dat 's de kwitantie,
 Zij en willen van tweeën niet ene betalen.
 Dit volk zeit, dat papen en monken dwalen
 En haarzelfs hofken en willen zij niet wieën.
 Merkt uwzelfs krankheid en zegt zonder dralen:
 Priesters zijn ook mensen als ander liên.

Of priesters ook som met vrouwen omgaan,
 Ik en zegge niet, 't en is kwalijk gedaan;
 Maar zal men haar krankheid daaromme verbreiden?
 Gij gehuwde mans, wilt mij wel verstaan,
 Gij hebt voor de kerke een huisvrouw ontvaan
 En hebt God gezworen onder u beiden,
 Dat gij van malkanderen niet en zult scheiden.
 Zijdijs altijd getrouwe uwen pare?
 Gij gaat u ook somtijds bij andere vermeden
 En laat uw wijf en verkwistet hare.
 Of de priesters ook somtijds hadden een care,
 De duivel, die u kwelt, hen ook tempteert,
 Haar lichaam als d'uwe, gezeit in 't klare,
 Is tot aller krankheid geïnclineerd.
 Dit gevoeldij in uwzelven, als gij wel jugeert,
 Hier zoudij om denken, als gij iet zaagt geschiên,
 En zeggen, als iemand de priesters accuseert:
 Priesters zijn ook mensen als ander liên.

Of priesters ook somtijds lachen en zingen,
 Bij goed gezelschap dansen en springen,
 En of zij in vreugden waren de meeste,
 Zal men ze begrijpen met zulken dingen,
 Al ziet men hen ook een baksken uitbringen,
 's Gelijks ook wachten met blijden geeste?
 Die nemmermeer en verheugt, is wel een beeste;
 Zij moeten ook somtijds haar hartken verlichten.
 Peinst hoe geerne gij zijt in de feeste,
 Daar vreugd hanteren vrouw Venus' nichten.
 Of priesters ook zagen op schone aanzichten,
 Zal men ze voor boeven achten terstond?
 En of ze ook prijzen de beste gerichten,
 Peinst, wat goeds smaakt ook wel in uwen mond.
 Eer gij priesters begrijpt, gaat in uwzelfs grond,

En is 't dat gij daar vindt 's gelijks vandien,
 Laat ze onbegrepen en zegt goed rond:
 Priesters zijn ook mensen als ander liên.

Prinse, achterklappers en leugen-vinderen
 Zullen zelden eens anders gebrek verminderen,
 Maar liever vermeerderen: elk zij op zijn hoede.
 Of priesters misdoen, wat mag 't ons hinderen?
 Wij zijn al t'zamen Adams kinderen,
 Te zamen gezet van vleze en van bloede.
 Men zoude alle dingen keren in 't goede,
 Met den priesterlijken staat niet spotten en gekken,
 Maar doen gelijk Constantinus, de vroede,
 Die haar misdaad met den mantel woude dekken.
 Dit zoude u met rechte tot deugden verwekken.
 Die met achterklappe haren tijd verkwisten,
 Met leugenen der priesters fame bevelken,
 Zeiden ze nog niet meer, dan zij en wisten?
 Hoort, gij Lutherse evangelisten,
 Die Gods stadhouders dus alomme bespiên,
 Laat staan uw klappen, gij duivelse artisen,
 Priesters zijn ook mensen als ander liên.

't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen

Een vertwijfeld ketter, arger dan een Jode,
 Verloochend monk, recht Antichrists bode,
 En alle 't volksken van zijnder partijen
 Verleiden de mensen in spijte van Gode.
 't Waar wel van node, dat men ze vlode
 Als draken, serpente, venijnige prijen.
 Zij brengen doctours in theologijen
 Tot ketterijen,

Venijniger dan ooit basiliscus-hanen,
 Zij verstaan schrifture na haar fantasijen.
 Kloosters en abdijen
 Bederven deze boze Lutheranen.
 Als heidenen, Turken en soudanen
 Breken zij beelden in kerken, in kapellen.
 Hoe zal ik ze best noemen na mijn wanen?
 't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Het helse serpent zijn venijn uitspoog,
 Waardore hij ons ouders te valle toog.
 Eet van der vrucht, sprak hij, gij zult God gelijken,
 Goed en kwaad weten, merkt hoe hij ze bedroog:
 Gij en zult niet sterven; de duivel loog.
 Dus doen ook zijn dienaars in alle wijken.
 Zij trekken 't volk met lozen praktijken,
 Zo men ziet blijken;
 Zij spreken vrijheid, daar de mensen na haken,
 Het honing zij om den mond al strijken.
 Den armen, den rijken
 Ontraden zij vasten, bidden en waken;
 Zij prijzen gemak, scherpheid zij laken.
 Hierover brengen zij veel zielen ter hellen.
 Ik zeg 't u al t'zamen, wilt de waarheid smaken:
 't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Gelijk Christus zijn discipelen uitzand,
 Zo zendt ook de zijne de helse vijand,
 Die hem wel stoutelijk derven vermeten
 Schrifture uut te leggen na haar verstand,
 Discoord verwekkende over alle d'land,
 Als schurfte schapen, van der kerken gespleten,
 Ongeleerde buffels, die niet en weten
 Griekse poëten,

Uitgelopen monken, verkeerde van zinnen,
 Wacht u, wilt Christus' woord niet vergeten:
 't Zijn valse profeten,
 Al schijnen 't schapen, 't zijn wolven van binnen;
 Aan haar vruchten zult gij ze kinnen,
 Als bokken, niet als schapen zal men ze tellen.
 Weer Lutheranen of Lutherinnen,
 't zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Zij liegen leugenen, zij schrijven brieven,
 Zij stelen naam en fame, arger dan dieven,
 Zij waren ook weerdich meerder pijn.
 Haren helsen vadere zij gelieven,
 Geestelijk en weerlijk gerieven.
 Het is hen alleleens, weer monk of begijne,
 Zij bieden elken van haren venijne,
 In goeden schijne
 Strooien zij haar valse, verdoemde boeken.
 't Zijn aardse nikkers, ik blijve bij d'mijne.
 Een volle dozijne
 Mutsaarden aan den aars, ik en wil ze niet vloeken.
 Men spaart ze te zere, dit doet ze verkloeken.
 De vos en de wolf zijn goede gezellen.
 Zij roepen den geest, maar 't is 't vlees dat zij zoeken,
 't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Haar ketterlijke boeken doen zij prenten
 En schenken ze weg als grote presenten,
 Omdat ze 't venijn wel zouden verbreiden.
 Hoort wat ze nog doen, dees valse serpente;
 Zij gaan in kloosters met haren argumenten
 De geestelijke maagden smeken en vleiden:
 Wat zit gij hier gesloten, wilt van hier scheiden,
 En gaat u vermeden;

Wast en vermenigvuldigt, het zijn Gods woorden,
 Wilt dit vervullen, ras zonder beiden.
 Elk mocht wel schreiden,
 Dat zij de zielen dus deerlijk vermoorden;
 In d'oosten, in d'westen, zuiden en noorden,
 Alomme zij 't in 't verwarde stellen.
 Ik durf wel zeggen, al waar 't dat zij 't hoorden:
 't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Dan komen de wijfs, nooit erger maren,
 Klappen en kouten als grote caren,
 Biechtvaders, predikanten en doctoren
 Geveinsdelijk, of 't devote hartkens waren.
 Hiermede is er vele kwalijk gevaren.
 Die hem sprake houden, acht ik half verloren,
 Zij zullen der bij argeren, al hadden zij 't gezworen;
 Elk hoedt er hem voren.
 De vrouwen zijn subtiel, bedrieglijk van zeden.
 Salomon, de wijste onder de zonne geboren,
 Van God verkoren,
 Deden hem de vrouwen niet afgoden aanbeden?
 Men vindt valser dan die op den dag van heden.
 Geleerde, wilt doch dit versken wel spellen,
 Schuwt zulke serpente, wildij leven in vreden,
 't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Al zijn 't jonkvrouwen met staarten of cadetten,
 Gaat er niet mee omme, 't zijn 's vijands netten.
 Een beschetten koe wil der vele beschijten.
 Hoort hoe ze blasfemereren in haar banketten,
 Met ander liên gebreken haar tanden wetten.
 Eens iegelijks misval zullen zij verwijten,
 Die deugd doen heten zij hypocrijten,
 Haar lippen zij bijten,

Als iemand durft tegen haar dwalinge spreken,
 Ziet hoe ze hen in broerlijke liefde kwijten:
 Zij stoten, zij smijten
 Degene die hem de waarheid preken.
 Waar 't in haarder macht, zij zouden hem wreken
 En werpen terneder kloosters en cellen.
 't Heten Christenmensen, maar waar 't wel bekeken,
 't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Prinsen en prinsessen, als u d'Luthers gespuis
 Wilt genaken, maakt geringe een kruis,
 Geeft hem geen gelove, haar fundament is wak.
 Wilt er niet mee eten, gaat niet in haar huis,
 Want Gods ere achten zij min dan een gruis.
 Op vasten, op biechten hebben zij den hak,
 Zij eten, als 't hen lust, en vullen haren zak,
 Als 't varken aan den bak,
 Zij slokken 's vrijdaags vlees, al waren 't honden.
 Aan papen, aan monken weten zij een lak,
 Zij en zien niet, wat pak
 Zij hebben op haren hals gebonden;
 Leugenachtig spreken zij met twee monden,
 Men zoude haar bedrog niet meten met ellen.
 Al dat zij zoeken, is vrijheid in zonden.
 't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen.

Dit zijn de mirakelen die Luther doet

Men gelooft geen sinten, zij en doen mirakelen,
 Dit woord is vanouds gesproken, geschreven;
 En nu is Luther in de tabernakele
 Te Wittenberge als groot sint verheven.
 Wat mirakelen doet hij? Wat mag hij geven,

Dat hem dus verheft d'overlandse natie?
 Leit hij een strenge, exemplaar leven?
 Merkt hier zijn heilige conversatie:
 Hij maakt strijd, murmuratie,
 Hij verjaagt paais, vrede en accoord.
 Sinten verwekten doden door Gods gratie,
 Daar 't gelove door gesterkt werd en Christus' woord;
 Maar contrarie wordt van dezen sint gehoord,
 Want door hem werd vergoten 't Christenbloed
 En menig honderduizend mensen vermoord.
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Hij waait met allen winden gelijk een loof,
 Hij kan Gods geest uit den mensen verdrijven,
 Hij maakt gaande liën kreupel en horende doof.
 Ziet doch, hoe zijn mirakelen bekliven:
 Oude, jonge doet hij in zonden verstijven;
 Die ter kerken om aflaat plegen te gane,
 Ziet men nu thuis in haar kamerken blijven
 Of gaan tuisen en spelen op de bane.
 Die voortijds Gods woord, diep om te verstane,
 Van den predikanten hoorden met jolijte,
 Zijn nu doof; geen predikant en staat hen ane,
 Dan enen verlopen monk, die de kappe is kwijte.
 Die d'woord Gods verkeren t'haren appetijte,
 Die heten zij geleerd, verlicht en vroed.
 Dus zeg ik nog, allen ketters te spijte:
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Luther werkt wondere, ik ben 's orkondere;
 Dat hier voortijds recht was, maakt hij nu krom,
 Deugd heet hij zonde, en ook bijzondere
 Wijze geleerde mannen maakt hij dom,
 Ziende liën blind en wel sprekende stom.

Gods lof of biechte en willen zij niet spreken,
 Maar al zijn discipelen, dat 's meer dan som,
 Kunnen wel kouten van ander liën gebreken;
 Zij zijn vol achterklaps, 't heeft klaar gebleken,
 En 't zijn zelve de schurfste schapen, die men vindt,
 Maar zij en zien den drek niet, daar ze in steken,
 Zo heeft haar patroon d'ogen verblind.
 Mochten zij volbrengen, daar zij toe zijn gezind,
 Zij maakten gemene al der wereld goed.
 Ziet Christenmensen, die 't gelove bemint,
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Lucifer zal Lutherus kronen feestelijk,
 Want hij heeft hem menige ziele gewonnen.
 Die eens waren geestelijk, maakt hij beestelijk;
 't Spel dat hij heeft gerokt, wordt vast gesponnen,
 Hij doet ze kwalijk enden, die wel begonnen.
 d'Onstandachtige mag men nu kennen voorwaar;
 Religieuzen, beide monken en nonnen,
 Die reinigheid geloofden over menig jaar,
 Dien wordt haar ordene nu veel te zwaar,
 Zij en willen niet meer dragen zots kaprunen.
 d'Een loopt hier hoere, d'ander boeve daar,
 En hangen haar kappen op de tunen.
 Zij en achten geloften, wielen of krunen,
 Maar lopen in d'wilde, als mensen verwoed
 Van d'ene zonde in d'ander, als Turken en Hunen.
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Hij maakt veel hoeren, hij maakt veel boeven,
 Want monken en nonnen zijn lui en lakkere.
 Hen gebreekt van als, honger doet ze bedroeven,
 Zij en kunnen niet ploegen in den akkere.
 En wilt hen dan niet borgen den bakkere,

Men moet eten, daar en is geen geld om kopen,
 Om krijgen zijn zij in kwaaddoen wakkere,
 Dan gaat dit gespuis met groten hopen
 Den koopman beroven, den landman stropen,
 Moorden, branden, stelen, niet om verstrangen.
 Ten lesten ziet men ze t'zamen knopen,
 d'Een op een rad, d'ander gehangen.
 Na haar werken zij ten einde loon ontvangen,
 En d'arm ziele vaart licht bij 't helse gebroed.
 Elk mocht wel zeggen met beschreiden wangen:
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Weeuwken, maagden, voortijds niet om versimpelen,
 Die 't hoofd lieten hangen in d'aarde manierig,
 Men ziet, hoe aardig dat zij hen nu wimpelen,
 Zij worden weerlijk, curieus en nieuwsgierig;
 Die reiniglijk leefden, devoot en vierig,
 Heeft Luther enen anderen geest doen rapen.
 Om enen man te krijgen zijn zij zeer gierig,
 Zij en willen niet langer allene slapen.
 Het waar hen alleleens, weer monken of papen,
 Zo groten begeerte hebben zij om houwen:
 Zo de meester doet, doen maarten en knapen.
 Die hij heeft gevangen in zijn klauwen,
 Zij zijn zonder vreze, beide mans en vrouwen,
 En op haar boosheid dragen zij hogen moed.
 Nog zeg ik, al zouden ze venijn uitspouwen:
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Men veracht Gods moeder en alle sinten, ziet:
 Kerken, kluizen werden gedestruerd.
 Men gelooft Prekaren of Observanten niet,
 Maar den spinrok d'evangelie exponeert.
 Golds lichaam, Gods bloed wordt geblasfemeerd,

Men spot met den zeven sacramenten,
 De heilige schrifture wordt gecorrumpeerd,
 Duivelse glosen laat men daarbij prenten.
 Mannen-kloosteren en ook vrouwen-conventen
 Worden bedorven van den boeven onversaagd,
 Van onnozel schaapkens maakt men serpente,
 Men schoffeert zo menige geestelijke maagd.
 Heel kerstenrijk schiere in den dienst Gods vertraagt,
 Meest elk zijn lichaam na zijn zinlijkheid voedt.
 Is hier iemand, die Luthers lere behaagt,
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Elk ziet de wereld vol dieven krielen,
 d'Land en is niet veilig, men schendt de straten,
 Men vermoordt veel lichamen, nog veel meer zielen.
 Weerlijke prinsen, geestelijke prelaten
 Bevechten de boeren, haar onderzaten.
 Korach en Abiram zijn weder verzezen.
 Doctoren, pastoren, licentiaten
 Worden nu van de wijfs onderwezen.
 Schrifture wordt in de taveerne gelezen,
 In d'een hand d'evangelie, in d'ander den pot.
 't Zijn al dronken zot-oren; nochtans van dezen
 Worden geleerde predikanten bespot.
 't Volk mest in zijn kwaadheid als 't verken in 't kot,
 De wereld es verdrongen in der zonden vloed.
 Nog zo ik eerst zeide, zo zeg ik in 't slot:
 Dit zijn de mirakelen die Luther doet.

Is zonde deugd, de Lutheranen zijn santen

Door d'abuiselijk wonder 't herte mespaaid staat.
 Als ik overzie de heel wereld in 't ronde,

Zo dunkt mij, dat alle ding verdraaid gaat,
 En 't volk ook met allen winden waait (ja 't),
 Recht of men geen God of geen helle en vonde.
 Luttel iemand es recht gelovig van gronde,
 Maar meest elk es tot twijfelingen genegen.
 't Kwaad heet nu goed en men acht 't voor zonde,
 Dat goede werken te heten plegen.
 Men laakt 't nu al, dat den vleze gaat tegen:
 Dat den vleze mee gaat, wordt voor deugd geprezen.
 Dit doet ook den monken haar kappen verwegen.
 Och, waar is kerstenrijk toe bedegen
 Door Luthers doctrijne, vol erreurs gerezen?
 d'Evangelie Christi wordt nu gelezen
 Van bankboeven, dronkaards, roekeloze calanten,
 Om naar 't vlees te trekken, het blijkt uit dezen.
 Is zonde deugd, de Lutheranen zijn santen.

Waar 't dat de mensen dit wel gade slaan wouwen,
 Elk zou hier met mij zijnen zegel aansteken.
 Is achterklap deugd, wilt dit vermaan knouwen,
 Zo zijn 't al santen, die met Luther aanhouwen,
 Want van niemand en kunnen zij wel gespreken.
 Is 't zonde, dat wij biechten ons gebreken?
 Is 't deugd, dat zij hem derren vermeten,
 Hoe zondig zij zijn, vol vleselijker treken,
 Dat met enen zuchte al wordt gekweten?
 Is 't deugd, dat zij 's vrijdags vlees willen eten,
 En is 't zonde, dat ander Christenen derven,
 Zo houd ik ze ook voor heilige profeten.
 Is 't deugd, dat zij alle weldoen vergeten,
 Met niet te doene den hemel willen erven,
 Zo mag men haren dag wel vieren, als zij sterven.
 Is 't deugd onkruid in Gods akker planten,

Zo denke ik en zeg 't ook menigwerven:
Is zonde deugd, de Lutheranen zijn santen.

Is 't deugd in Bachus' kerke grote teugen drinken?
Is 't deugd hoveren, brassen, slampampen
En door onzuiverheid meer dan zeugen stinken?
Is 't deugd, dat zij menige stoute leugen dinken,
Paus, kardinalen, bisschoppen beschampen,
Tegen papen en monken roepen en stampen,
Den rechten weg laten en gaan den krommen?
Is 't deugd voor 't sacrament storten de lampen
En achter straten met toortsen lopen mommen,
In geestelijke habijten met fluiten, met bommen,
Van brooddronkenschap wetende wat beginnen,
't Geld verdobbelen met vollen kommen
En kloosters beroven, kerken en dommen?
Mag men hiermede de hemel winnen,
Zij varen in den koor der serafinnen.
Is 't deugd, dat men straft d'oprechte predikanten,
Gods moeder veracht, santen en santinnen?
Is zonde deugd, de Lutheranen zijn santen.

Is 't deugd Gods woord naar 's vlees' beroeren trekken?
Is 't deugd d'evangelie te lezen kwansuis,
Opdat elk daarmee mag zijn valse kuren dekken?
Is 't deugd met der heiliger figuren gekken,
De beelden te verwerpen, ja en 't heilig kruis,
Venus, Cupido en zulken gespuis,
Naakt in kameren te hangen zeer putertier?
Is dit al deugd, dit maakt mij confuis,
Zo behoefde men wel enen nieuwen brevier.
Daar wordt er vast vele gedood daar en hier.
Zal men die al voor martelaars eren,
Zo mag men wel scheuren den ouden kalengier,

Want daar en staan geen santen in dit papier,
 Die 't gelove bevechten en de waarheid verkeren,
 Met den evangelie alle deugd verleren,
 Gelijk nu doen dees Lutherse plavanten.
 Maar ik derf wel zeggen voor vrouwen en heren:
 Is zonde deugd, de Lutheranen zijn santen.

Is 't dat de Lutheranen hovaardig blijven
 In haar opinie, zo zij gewoon zijn,
 Gulzig, onkuis, brooddronken, aalwaardig blijven
 In dees deugden tot der dood volhaardig blijven,
 Het eeuwig leven zal haren loon zijn.
 In den hemel, daar Lucifer zal patroon zijn,
 Daar zullen zij snap zonder vaagvuur varen,
 In den hoogsten troon: zal 't daar niet schoon zijn?
 Met Arrio, Helvidio, dat ketters waren,
 Bij Hus en Wiclef zal men ze paren,
 Daar hen sulfer en pek niet en zal missen,
 Daar zullen zij met der duivelser scharen
 Eeuwelijk moeten braaien en kissen,
 Totdat de ratten de helle uitpissen,
 Die 't vaagvuur uitpisten; hoort Lutherse kwanten,
 Ik zegge nog eens al met der gissen:
 Is zonde deugd, de Lutheranen zijn santen.

En onder 't schijn van deugden zoekt gij der liên kiste

*Tegen een Luthers referein, vol venijns,
 Is d'navolgende gemaakt door vriends begeren,
 Daar den stok af was, 't docht zulken wat fijns:
 En onder 't schijn van deugden zij de schapen scheren.*

Tfij serpentes gespuis, vipers gebroedsel kwaad,
 Die uw moeder, de heilige kerke, doorknaagt,
 Slangenvenijn, dat is uw voedsele (ja 't),
 Want geestelijk en weerlijk gij belaagt,
 Dat uw ketterije geen jonste en draagt.
 Vleeseters, bloedzuipers van monken en papen,
 Want u haarliên leven niet en behaagt,
 Omdat gij zijt van den schurften schapen.
 Liefhebbers uwszelfs, die uut zijt om rapen,
 Die van den geest klapt en zijt er heel zondere,
 Malchus' geslachte, die Jezabel verknappen
 Om Gods profeten te brengen t'ondere,
 Gij noemt u Christenbroers en bedrijft wondere
 Tegen Christus als boden van Antichriste,
 En onder 't schijn van deugden zoekt gij der liên kiste.

Tfij roemers, die op Christus' verdiensten moet dragen
 En in zonden naar uw wellustigheid wilt leven,
 Zielvermoorders, die naar monkenbloed jagen,
 Verjonnende hen 't goed dat hen andere geven,
 Dolende sterren, van den vijand gedreven,
 Navolgers van Korach, zaan te muiten bedacht,
 Leugenachtige meesters, van Petro voorschreven,
 Van wien schadelijke sekten worden ingebracht,
 Vervalsers van Gods woord, die wel der spinnen slacht,
 Die uit zoeten bloemkens zuigt venijn infect,
 Die d'wezen der deugd hebt, maar verzaakt de kracht,
 En die de Christenvrijheid tot zonden trekt,
 Spotters, die met al die weldoen gekt,
 Klapheiligen, 't waar nood dat men u verniste;
 En onder 't schijn van deugden zoekt gij der liên kiste.

Wee u tirannen, die zonder ontfermen wort
 Uw aarm schuldenaars en grijpt ze met der kelen.

Judas' discipelen, 't schijnt dat gij voor d'armen zorgt,
 En men ziet u den armen 't hare ontstelen
 Met lortsen en borgen, bankeroete spelen.
 Ziet gij kloosters iet geven, kerken versieren,
 Al en kost 't u niet, 't harte moet bekwelen:
 Om dat te beletten zoekt gij duizend manieren.
 Men zou 't den armen geven, dit 's uw krajieren,
 Maar 't goed, dat gij aan 't gat hangt van uwen mossen,
 Verdrinkt, verspeelt gij, onkuise putieren,
 Daar zoudt gij de armen mee spijzen en dossen.
 Ay valse Christianen, gij zijt van den vossen,
 Die Gods wijngaard bederven, stinkende als miste,
 En onder 't schijn van deugden zoekt gij der liën kiste.

Tfij Antiochus' dienaars, rovers, kerkdieven,
 Beeldebrekers, sacramenten-versmaders,
 Vernielders van godsdienst, die leek en klerk brieven,
 Niet eren de vrienden ons hemelsen vaders,
 Nicanors voorvechters, boze overdadere,
 Die elken straft, geen straffinge en moogt horen,
 Trouweloze, meinedige stedenverraders,
 Die gaarne de hand had in de grote kantoren,
 Twistmakers, die alle de wereld verstoren,
 Heliodorus sergeanten, die gaarne zoudt tasten
 In den blok des tempels, hierna hangen u d'oren,
 En ontzaagt gij geen raders, galgen of basten,
 Al die meer hadden dan gij zoudt gij overlasten:
 Kerken, kluizen, kloosters bracht gij te kwiste.
 En onder 't schijn van deugden zoekt gij der liën kiste.

Prinsen, dien van allen deugden de walge steekt,
 Die zonder zorge wilt wel drinken en eten,
 U zuipende zo vol, dat uut uwen balge leekt,
 Asmodeus' kinderen, van Mammon bezeten,

Plumstrijkers, die alle mensen laat weten,
 Dat men ten hemel komt door een zuchten binnen,
 Achabs leugenachtige Baals profeten,
 Dorre bomen, men mag u aan uw vruchten kinnen,
 Die niet God maar wellust zonder duchten minnen,
 Voor gemeen oorboor zoekt singulaar profijten,
 Bedriegers, die 't goed met valsens kluchten winnen,
 En papen en monken haar gierigheid verwijten,
 Bescheten koeien, die 't al wilt beschijten;
 En elk van u wilt zijn een evangeliste,
 En onder 't schijn van deugden zoekt gij der liën kiste.

Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen

Nonnen, begijnen, geordende papen,
 Die door Luthers lere haar orden verachten,
 Lopen nu in de wereld een luchtken rapen.
 Zij en willen niet langer allene slapen;
 Op vleselijke wellust staan haar gedachten:
 Al hebben zij goei dage, zij zoeken goei nachten.
 d'Ene trouwt enen man, d'ander een wijf,
 Maar wil ik u zeggen, wat zij verwachten?
 Armoede, die zij met den jare verpachten.
 Zij en brengen niet t'zamen dan elk een lui lijf:
 Om werken zijn hen de leden te stijf,
 En van genen doene zij en weten.
 Bezie doch, wat wordt dan haar tijdverdrijf?
 Kijven en vechten, dit 's mijn motijf;
 Dit mogen zij somtijds doen voor haar eten,
 Als hen niet en volgen d'onbezorgde beten,
 Die zij in haar kloosters te hebben plagen.
 Dus derf ik mij wel te zeggen vermeten:
 Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen.

Zonder zorg wel t'etene en te drinkene
 Zijn monken en nonnen beide gewend.
 Es er dan niet te bijtene of te schinkene
 En 't refter-kloksken niet en pijn te klinkene,
 Gelijk 't wijlen eer dede in haar convent,
 Och, hoe moet hen varen! maar d'meest torment,
 Zij en mogen hen met vreden nergent planten.
 Zijn zij t'Antwerpen, te Brugge of te Gent,
 Niemand goeters en is hen gaarne ontrent.
 Zij mogen somtijds tot Luthersen callanten
 Een maaltijd rapen, dan zijn 't trawanten,
 Die in haar kloosteren waren heren;
 Dat jonkvrouwen waren, berooide danten.
 Zij worden versmaad aan alle kanten,
 Daar men ze voortijds hadde in eren.
 Zij en vinden genen troost waar zij hen keren,
 Zij worden verstoten van vrienden en magen.
 Ik zegge nog, experientie mag 't leren:
 Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen.

Dit volksken en weet van genen zorgen,
 Zij moeten eten en zij en weten 't waar halen,
 Van honger wanen zij te verworgene.
 't Volk is hen onwillig te borgene,
 Want zij zorgen voor foute aan 't betalen.
 En in haar klooster hadden zij gemalen,
 't Was hen tevoren gebrouwen en gebakken.
 Als 't refter-kloksken luidde zonder dralen,
 Gingen zij ter kribben, dat moet hem nu falen.
 Zij vermuilden 't toen, daar zij nu naar snakken,
 Zij zouden naar 't kloosterbrood haar vingeren lakken,
 Mocht hen gebeuren; maar neen 't, al mag 't hen spijten.
 Peinst, als zij dan krijgen jonge brakken,
 En d'een roept eten en d'ander kakken,

En dat zij hen 's nachts het hoofd vol krijten,
 Dan moeten zij haar leven in drukke verslijten,
 Die eerst de weelde niet en konsten gedragen.
 Dus wil ik mij nog te zeggen kwijten:
 Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen.

Zij hadden in 't klooster den onbezorgden kost;
 Zelen zij nu eten, zij mochten 't winnen.
 Zij waren warm en zat en wel gedost,
 Gemanteld, gerokt, gepelsd, gevost;
 Nu en weten zij waarmee dekken haar vinnen.
 Al mogen Lutheranen en Lutherinnen
 In 't eerste wat geven, zij zijn 's zaan moede.
 Haar schoenen, haar kousen, haar klederen dinnen,
 Vrienden en magen en willen zij niet kinnen,
 Al zijn 't de naaste van haren bloede.
 En zij zijn de verste van haren goede.
 Dat zij in 't klooster brachten, dat is daar bleven.
 Zij en wilden niet staan onder eens anders roede.
 Nu lopen zij als schapen zonder hoede
 In 't wilde, niet wetende waarbij leven.
 Broeders of zusters en willen niet geven
 Noch nichten noch neven; en wien zij 't klagen,
 Zij worden bekeven. Dus wordt hier geschreven:
 Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen.

Dan moeten zij zorgen voor de pappe,
 Die 't kind zal eten, voor licht en voor vier.
 Aai arm monk, gij staakt veel beter in uw kappe,
 Want ik dink wel, al en haalt gij 't niet ten tappe,
 Men drinkt t'uwent dikwijls zuur muilenbier.
 Och, het is er in huis een krank bestier.
 Peinst eens, hoe vaart 't dezen legen begijnen,
 Als zij van den kinderen horen 't getier,

En d'ene roept daar en d'ander krijgt hier;
 Hen gebreken kleren, schoenen en plattijnen,
 Daar en es onder of over wollen of lijnen,
 Men ziet in 't huis niet dan ijdel hoeken
 En besnotte kinderen met halven dozijnen.
 Hoe moeten die luie nonnen verdwijnen,
 Als zij moeten wassen de bescheten doeken!
 Broer lollaard moet hem in 't werk verkloeken,
 Al zou hij gaan trekken de kruiewagen.
 Waren niet zachter te handelen de boeken?
 Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen.

Prinse, als zij hen vinden in dit parket
 Van elkeen gelaten heel desolaat,
 Dan krijgt ze de vijand vast dieper in zijn net,
 Want zij zitten t'zamen tegen de wet,
 Een verlopen nonne en een apostaat.
 Door d'armoede d'onzuiver liefde vergaat,
 Gebrek van gelde doet ze dikwijls kwelen;
 Dan krijgen zij op malkanderen den haat
 En de duivel maakt ze zo desperaat,
 Dat hen geen kwaaddoen en mag vervelen,
 d'Ene loopt hoere, d'ander moorden en stelen,
 De kinderen leggen zij voor de honden
 Te vondelingen; peinst of zij 't niet en spelen?
 Ten lesten betalen zij 't met der kelen
 En worden op raders aan galgen gebonden;
 Meest deel versmoren zij in haar zonden
 Die haar kappen hangen op de hagen.
 Ik zegge nog, 't es dikwijls bevonden:
 Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen.

Nog schijnt Merten van Rossom de beste van twee

Onlangs bezwaard zijnde met melancolien
 De zinnen bekommerd, 't hoofd vol fantasien,
 Van als overleggende in mijn gedachte,
 Kwam mij weinig tevoren dat mocht verblijven,
 Aanziende de wereld nu ten tijen,
 Zijnde vol verdriets; dus werd 't mij onzachte;
 Dus denkende, mij fantasie voortbrachte.
 Twee manspersonen mij haast invielen,
 Gelijk van name, divers van geslachte.
 d'Een was Merten Luther, die dolinge doet krielen,
 d'Ander Merten van Rossom, die 't al wil vernielen,
 Die veel mensen bracht heeft in zwaar getreur.
 Rossom kwelt 't lichaam, Luther heeft de zielen
 Deerlijk vermoord; dus es er kleinen keur
 Tussen hen beien, elk es een malefacteur.
 Ik en gaaf om den keur niet mijnen minsten teen,
 Maar want Luther de zielen moordt deur zijn erreur,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van twee.

Merten van Rossom heeft doen vangen en spannen
 Den landman, rovende potten en pannen,
 Makende hen 't herte alderbangste.
 Merten Luther, waard t'zijne van God gebannen,
 Heeft deur zijn erreur vrouwen en mannen
 In 's vijands prisoen bracht, dat is nog strangste.
 Dat elk dus wilt roven en trekken om d'langste,
 't Komt meest uit Luthers lere, 't wordt nog bewezen.
 Niemand en zal schier durven slapen van angste,
 Want 't goed is gemene. Wat volgt uit dezen?
 Dat elk zonder vreze wilt een beziken lezen
 Op zijns naasten erve, d'blijkt alle dage;
 Waarom wordt Rossom gelaakt, Luther geprezen,

Want zij zijn toch beie van enen slage?
 Luther is boost, ik en steek's onder geen schrage,
 Want hij onder de Christen 't goed maakt gemeen.
 Al wenst men Merten van Rossom menig plage,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van tweek.

Merten van Rossom met veel kwaads gespuis verzeld,
 Heeft menig schoon huis in brande gesteld.
 Maar Luthers boosheid gaat verre boven schreven:
 Door hem zijn kerken, kluizen, kloosters geveld.
 Menig goeds mans kind, niet mogelijk geteld,
 Uit den kloosters gejaagd, die nu deerlijk sneven,
 Stelen en roven daar zij bij leven.
 Van dien zijn der licht ook onder Rossoms bende;
 Waarom wordt Rossom dan allene bekeven?
 Lelijker dan zijne luidt Luthers legende.
 Doet open uw ogen, gij onbekende,
 Die Lutherus looft ende Rossom laakt;
 Aanziet Luthers bedrijf, 't begin en d'ende
 Nog heeft hij 't kwalijker dan Rossom gemaakt;
 Dit moet gij lijden, hoe gij de waarheid missaakt.
 Gij en kunt hiertegen niet gezeggen neen;
 Maar, al zijn zij alle beiden van deugden naakt,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van tweek.

Heeft Merten van Rossom zijn ere verloren,
 Afgaande den keizer, hoge geboren,
 Luther es den Oppersten Here afgegaan,
 Die hij had geloofd en trouwe gezworen,
 En heeft voor zijn kappe een nonne verkoren,
 Die God ook gelofte had gedaan.
 Versmaadt Rossom den keizer, merkt Lutherus:
 Hij spreekt van paus, keizer beide veel blamen.
 En leert d'onderzaten tegen d'overste opstaan.

Van prinsen en vorsten schrijft hij veel diffamen,
 Prelaten, bisschoppen hoort men hem misnamen.
 Al heeft Rossom veel kwaads bedreven in Brabant,
 Men zag hem niet veel kerken of kloosters pramen,
 Met enigen brande, aan genen kant.
 Aan geestelijke maagden en stak hij geen hand,
 Alzo 't tot sommigen plaatsen wel scheen.
 Al heet Merten van Rossom een kwaad tirant,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van tweën.

Es Merten van Rossom een verradere,
 Luther es ook een, en zo veel kwadere:
 Hij berooft met verraad van der hemelser erven
 Menig kersten ziele, dus Gods versmadere.
 Lucifer heeft dees twee gezonden tegadere
 Omdat zij heel kerstenrijk zouden bederven.
 Is Rossom moorddadig, Luther heeft doen sterven
 Tweehonderdduizend boeren door zijn bedrijf;
 Veel es er onthoofd, verbrand, gezakt menigwerven
 Om zijn valse lere, beide man en wijf;
 Dus is hij een moordenaar van ziel en lijf.
 Merten van Rossom mag maar d'lichaam hinderen;
 Al mag hij d'onnozele kwellen even stijf,
 Zijn zij patient, hij maakt ze Gods kinderen.
 Dit en zal zijn zonde niet verminderen,
 Ik en wil 's niet excuseren of maken reën;
 Al zijn 't beie twee venijnige slinderen,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van tweën.

Luther en Rossom, als twee boze wichten,
 Heeft men in schijn van deugden boosheid zien stichten.
 Rossom kwam in Brabant geslagen met bedrog,
 't Scheen hij woude gaan op de Turken vichten;
 Merten Luther en wil vrij nog niet zwichten,

Hij wil den prijs hieraf behouden nog.
 Gelijk een devoot monk, ailacen! och!
 Kwam dees wolf in 't kleed van enen lamme
 Strooien in kerstenrijk 't venijn zog
 Dat hij had gezogen uit der ketters mamme.
 Al liet Rossom den haan met den roden kamme
 In Brabant vliegen, zo 't heeft gebleken
 Luther heeft laten vliegen veel kwader vlamme,
 Want door zijn venijnig schrijven en preken
 Is kerstenrijk met ketterijen ontsteken.
 Haar beider voorstel mag elken wel verleen.
 Hoewel sommige veel lofs van Luther spreken,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van tween.

Merten van Rossom en Merten Luthere,
 De beste van hen beien es een mutere;
 Maar 't en es niet vreemd al es Rossom ongevreesd,
 Want 't es een krijgsman, een weerlijk rutere.
 Maar Merten Luther vermeet hem, dees stutere,
 Dat hij Schrifture verstaat na den rechten keest
 En dat hij es vervuld van den Heiligen Geest.
 Die den weg dus wel weet, 't es wonder dat hij dwaalt,
 Maar het schijnt wel, den geest regeert hem meest
 Die men onder Sint Dignen voeten maalt.
 Al heeft Merten van Rossom veel roofs gehaald
 In Brabant, d'welk nog veel mensen bekwelen,
 Merten Luther in dit stuk ook niet en faalt:
 Hij heeft d'apostaten uit kloosters doen stelen,
 Kelken, ciboriën; ik wil 't God bevelen
 Of hij niet mede en paart, elk knage dit been.
 Al heeft de duivel dees twee Mertens bij der kelen,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van tween.

Merten van Rossom, prinse van den snaphanen,
 Die om stelen, om roven zijt kloek ter banen,
 Luther, prinse van alle valschen profeten,
 Zoud' ik uw legende geheel vermanen
 't Zou den lezer verdrieten zoude ik wanen;
 Den tijd en 't pampier wordt er mede versleten.
 Dus, voor eens, heb ik mij genoeg gekweten;
 Tot op een ander tijd borgt mij de reste.
 Luther, Rossom, Lucifer daarbij gezeten,
 Mij twijfelt wie van drieën es de beste:
 Rossom sleept veel kwaads aas t' zijnen neste,
 Luther es nacht en dag in de were
 In kerstenrijk te strooien een doodlijke peste.
 Dus haar beider boosheid blijkt in 't klere,
 Maar voor Luthers venijn ik mij meest ververe,
 Want 't de mensen brengt in d'eeuwig geweene.
 Al en es den keur niet weerd een platte pere,
 Nog schijnt Merten van Rossom de beste van tweene.

Een heb ik verkoren, ik en zal 's niet laten

Een minlijk liefken als principale
 Heeft mijn herte doorwond met der minnen strale;
 Zij heeft mijn zinnen onttoogen altemale
 Door haar eerbaar wezen.
 D'oogskens blinken, al waren ze van kristale,
 En d'mondeken is rood gelijk den korale,
 Daar ik in mijn kwale medicijne aan hale:
 Het kan mij genezen.
 Ik en acht niet van wien ik worde begrezen.
 Mijn liefken wordt altijd van mij geprezen,
 Want zij ees 't weerd;
 Uit duizenden heb ik haar uitgelezen.

Door haar derven krimpen adren en pezen,
 Mijn bloed wordt verteerd.
 Haar presentie mijn herte altijd begeert,
 Het derven mij deert zeer bovenmaten.
 Mijn wonden zijn met haren troost besmeerd.
 Dus al zouden mij al mijn vrienden haten:
 Een heb ik verkoren, ik en zal 's niet laten.

Een heb ik verkoren, dat moet ik belijden,
 Haar en zal ik niet ontgaan of ontrijden.
 Al zoud' ik mijzelven daar dood om strijden,
 Ik en zal niet wijken.
 Zonder haar en mag ik mij niet verblijden,
 Bij haar stel ik alle droefheid bezijden.
 Ik en kan 's mij vermijden tot genen tijden,
 Want gunste moet blijken.
 Op eerde en weet ik zo schonen, zo rijken,
 Daar ik mijn liefken bij zou willen gelijken:
 Zij en is niet om verzoeten.
 Met haar zoud' ik uit den lande gaan strijken
 Van vrienden, van magen, zonder ommekijken,
 Op mijn blote voeten,
 Niet achtende wat vrezen mij mocht ontmoeten.
 Ik zoude doorwroeten holen en gaten,
 Om bij haar te zijne; dus wil ik ze groeten:
 O mondeken zoet, als appelkens van granaten.
 Een heb ik verkoren, ik en zal 's niet laten.

Tfij hem die zijn liefde alomme verstrooit.
 Zulken minnaars zijn van trouwen berooid,
 Geveinsd van harten, dubbel en geplooid.
 Ik durf 't wel schrijven,
 Haar liefde smelt als sneeuw, die de zonne dooit.
 Al is 't dat zulk zijn liefken de oren klooit,

Als mer d'wijnken pooit en 't borseken vlooit
 Van den ronden schrijven,
 't Is liefde van putiers en lichte wijven;
 Als mer niet meer en mag tellen met vijven,
 Zij bezwijken ter nood.
 Maar al zou men mij uit mijnen goede drijven,
 Ik zal mijn liefken getrouwe blijven,
 Haar eigen tot der dood.
 En al waar 't dat mij iemand voor mijn liefken bood
 Van goude rood honderdduzend dukaten,
 Ik ging liever met haar al mijn dage om brood
 Een heb ik verkoren, ik en zal 's niet laten.

Daar en mag maar ene in 't herte certein,
 Die 't bewaart en regeert als kastelein;
 Dat is mijn liefken, nooit edelder grein,
 Vol zuiverheden.
 Ik en kan ze niet volprijzen in een referein.
 Die haar blameerde waar wel een dein,
 Want onder groot of klein, in bos of op plein,
 Boven of beneden,
 En mag geen beter de eerde betreden.
 Zij is stichtig, manierlijk, vol goeder zeden,
 Subtijn van verstande.
 Waar had ik mijn liefde bet mogen besteden?
 Ook is zij fris, volmaakt van allen leden
 En goederhande.
 Om haar stelde ik al d'mijne te pande.
 Dus 't en es geen schande, elk wil 't wel vaten,
 Dat ik in haarder reinder liefden brande.
 Want al mocht mij al de wereld baten,
 Een heb ik verkoren, ik en zal 's niet laten.

Prinsesse, dit wil ik u uut jonsten schinken.
 Schinken zoud' ik u mijn bloed, waar 't wijn om drinken;
 Drinken zoudij 't, liefken; wilt op mij dinken,
 Dinken, niet vergeten.
 Vergeten is druk door uw vriendelijk winken.
 Winken kundij mij in 't nette gelijk de vinken,
 Vinken, die kwinken. Uw woorden zoeter klinken,
 Klinken onversleten.
 Onversleten blijft de liefde, die mij heeft bezeten.
 Bezeten hebdi 't herte, ik laat 't u weten,
 Weten; het is u open.
 Open ontdekke ik u al mijn secreten.
 Secretentroost is zeer zoet in 't eten,
 Eten met hopen,
 Hopen; ik ben ook in uw herte gekropen,
 Gekropen, gesloten, lief. Zuldij mij verwaten?
 Verwaten waar ik, kwaam mij ontrouwe nopen;
 Nopen laat mij troost, lief, uit caritaten.
 Een heb ik verkoren, ik en zal 's niet laten.

d'Weigeren staat den meiskens met allen wel

Gij proper meiskens, jong en wellustig fijn,
 Als gij wordt gevrijd, houdt u zelven diere.
 Verzoeken u gezellen die fraai en rustig zijn,
 En toont hem terstond geen blijde siere.
 Hebt u eerlijk, niet als Venus' kameniere,
 En wilt uw liefde zo geringe niet planten.
 Laat ze eerst draven drie jaren of viere,
 Want 't bedrog is groot aan allen kanten.
 Men vindt zo vele ontrouwe calanten,
 Zij spreken schoon woorden uit lozen gronde.
 Gelooft niet lichtelijk, peinst: frisse kwanten,

Men paait er al vele met enen monde.
 Gelaat u koelkens: 't en es geen zonde,
 Werdij gebeden, al valdij rebel.
 d'Weigeren staat den meiskens met allen wel.

Al zitten zij somtijds van vrezen en krimpen
 Voor 't deurken en spelen met herpen en luiten,
 Wildij vrij zijn van der nijders schimpen,
 En steekt uw hoofd daaromme niet eens buiten.
 't Vensterken en suldij ook niet ontsluiten,
 Hoe zij ook spelen, bommen of pijpen
 Recht of gij 't niet en hoordet, blijft in muiten,
 Zo en kan u niemand daarmede begrijpen,
 Al staan zij ook in den regen en zijpen,
 Gelijk enen vuilen beslijkten zak.
 Meedogen mag u wel somtijds wat nijpen:
 De vrouwkens zijn van nature van herten zwak,
 Maar blijft in rusten en houdt uw gemak.
 Het en es u geen schande, doedij mijn bevel;
 d'Weigeren staat den meiskens met allen wel.

Laat ze terdege haar schoenen verslijten,
 Laat den plassen haar ogen uittreden,
 Zo en kunnen zij u nemmermeer verwijten,
 Dat gij zelve hebt om haar liefde gebeden.
 Men vindt veel gaapaards zo onbesneden,
 Die gaarne dragen haren roem van vrouwen.
 Meiskens, wildij blijven in eerbaarheden,
 En wilt de knechtkens niet geringe betrouwen:
 Beziet wel, eer gij koopt, of 't zal u berouwen.
 Acht niet, al komen zij voor 't gootgat huilen,
 Dat zij des winters van groten kouwen
 Klappertanden, dat hem d'ogen puilen,
 In hagel, in sneeuw, zij en weten waar schuilen.

Wilt altijd peinzen, ik en rade niet el:
d'Weigeren staat den meiskens met allen wel.

Men verliest een ding node dat diere gekocht is,
Kostelijke ware wordt nauwe gewacht.
Men es blijde, als men vindt dat lange gezocht is,
Dat lichtelijk verkregen is, wordt weinig geacht.
Peinst hierop maagdekens, dag en nacht.
Houdij u kostelijk, elk zal u prijzen.
Maar is 't dat gij den lichten mallootkens slacht,
Die na de knechtkens zelve lopen en bijzen,
Zo zal men u met vingeren wijzen,
En 't volk zal zeggen: gij zijt meer dan vlugge.
En als u de gezellen zulk zien van gijzen,
Zij zullen u bespotten achter rugge.
Zijn ze t'Antwerpen, te Gent, ja of te Brugge,
Ik acht ze voor dwaas die geloven zo snel.
d'Weigeren staat den meiskens met allen wel.

Rein, eerbaar hertkens, prinselijke prinsessen,
Is 't dat gij tot huwelijke zijt gezind,
Haast niet te zere, onthoudt mijn lessen,
Peinst wat zorgen dat gij aangaat, eer gij 't begint.
Neemt niemand met der hand die gij niet en kint,
Laat na den staat wel vernemen en vragen.
Al dunkt u, dat gij iemand na uw hartken vindt,
Doet niet zonder raad van vrienden of magen.
Komt 't anders dan wel, zo weet gij 't wien klagen.
Meiskens die haarzelfs raad plagen te doene,
Zijn ze mishuwd, zij moeten 't allene dragen.
Ook laakt men de maagden die zijn zo koene;
Dus zeg ik in 't slot van mijnen sermoene:
Al dunkt den zelken het vrijen goed spel,
d'Weigeren staat den meiskens met allen wel.

Wat liefs te derven es grote pijn

Al waar ik als Carolus Magnus van krachte,
 Van elken verheven, de grootste geachte,
 Al had ik al den schat, die ik mocht begeren,
 Gezonde, welvaarde, edel van geslachte,
 Dat mij elk solaas dede bij dage, bij nachte,
 't Is al niet, moet ik wat liefs ontberen:
 Want derven van lieve alle vreugd kan weren.
 't Hoofd moet mij zweren
 Door zulken generen.
 Oorkonde degene, die 't ook geproefd heeft:
 't Herte schijnt doorsteken met duizend speren,
 't Mag hem wel deren,
 Zijn bloed moet verteren
 Door 't derven van lieve, dat menigeen bedroefd heeft,
 Die klagende, kermende wel troost behoefd heeft.
 Het derven van lieve es zouter dan brijne.
 Omdat mij liefs derven ook kwalijk getoefd heeft,
 Zo mag ik wel zeggen met droeven aanschijne:
 Wat liefs te derven es grote pijn.

Al mocht ik hoveren, eten en drinken,
 Al waar der alle vreugd, die men mocht bedinken,
 Tamboeren, velen, herpen en luiten,
 Geen spel en mag mij in d'oren klinken,
 Maar alle geneuchte die dunkt mij stinken.
 Uit mij en kan geen blijdschap gespruiten.
 Het derven van lieve mij 't herte doet sluiten,
 Vreugd blijft er buiten.
 Al hoorde ik ook uiten
 Kunstige woordekens der rethorijken zoet,
 Refereinen, balladen of ander kluiten,
 Ik bleve in muiten.

't En baat geen fluiten
 Of zoeten zang der edeler muzieken goed.
 Liefs derven na lieve altijd omkijken doet,
 Want 't is kwaad lange van lieve te zijne.
 Door 't derven van lieve 't herte bezwijken moet.
 Dus zeg ik nog eens te dezen termijne:
 Wat liefs te derven es grote pijn.

Al waar ik bij gezelschap genood uit trouwen,
 Daar vreugd hanteren mannen en vrouwen,
 Al tezamen en acht ik 's niet een haar.
 Al mag ik van buiten 't gelaat mij houwen,
 Mijn harte moet alle solaas verspouwen
 Als d'alderliefste verre es vandaar.
 Och, wat liefs te dervene es al te zwaar!
 Elken dag voorwaar
 Is meer dan een jaar,
 Wanneer d'alderliefste moet absent zijn.
 't Harte heeft dagelijks angst en vaar
 Voor zijn liefste paar,
 En daar haakt 't naar:
 Altijd zou 't gaarne zijnen lieve omtrent zijn.
 Als twee herten beide vol liefden geprent zijn,
 Eendrachtig trekkende altijd een lijne,
 Geen meerder vreugden mag onder 't firmament zijn.
 Maar als mer moet scheiden, wee van den venijne!
 Wat liefs te derven es grote pijn.

Liefs derven doet somtijds veel nachten waken:
 Ik weet bij mijzelven van dezer zaken.
 Dus durf ik te stouter 't vonnisse geven.
 Geen spijze ter wereld en dunkt hem smaken.
 Die wat liefs moet derven, krijgt mager kaken,
 Want geen geneugte en kan der aan gekleven;

Alle blijdschap wordt van hem verdreven,
 Maar zuchten en beven
 Is al zijn leven.
 Al lacht den mond, inwendig de zinnen treuren.
 Als er een boven al is hoogst verheven
 In 't herte bleven
 Zo vaste geschreven,
 Door 't derven van dien wil 't herte van minnen scheuren,
 Altijd besluitende druk binnendeure.
 Hiertegen en es raad of medicijne.
 Al mocht men na wat nieuws om troost gewinnen speuren,
 Het waar onmogelijk; dus zeg ik ten fijne:
 Wat liefs te derven es grote pijn.

Prinse, wat liefs te derven en es vrij geen spel.
 Alle die 't gesmaakt hebben, weten 't ook wel;
 Niet voorder en derven zij daarna vragen.
 Nooit ziekte en was zo wreed of zo fel.
 Al en vond men ter wereld geen lijden el,
 Zo waar 't nog zwaar genoeg om verdragen.
 Liever zoude men derven vrienden en magen,
 Al 't goed liever wagen.
 Roepen en klagen,
 Verzuchten es d'lieken, waar men gezeten is.
 't Is een plage, die gaat boven alle plagen,
 Nooit meerder mishagen
 Een bitter knagen,
 't vant alle voorleden solaa's vergeten is.
 Al 't harte zo vol van rouwe gemeten is,
 Niet vragende na spijs of coever van wijne.
 Och, ik zegge nog eens, want klaar om weten is,
 Behoevende hiertoe geen grote doctrijne:
 Wat liefs te derven es grote pijn.

Gij blijft in 't harte, al zijdi uit den ogen

O lief, wiens liefde in mij zo vierig brandt,
 Zo vast gevestigd door der trouwen band,
 Mijn troost, mijn onderstand moet ik ontberen,
 Och, al mijn begeren.
 Waar gij nochtans zijt, 't zij in wat land,
 In mijn harte gij eeuwig de krone spant
 Als den liefsten pand: mijnder ogen verkleren
 Mag mij wel deren.
 Uw scheiden doet mij vlees en bloed verteren,
 Ik moet mij generen in der tranen vloed.
 't Harte schijnt mij steken vol zweerden, vol speren,
 Vol wonden, vol zweren; heel troosteloos onvroed
 Ben ik door het derven uws wezens goed,
 Want mijnder herten bloed werdt mij onttogen.
 Och lief, dat gij u voor ontrouwe hoedt!
 Gij blijft in 't harte, al zijdi uit den ogen.

Al kwam er een koning met zijnder krone,
 En dat hij ware als Absalon schone,
 Zo fris van persone en wel besneden
 Van alle leden,
 Wel sprekende, wel zingende, zoet van tone,
 Al wilde hij mij zetten in zijnen trone,
 Ik en achte niet een bone zijn mogendheden,
 Landen of steden:
 Veel bat ben ik met mijn liefden tevreden.
 Uw eerbaar zeden mij zozeer behagen:
 Al waar 't dat alle mensen haar beste deden
 Met giften, met beden, bij nachten, bij dagen,
 Ja, dat zij mij ook dreigden met allen plagen,
 Die d'ogen ooit zagen, zij en zouden niet mogen

Mijn liefde tot uwaart doen vertragen.
Gij blijft in 't harte, al zijdijs uit den ogen.

Om lief, om leed, om schade of profijt,
Al deden mij ook al mijn vrienden spijt,
Om niemands verwijt en zal ik u vergeten,
Ik wil 's mij vermeten,
Want gij mijnen troost en mijn blijdschap zijt.
Moet ik van u scheiden, adieu mijn jolijt!
Reuk, smaak, appetijt in drinken, in eten,
Is al versleten.
Wien zal ik mijn droefheid en mijn secreten
Nu laten weten? Ik geef 't spel verloren.
Veel liever waar ik van der dood verbeteren.
Waar ik ben gezeten, dit komt mij tevoren,
Mag ik uw troostelijke woorden niet horen.
Wat deze ik geboren, want ik moet verdrogen!
Mijn lief, uit duizenden uitverkoren,
Gij blijft in 't harte, al zijdijs uit den ogen.

Al waar ik van al der wereld vrouwe,
Nochtans bleef ik eeuwig getrouwe;
Voorwaar, ik en wouwe u niet begeven
Om sterven, om leven.
Al zag ik voor mij enen berg van gouwe,
God weet, dat ik er u voor kiezen zouwe,
Want ik u houwe als een prinse verheven,
In 't herte geschreven.
Maar ailacen, nu ben ik troosteloos bleven;
Och, zuchten en beven heb ik in erven.
Mijn lijden hebdijs zo dikwil verdreven;
Ik heb wel bezeven uw troostige conserven.
Och lief, wildijs mij nu heel bederven?
Druk moet ik opkerven, dit 's ongelogen.

Maar al zoud' ik er duizend doden om sterven,
Gij blijft in 't harte, al zijdijs uit den ogen.

Mijn beminde prinse, die mijn regent zijt,
Waar dat gij onder 's hemels firmament zijt,
Hoe gij absent zijt, ik moet u minnen
Met al mijn zinnen.
In eerbaarheden gij zo excellent zijt,
Geen meerder vreugd dan als gij mij omtrent zijt,
Want gij geprent zijt in 't herte binnen;
Ik moet u kinnen.
Och, mocht ik uwen zoeten troost nog gewinnen,
Mijn droefheid zou dinnen, ik waar heel genezen,
Daar ik nu van drukke en weet wat beginnen,
Want al mijn vinnen, aderen en pezen
Die dunken mij krimpen, al waar ik verwezen.
Och, lief geprezen, waar zijdijs vervlogen?
Ik zegge nog eens, elk mag 't wel lezen:
Gij blijft in 't harte, al zijdijs uit den ogen.

Meer zuurs dan zoets moet ik eenpaarlijk drinken

Veel zwaarder gepeinzen mij 't harte doorwroeten,
Ongeneugte houdt mij heel onder de voeten,
Mijn lichaam dat smelt als was bij den viere.
Waar ik mij stiere,
Es er druk ter wereld, hij zal mij ontmoeten.
En zeer zelden gebeurt mij enig verzoeten,
Maar altijd moet ik drinken van zuren biere:
Dit is de maniere.
Alle vreugd die is tot mijnent diere;
Harpe noch Tere en mag mij verlichten.
Ik en kan gemaken geen blijde siere,

Ik kalengiere dees bitter gericht.
 Wenende moet ik als geslagen wichten
 Troosteloos dichten door dit overdenken,
 Want vrienden en magen, neven en nichten
 Tegen mij vichten en willen mij krinken.
Meer zuurs dan zoets moet ik eenpaarlijk drinken.

Mocht mij nog zo vele zoets gebeuren
 Als zuurs, ik bedankte mij der avonturen;
 Veel te minder zoude wezen mijn verdriet,
 Ik vertroostte mij iet.
 Maar ailacen! Neen 't, dit doet mij zo treuren,
 Dat mij 't harte dunkt van rouwe scheuren;
 Altijd druk lijden ende anders niet,
 Nooit scherper spriet.
 Waar is troost van mensen, daar ik mij toe verliet?
 Die voormaals mijn vriend hiet, heeft mij bedrogen:
 Schoon beuzelen hij mij in d'ore stiet.
 Wankelbaar als een riet, dubbel en doortogen
 Heb ik 'm vonden, al scheen hij schoon voor ogen.
 Trouwe is vervlogen, dit doet mijnen moed zinken.
 d'Lijden is groot dat ik moet gedogen.
 Ik zeg 't ongelogen, die woorden klinken:
Meer zuurs dan zoets moet ik eenpaarlijk drinken.

Meer zuurs dan zoets is bitter om smaken.
 Mijn hertken zou wel na wat anders haken,
 Maar neen, ik moet derven alle jolijt
 Zonder enig respijt.
 Als vrienden faalgeren, zo mag men wel waken,
 Wat zullen dan openbaar vijanden maken?
 Geveinsde vriendschap, vals, hypokrijt,
 In eens lams habijt,
 Te lijden van vrienden is d'aldermeeste spijt.

Dus wie dat gij zijt, en vertrouwt niemand te wel;
 Ziet na elken omme, 't wordt u groot profijt.
 Ik zeg 't zonder verwijt: geen lijden zo fel;
 Vriends ontrouwe en es geen kinderspel.
 En geloof niet te snel, die schoon woorden schinken;
 Zeik spreekt wel schone, maar 't herte meent el.
 Door zelken bestel moet mijn vreugd minken.
Meer zuurs dan zoets moet ik eenpaarlijk drinken.

Waar ik rijk van goede, had ik geld en schat,
 Dat iegelijk van mij mocht krijgen te bat,
 Zo zouden mij wel veel vrienden aankleven
 In mijn leven.
 Maar nu is mijn beurze van gelde plat;
 Dus vallen mijn vrienden tot mijwaart prat.
 Waar dat ik kome, ik werde verdreven,
 Dit doet mij beven,
 Die luttel heeft, werd zeer zelden verheven;
 Ik heb 't wel bezeven. Elk wil mij verdrukken.
 Heb ik lettelt goeds, dat werd mij ontkeven,
 Onttelt en ontschreven; dit zijn mijn gelukken.
 Ga ik te rechte, 't recht gaat op krukken.
 Daarmee ziet men plukken als ganzen en vinken.
 Ik moet mij lijden, zwijgen en dukken,
 Al gebeuren mij stukken die 't recht doen hinken.
Meer zuurs dan zoets moet ik eenpaarlijk drinken.

Tegen één vreugd gebeuren mij duizend zuchten.
 Ik en weet mij waar keren; waar zal ik vluchten?
 Mijn wangen moet ik dagelijks bespraaien,
 Met tranen bezaaien.
 Wanneer zal ik plukken der vreugden vruchten?
 Nimmermeer ailacen! dit zoud' ik duchten.
 Den wind en wil in mijn zeil niet waaien;

't En baat geen kraaien.
 Geen spel ter wereld en mag mij verfraaien.
 Als verbrande kraaien moet mijn smout afleken.
 Mocht goei avonture tot mijwaart draaien,
 Zo zoud' ik paaien al mijn gebreken;
 Maar wacharmen! die is van mij geweken.
 Die somtijds schoon spreken en vriendelijk winken,
 Zijn dikwijls dobbel, vol lozer treken;
 Trouwe is bezweken, ontrouwe dunkt mij stinken.
Meer zuurs dan zoets moet ik eenpaarlijk drinken.

Hoe blijder verzamten, hoe droever scheiden

Hoe doet liefs derven 't herte in drukke prangen!
 Door 't hartelijk begeren, door 't groot verlangen
 Verbleken de wangen, de ogen leken.
 Om lief te ziene gaat lief veel gangen;
 Als ze dan verzamten, nooit blijder ontvangen,
 Al haar zinnen hangen aan d'minlijk spreken.
 Dan ees 't: Lief, waar hebdi dus lange gesteken?
 Ik ben half bezweken;
 Wel duizend weken
 Dunkt 't mij dat ik u niet en heb vernomen.
 Dan wordt lief van lief zo nauwe bekeken
 Door der minnen treken:
 Lief, zegt uw gebreken,
 Gij dunkt mij gemagerd: mag u iet meskomen?
 Is't wonder, liefken, hoe zoude ik gevromen,
 Als ik mij met u niet en mag vermeiden?
 Want alle ander vreugd dunkt mij maar dromen.
 Maar al es er dan blijdschap tussen hen beiden,
 Hoe blijder verzamten, hoe droever scheiden.

Wie zoude de blijdschap kunnen bedinken?
 De mondekens lachen, de oogskens winken,
 Die zo klaar blinken, dat zij 't harte ontschaken.
 De woordkens zo zoete in d'oren klinken:
 Den drank der reinder liefden zij drinken.
 Want werken, die stinken, rein minnaars laken,
 Eerbaarheid prijzen zij voor alle zaken.
 Met vreugden zij waken,
 In liefden zij blaken.
 Maar al zijn zij in haar meeste melodije,
 En den tijd van scheiden begint te naken,
 Als galle van draken
 Dunkt hem dat smaken.
 Het scheiden es der minnaars herdste partije.
 Dan vallen zij weder in haar fantasije,
 De hertekens bloedige tranen schreiden.
 Haar kleur verandert, zij klagen t' strije,
 Met den oogskens zij malkanderen geleiden.
 Hoe blijder verzamten, hoe droever scheiden.

Dan zeit men adieu, dat ontoostelijk woord.
 Dat liefken van lieve al te node hoort,
 Het scheiden verstoort haarder harten grond.
 Zij waren verzaamd in een minlijk accoord;
 Nu worden haar zielen met drukke doorboord,
 Dat zij roepen moord op 't scheiden goed rond.
 En om weer te verzamten en es tijd of stond
 Geen van beiden kond.
 Zij blijven gewond.
 Och, hoe zwaarlijk dees twee gelieven verzuchten!
 Mochten zij den tijd verlengen, dat waar een vond.
 Adieu, zoeten mond,
 Blijf altijd gezond,
 Wij zullen nog smaken der minnen vruchten.

O liefken, wij en zullen, zoude ik duchten.
 Dan gaan zij malkanderen smeken en vleiden:
 Moet ik u derven, allerzoetste van luchten,
 Zo mag ik mij wel tot der dood bereiden.
 Hoe blijder verzamten, hoe droever scheiden.

Scheiden van lieve brengt zwaar gepeinzen in 't hood.
 Als Eneas van zijn liefken Dido vlood,
 Zij stierf: in der nood en wilde zij niet leven.
 Pyramus en Thisbe staken henzelven dood
 Om 't scheiden van lieve, zo trouwe gebood.
 Dat mondeken rood, Lucretia verheven,
 Liefs scheiden heeft haar druk op druk gegeven,
 Dat zij dood is bleven:
 't Is zo beschreven.
 Eurialus ging verdwijnen van minnen;
 Jankende heeft hij zijn ogen gewreven,
 Groot jammer bedreven.
 Hij moeste beven;
 Om 't scheiden van lieve waande hij ontzinnen.
 Portia zwolg bernende kolen binnen,
 Doen Brutus verslagen was op der heiden.
 Mijnen stok es waar, elk moet mij kinnen;
 Peinst hieromme, die d' netken van minnen spreiden:
 Hoe blijder verzamten, hoe droever scheiden.

't Scheiden van ziele en lichame es verbaarlijk;
 Maar twee gelieven scheiden wel zo zwaarlijk,
 Die leefden eenpaarlijk in liefden puurlijk.
 Als de ziele scheidt, 't is openbaarlijk,
 Het lichaam blijft dood, ongevoelijk gewaarlijk.
 Dit ziet men klaarlijk in 't sterven natuurlijk.
 Maar 't scheiden van lieve is een dood geduurlijk.
 Zij leven beruurlijk

En gevoelen 't zuurlijk.
 Waar lief reist, moet lief liefs harte meedragen.
 Die zijn herte moet derven, al leeft hij treurlijk,
 Al ziet hij stuurlijk
 En ongebuurlijk,
 Is 't wonder? Ik moet 't allen minnaars vragen.
 Om liefs wille zou men laten vrienden en magen
 En dolen met lieve door bossen en weiden:
 Lijf, goed, land, men zou 't daar al om wagen.
 Hoort die u d' mutsken op 't hoofd hebt laten breiden:
 Hoe blijder verzamten, hoe droever scheiden.

Dat dure gekocht es, werdt node verloren

Mijn zoete liefken, mijn solaa, mijn weelde,
 Mijnder zinnen diefken, van minnen ik kweelde,
 Waar 't dat ik 't heelde.
 Dus wil ik u mijn secreet al heel verhalen,
 Ras zonder dralen:
 Gij staat in mijn briefken, mijn weerdste beelde.
 't Waar mijn geriefken, dat ik met u speelde,
 d'Welk nooit en verveelde.
 Maar ailacen! dat zal mij nu moeten falen,
 Dies vreugd moet smalen.
 Uw scheiden, lief, zal ik met der dood betalen,
 Want der minnen stralen hebben mij doorschoten.
 Troosteloos moet ik achter straten gaan dwalen,
 Dies mijn ogen dalen water gelijk goten.
 Nooit ding en heeft mij zozeer verdrotten.
 Men telt al mijn koten: wat doe ik geboren?
 Door uw scheiden kraak ik de bitterste noten.
 't Herte es besloten, ik wane versmoren.
 Dat dure gekocht es, werdt node verloren.

Dure heb ik u gekocht, naarstelijk bewaard,
 Zeer lange gezocht, mijzelven niet gespaard.
 Trouwe heeft haar gebaard.
 En altijd vreesde ik, of enige lieden
 Ons mochten verspieden.
 Liefde heeft gebrocht ons te zamen gepaard.
 Mijn hartken verlocht, wanneer gij wel vaart,
 Al waar ik bezwaard.
 Waarom wildij mij dan uut uw harte wieden
 En van mij vlieden?
 Bericht mij, liefken, wat mag dit bedieden?
 Wie zijn ze die 't rieden? Is 't door iemands kallen?
 Of heb ik iet misdaan, wil mij dat ontbieden:
 't En zal niet meer geschieden, is 't mij misvallen.
 Of is voorleden zoetheid verkeerd in gallen?
 Mijn bloed dunkt mij wallen door den groten toorn.
 Gij worpt op mij veel schimpige ballen.
 Maar lief, zelk mallen es mij leed om horen.
 Dat dure gekocht es, werdt node verloren.

Ik heb om u geweend menigen heten traan,
 Lief, meer dan gij meent heb ik door u gedaan;
 Gij acht 't als een spaan.
 Veel nachten ook ontslapende gelegen:
 Dit zoudij wegen.
 Maar uw liefde verkleint, 't is goed om verstaan.
 Is uw herte versteend? Wil mijn zuchten ontvaan,
 Mijns gade slaan.
 Met groter pijnen heb ik u verkregen,
 Uw liefde gedregen.
 Ik en ontzag noch storm, hagel of regen.
 Hoe 't mij ging tegen, 't en mocht mij niet ontdieren,
 Zo was mijn hartken t' uwer liefden genegen.
 Als rein minnaars plegen, was ik goedertieren.

Had ik gehad al de paarlen en saffieren,
 Die ooit in rivieren waren na of voren,
 Ik had al gegeven, wat ik kan versieren:
 Uw rein manieren mij daartoe poren.
 Dat dure gekocht es, werdt node verloren.

Der minnen vruchten ik u mildelijk gaf,
 Maar een eeuwig zuchten houde ik daaraf:
 Ik zal 't dragen in 't graf.
 Van droefheden ik heel overvloede,
 Mij is wee te moede,
 Acht 's voor geen kluchten, uw scheiden maakt mij laf.
 Ik mag wel duchten. Gij waart eens mijnen staf,
 Nu wordt gij mijn straf.
 Ik en heb u niet gekocht met gelde of goede, Maar met mijnen bloede.
 Vergeet geen trouwe, lief, doet als de vroede,
 Of ik verwoede, d'welk ik wel klagen mag;
 Ik stelle mij geheelijk onder uw roede.
 Door troost ik voede, waarin mijn behagen lag;
 Ik verblijde, als ik u alle dagen zag.
 Die druk te verjagen placht, doet mij verdoren.
 Uw scheiden, lief, slaat mij met der plagen slag.
 Ik roepe met vlagen, ach! 't harte zal mij schoren:
 Dat dure gekocht es, werdt node verloren.

Prinselijk greinken, mijn hartken verfraait gij;
 Mijn zoete fonteinken, troost uut u spraait vrij
 En daarin baait mij.
 Laat ons t'zamen leven minlijk en trouwelijk
 In ons houwelijk.
 Geneest mijn bleinken, ik ben er gepaaid bij.
 Hoe in 't refereinken mijn konste ontwaaid zij,
 Te mijwaart draait dij.

Hoe gelaat gij u tegen mij dus schouwelijk?
 Ben ik zo grouwelijk,
 Of is 't omdat gij mij mint zeer kouwelijk?
 Zijdijs mijns verspouwelijk om een ander dreeiken?
 Ik en weet wat prijzen, gij hanteert mij rouwelijk;
 't Is onberouwelijk, een bitter morseeiken.
 Maar al wilt gij ontknopen der trouwen zeelken,
 Gij blijft mijn dreeiken, zo ik hebbe gezworen.
 Hoe dierder gekocht, hoe liever juweelken.
 Uut 's wereldds prieelken heb ik u verkoren.
 Dat dure gekocht es, werdt node verloren.

Mijns liefs troost en mag mij niet meer gebeuren

O scheiden van lieve, ik heb u geproefd vrij;
 Des bedroeft mijn ziele.
 Voorwaar, ik ben der zeer kwalijk getoefd bij.
 Wie zal mij troosten? Och, troost behoeft mij;
 Vol lijdens ik kriele,
 Zal Fortuna niet keren met haren wiele,
 Ik moet er om sterven.
 Door mistroostigheid ik mijzelven verniele.
 Op beide mijn knieën ik voor u kniele,
 Lief, laat mij troost erven.
 Liever liet ik mijn herte in stukken scherven,
 Dan ik mijns liefs presentie moet derven,
 't Is ongelogen.
 O troostelijken mond, zoet boven conserven,
 Hebdij mij bedrogen?
 Gij hebt mij gelaten, gij zijt mij onttogen.
 Dus sluite ik blijdschap buiten der deuren
 En roepe zeer deerlijk met wenenden ogen:
 Mijns liefs troost en mag mij niet meer gebeuren.

't Is zeer verkeerd, dat eens te zijn plach.
 Al hadde ik lijden,
 Waardore mijn hartken in 't zwaar gepijn lag,
 Als ik dan eens uw minlijk aanschijn zag,
 Ik moeste verblijden.
 Al kwam mij ziekte of kwale bestrijden,
 Gij geneest den zieken.
 Als ik mocht zitten bij uwer zijden,
 Al was ik in 't harte gewond bij tijden,
 Gij gaaft mij wieken.
 Nu en mag ik van drukke geen spijsze rieken.
 Wat ik voor mij zie, kersen of krieken,
 Ik en mag niet eten.
 Mij en mogen vermaken baarzen of blieken,
 Waar ik ben gezeten.
 Dit doet, lief u dreven; ik laat u weten,
 Dat ik moet zuchten, dat ik moet treuren.
 Ik zegge nog eens, ik en kan 's niet vergeten:
 Mijns liefs troost en mag mij niet meer gebeuren.

Mijn hartelijk troostken, peinst eens, hoe lieflijk
 Wij leefden te zamen.
 Gij zijt mij als Aeneas ontogen dieflijk.
 Al es mij u derven zeer ongerieflijk,
 Het dunkt mij betamen.
 Wat vreugden was er, als wij te zamen kwamen!
 Peinst, wat wij voorstelden:
 Wij hadden één harte in twee lichamen;
 Tegen een en dorsten wij ons niet schamen.
 Daar en was geen melden,
 Wat secreten wij malkanderen vertelden.
 Peinst hierom, liefken, wilt de trouwe vergelden,
 Dit ik u bewijze:
 Mijn zinnen nooit tot iemand anders en helden;

Rein trouwe ik prijze.
 Mijn hertken werdt mij koud, gelijk den ijze,
 Wildij dat bandeken van trouwen scheuren.
 Waar dat ik lope of waar ik bijze,
 Mijns liefs troost en mag mij niet meer gebeuren.

Is 't wonder, lief, dat ik groot verlangen hebbe,
 Mag 't mij niet wel varen,
 Daar ik voortijds zo zoeten troost ontvangen hebbe,
 Dies ik mijn zinnen aan u gehangen hebbe?
 Dit doet mij misbaren.
 Mijn leven en zoud' ik voor u niet sparen;
 Ik zou 't voor u geven.
 In 't land en waren geen meerder caren
 In reinder liefden, dan wij eens en waren.
 Nu moet ik beven,
 Met bitteren tranen is dit geschreven.
 Ik en kan gesterven noch geleven;
 Het staat mij flauwelijk.
 O mijn allerliefste lief, waar zij dij bleven?
 Ik en weet 's nauwelijk.
 Hoe komt, dat gij mij nu mint zo lauwelijk?
 Hebt gij u van iet anders laten bekeuren?
 Is 't wonder, al zien mijn lipkens blauwelijk?
 Mijns liefs troost en mag mij niet meer gebeuren.

Moet ik mistroostig in der minnen gloed blaken?
 't Is onverdragelijk.
 Veel beter zoude ik enen moed maken,
 Al zage ik mijn have, mijn geld, mijn goed laken;
 Ik werd min klagelijk.
 Al is mijns liefkens troost zeer behagelijk,
 Ik en heb geen hope
 Die meer te krijgene: hij komt te tragelijk.

Des es mij lijden op lijden plagelijk;
 Nooit harder nope.
 Och, troost van lieve, wel smakende sirope,
 Zo medicinaal als balsem drope,
 Waar zal ik u vinden?
 Op mijn blote knieën ik derwaart krope
 Door regen, door winden.
 Ik mag u 's daags duizend zuchten zinden,
 Maar ik zie wel, gij hebt mij gepaaid met leuren.
 Al mag ik met wenen mijzelven blinden,
 Mijns liefs troost en mag mij niet meer gebeuren.

Ik moet leren sterven, zuchten en zwijgen

O belemmerd herte, vol twijfels, vol zorgen,
 Nooit meerder smerte dan d'lijden verborgen.
 Alle vreugd es verre van mij gevloten.
 Waar ik lope of ga, avond of morgen,
 Zitte, ligge of sta, druk wil mij verworgen.
 Ik waar liever gevangen onder de Joden,
 Dan in dit parket, o God der goden.
 Wil in mij doden
 En heel uitroden
 Die liefde van hem, die mijns niet en acht.
 Het herte es mij zo vol lijdens gekroden;
 Al wordt mij geboden
 Gebraden, gezoden,
 Mij en luste geen spijsze: dit heeft liefde gewracht.
 Ailacen! had ik mij te tijde bedacht,
 Ik had 's mij gewacht; waar zal ik troost krijgen?
 Al ben ik in d'lijden beide dag en nacht,
 Ik moet leren sterven, zuchten en zwijgen.

Ik moet leren sterven bij bedwange.
 Ik en mag niet erven, daar ik na verlange;
 Dus sterf ik altijd van dagen te dagen.
 Kermen en treuren met droeven zange,
 't Harte moet mij scheuren, mij is te bange;
 't Waar mij leed, dat de lieden mijn droefheid zagen.
 Ik moet mijn lijden secretelijk dragen,
 Vrienden of magen
 En wil ik 't klagen;
 Geen mense op eerde en weet mijnen grond.
 In mijzelven ga ik inwendig knagen.
 Ik ben geslagen
 Met zelker plagen,
 Daar mijn herte af es tot der dood gewond.
 Geen medicijn en mag mij maken gezond
 Dan enen roden mond, veel zoeter dan vijgen.
 Maar al zie ik dat hij mij geen deugd en jont.
 Ik moet leren sterven, zuchten en zwijgen.

Lief, gij mocht mij helpen, haddij den wille,
 Mijn wonden stelpen. Maar met geschille
 Stopt gij mij den mond, als gij mij ziet wenen.
 Ik wijt mijnen ogen en zwijge stille.
 Ik moet gedogen. Waar ik een lichte dille,
 Ik had lange verkoren twee voor enen.
 Al en zoudij mij nimmermeer troost verlenen,
 U en anders genen
 En zal ik menen.
 Al tot den ende van mijnen levne
 Mijn grote liefde en zal niet verkleen.
 Al waardij stenen,
 IJzeren of benen,
 Gij pijnde met recht aan mij te klevene.

Wild' ik u laten, ik vond er wel zevens,
 Die als verhevens mij zouden toenijgen.
 Maar ees 't uwen wille mij te begevens,
 Ik moet leren sterven, zuchten en zwijgen.

Met ander brouwen houdij uw banketten;
 Ik moet aanschouwen, ik en kan 's niet beletten.
 Dus moet ik mijnen onwille dikwils horen.
 Hierom ik kwele; trouwe zie ik besmetten.
 Gij make 's tevele; hoe zoud' ik gevetten?
 Ik ga verdwijnen, sterven en verdoren.
 Als mij liefs ontrouwe komt tevoren,
 Mijn zinnen verstoren
 Al had ik 't gezworen,
 Ik en zag 's niet te laten, d'welk ik bekinne.
 In een kwade planete ben ik geboren.
 O lief verkoren,
 Is 't al verloren,
 Dat ik u zo puurlijk, zo hartelijk minne?
 Mij dunkt, gij haat mij gelijk een spinne.
 Ik lope, ik rinne, dat ik mag hijgen.
 En mag 't al niet baten, wat ik beginne?
 Ik moet leren sterven, zuchten en zwijgen.

Prinse, in secrete moet ik dikwil zuchten.
 In liefden ete ik zeer bitter vruchten.
 Ik wroete liever in 't slijk gelijk een zwijn.
 Gij wilt mij de hand al vullen met kluchten.
 Neen, ik heb verstand: laat zulken geruchten.
 Ik zie wel, gij spint al dubbelen twijn;
 't Is doodlijk venijn,
 Enen valschen schijn.
 De werken bewijzen d'ontrouwe klaarlijk.
 O minlijke oogskens, klaar als den robijn,

Och, gij schijnt zo fijn.
 Moet immer dus zijn,
 Zo wil ik zwijgen en zuchten zwaarlijk.
 Gij zoekt elders uw jolijt openbaarlijk:
 Des moet ik waarlijk ter aarden zijgen.
 Al zie ik u zelden, al troost gij mij spaarlijk,
 Ik moet leren sterven, zuchten en zwijgen.

Veel lijdens gebeurt mij alle den dag

Wat es d'leven der mensen in 't eerdse dal
 Dan arbeid, zorg en ongeval?
 Dit is d'leven, als ik vind openbaar,
 Experientie toogt ons dit groot en smal;
 Niemand anders ik hierna vragen en zal,
 Want ik ben in 't getal van die lijden voorwaar.
 Ben ik enen dag licht, twee dagen ben ik zwaar;
 d'Lijden loopt mij naar, ik moet altijd strijen.
Meer zuurs dan zoets moet ik smaken, 't is klaar.
 Altijd is er een maar, ik en kan niet verblijen.
 Ik moet werken en zorgen, zal ik bedijen,
 Tot allen tijen; 't is een hard gelag.
 Hierom ben ik dagelijks vol fatasijen.
 Dus zonder vermijen ik wel zeggen mag:
 Veel lijdens gebeurt mij alle den dag.

Hier voortijds eer ik een wijf opspuurde,
 God weet wat lijden ik er om bezuurde,
 Hoe dat ik truorde, als ik troost moest derven.
 Mij docht somtijds, dat 't harte van drukke schuurde:
 Daarom ik te huwene avontuurde.
 Doen zij mij gebeurde, 't scheen zoet als conserven,
 Maar 't heeft mij sint berouwd wel duizendwerven,
 Want lijden in erven heb ik nu verpacht.

Al den dag moet ik lijden op lijden kerven:
 Sterven zonder sterven heeft mij 't huwelijk bracht.
 Had ik de vruchten des huwelijks wel bedacht,
 Ik had 's mij gewacht; 't en baat nu geen beklag.
 Hierom moet ik treuren dag en nacht.
 Wie dat speelt of lacht, ik roepe: o wach!
 Veel lijdens gebeurt mij alle den dag.

Doen ik om te huwene liep en ran,
 Ik peinsde zeer luttel wat ik began.
 Nu weet ik er eerst van, als ik ben in 't net,
 Daar ik niet uite gespringen en kan.
 Dus rade ik eiken, weer wijf of man,
 Eer gij 't huwen gaat aan, ziet waar 't mij let.
 Peinst in wat zorgen gij uzelfen zet.
 Wacht u voor 't parket, gij jongers groene;
 Ik en ben der voorwaar niet zeer mee gevet.
 Die gehuwde wet maakt mij zoveel te doene:
 't Es altijd 'geef geld!', avond en noene,
 Pijnt u te spoene, zonder enig verdrag.
 Ik hoor wel preken, al ga ik niet t'sermoene.
 Elk pijnt te bevroene, ik zegge, zo ik plach:
 Veel lijdens gebeurt mij alle den dag.

Het huwelijk doet mijn kaken dinnen.
 Den kost is nu zeer pijnlijk om winnen,
 Elk mag 't bekinnen: de neringe is dood.
 Komen der dan kinder, helpt santen en santinnen,
 d'Een krijt van buiten, d'ander van binnen;
 Een man waant ontzinnen, het breekt mij 't hood.
 's Nachts en laten zij mij niet slapen, dat es den nood;
 Des daags moet ik 't brood winnen met pijnen.
 Al had ik veel penningen van goude rood,
 Het en werde nauw lood; 't es: koop wollen en lijnen,

Om kleren, hemden, doeken of begijnen,
Schoenen en plattijnen; dit 's al haar bejag.
Die grote zorge doet mij plats verdwijnen.
Het mag mij wel schijnen, wie mij ooit zag:
Veel lijdens gebeurt mij alle den dag.

Prinse, tot lijdene zijn wij al geboren.
Al hebdi lijd en wilt u niet storen;
Die God heeft verkoren, zendt Hij temptatie.
Na lijd en komt verblijden, God heeft 't gezworen.
Dus en geeft 't spel niet al verloren,
Gij krijgt er voren die hoogste jubilatatie.
Verduldig lijd en is een grote gratie,
die God t'elker spatie zijnen vrienden geeft.
En maakt tegen God geen murmuratie,
Zo krijgdi statie, daar men eeuwelijk leeft.
Luttel iemand hier al zijn willeken heeft;
Dus niet en sneeft, maar wilt verduldig zijn,
Betrouwt in den Here, als u lijd en aankleeft.
Den loon ons lijdens zal menigvuldig zijn.

Mijn trouwe werdt met ontrouwen geloond/Onttelt hij u een trapken, onttelt er viere

O liefste, hoe moogt gij mij dus deerlijk plagen!
Gelijk de motten een kleed doorknagen,
Zo doorboordij mijns harte, en weet 's waar klagen.
Mijn heimelijk lijd en
Valt mij te zwaar: hoe zal ik 't gedragen?
Mij dunkt, ik zal ontzinnen met vlagen.
Dien ik meer betrouwde dan alle mijn magen,
Zet trouwe bezijden.
Dit doet mij treuren en zelden verblijden.

O felle ontrouwe, ik moet u benijden.
 Tot allen tijden, beide dag en nacht,
 Druk 't harte versmacht;
 Mijn ogen leken, ik en kan 's niet vermijden.
 Degene, die mij mag van drukke bevrijden,
 Wilt mij nu afsnijden; hij is kwalijk bedacht,
 Dat hij mijns niet en acht.
 Lief, al heb ik zeer lange na troost gewacht,
 Al zie ik, dat gij den lozen minnaars slacht,
 Waar 't in mijnder macht, gij werdt van mij gekroond.
 Maar al heb ik om u, liefste, veel druks verpacht,
 Mijn trouwe werdt met ontrouwen geloond.

Stelt u tevreden en wilt u wat zaten:
 Uw klagen, uw kermen en mag doch niet baten.
 Dus weest temperaat en hebt druk met maten;
 De schade is klene.
 Wil hij u om een ander liefken laten,
 Gaat, tapt gij ook vreugd uit nieuwen vaten.
 Verliest de muis een hol, zij zoekt elders gaten,
 Dit zegt men gemene.
 Toont gij hem trouwe en toont hij u gene,
 Knaagt daaromme niet 't vlees van den bene,
 Maar weest vrij van wene en verbindt uw wonde;
 't Wordt u gezonde.
 Vrouwenherte en es van genen stene;
 Speelt gij hem twee, speelt hij u ene:
 Dunkt hij u rene? Hij is dobbel van gronde,
 Zo ik oorkonde.
 Gij mocht wenen, waar 't dat mer niet meer en vonde.
 Paait hij daar vele met enen monde.
 Gezegd in 't ronde, tapt van den zelven biere;
 't Waar schade, dat den troost al op enen stonde.
 Onttelt hij u een trapken, onttelt er viere.

Ik ben ontsteld van den voete tot den koppe,
 Mijn hoofd dat draait mij gelijk enen toppe,
 Want 't is al verloren wat dat ik kooppe
 Voor een doofs mans deure.
 Mijn lief en hoort na mij niet een noppe.
 Ik roepe om troost; hij en geeft mij niet een droppe.
 Voorwaar, dit steekt mij in mijnen kroppe:
 Hij acht mij een leure.
 Nochtans blijft mijn liefde in haren fleure
 Even groot en even zoet van geure.
 Hij ziet, dat ik treure, maar hij gaat zijn gange.
 Och, bij bedwange
 Moet ik lijden, totdat mij beters gebeure.
 Lief, al hebdi nu van vrouwen uwen keure,
 Ter avonture het duurt u onlange.
 Waarom zijdi strange
 Mij, die met liefden zo vaste aan u hange?
 Als ik van u genen troost en ontvange,
 Mijn herte werdt bange; och, hoe ben ik gehoond!
 Dus mag ik wel zingen met droeven zange:
 Mijn trouwe werdt met ontrouwen geloond.

Voorwaar, gij dunkt mij veel zotter dan zot,
 Dat gij op uw lief dus zere zijt versnot,
 Want gij ziet openbaar, dat hij met u spot.
 Wilde gij 't weten?
 Hij is uws moede, dit 's d'ende en 't slot.
 Waarom blijft gij dus zitten treuren in uw kot?
 Springt uite, zoekt elders een beter lot;
 Gij hebt u gekweten.
 Wat hebdi om hem menigen traan gekreten
 En bij vrolijk gezelschap zwaarlijk gezeten,
 En zonder eten bij coever van spijzen
 Deerlijk zitten grijzen!

Uw bloeiende jeugd hebdi om hem versleten.
 Vergeet gij hem, die uw trouwe heeft vergeten,
 Ik durf 's mij vermeten, dat alle wijzen
 U zullen prijzen.
 Gaat, speelt met anderen in de groene rijzen:
 Hij zal al jankende nog na u bijzen.
 Momt met tortijzen en maakt goede siere.
 Dus zoudt gij hem leren; dit zijn de gijzen.
 Onttelt hij u een trapken, onttelt er viere.

Uwen raad en zage ik niet te doene.
 Mijn liefde bloeit schone gelijk een pioene;
 Wat spijt hij mij doet, zij blijft even groene.
 Zwijgt met uwen rade.
 Ontrouwe te doene ben ik ongewone;
 Mijn herte verschrikt van zelken sermoene.
 Ik blijve mijns liefs eigen avond en noene,
 Vroeg en spade;
 Al treedt hij somtijds wat van den pade,
 Dede ik ook alzo, dat ware mij shade.
 Neen, ik versmade lozer vrouwenpraktijken,
 Die trouwe beslijken.
 Al waar 't dat mij mijn lief met voeten trade,
 Ik zou 't hem vergeven, als hij 't mij bade,
 Hem tonen genade; al zoudt men mij lijken,
 Doodsteken met pijken,
 Ik en zoude van mijnen lieve niet wijken;
 Want wat mooiaards ik zie achter straten prijken,
 Hoe schonen, hoe rijken mij vriendschap toont,
 Niemand en zal in mijn hartken eens kijken.
 Mijn trouwe werdt met ontrouwen geloond.

Wildij dan blijven in d'inwendig gekijf,
 Gij zult er mede verkorten uw lijf.

Ik rade u zeer wel naar mijn motijf;
 Dus doet mijn bevel.
 Uw liefken zoekt elders zijn tijdverdrijf;
 Doet ook van denzelven, vrij als een wijf.
 Hij zoude u nog smeken, hield gij u stijf;
 Maar al es hij rebel,
 In 't vergeven zo zijdijs mij veel te snel,
 En daaromme en acht hij 't niet dan voor spel.
 Maar hieldij u fel en kwam 't hem niet ter spraken,
 Hoe zoude hij haken!
 Maar nu ziet hij, gij en vraagt na niemand el,
 Gij en moogt zijns niet derven; dit merkt hij wel.
 Al doet hij u gekwel, een zuur nootken kraken,
 In drukke waken,
 Hij weet wel, hij zal aan den paais zaan geraken;
 Of al speelt hij een kuurken, hij kan 't missaken.
 Mijn dicht wilt smaken, rein violiere;
 Blust uit zijn liefde, die u vierig doet blaken.
 Onttelt hij u een trapken, onttelt er viere.

Prinselijk lief, mijn regent en mijn here,
 Nimmermeer ik mijn ogen van u en kere;
 Ik haat ze die mij geven ander lere,
 Als valse spinnen.
 Ik wense u gezonde, deugd en ere.
 Mijn trouwe vloeit t'uwart zo lang zo mere,
 Want ik minne u zo uitermaten zere
 Met al mijnen zinnen.
 Ik hope, gij zult nog mijn jonste bekinnen;
 Mijn gedurige trouwe zal u verwinnen.
 Die liefde van binnen schijnt in d'werk van buiten.
 Ik en kan niet stuiten;
 Maar wat gij begeert, lief, ik zal 't beginnen.
 Mag ik allene gebruiken uwer minnen,

Mijn leden, mijn vinnen en mijn conduiten
 Van vreugden ontsluiten.
 Uw zoete woordkens, die uit u spruiten,
 Hoorde ik liever dan harpen of luiten,
 Bommen of fluiten; och, mijn lijden verschoont!
 Gij zult mij doen springen uiter muiten,
 Als gij mij trouwe met trouwen loont.

Rein, zuiver kersouwe, verkoren Prinsesse,
 Met u heb ik grote ontfermenesse.
 Dat gij na mijn profijtelijke lesse
 Niet en wilt horen.
 Al hangdij aan uw lief gelijk een klesse,
 Gij heet die liefste, maar een ander es ze.
 De waarheid te zeggene ik niet en messe,
 Al zoudij u storen:
 Uw lief dunkt, gij zijt hem te neder geboren;
 Wat trouwen gij hem toont, het es al verloren.
 Na een ander wilt sporen, stelt uw hertken lichte
 Als Venus' nichte.
 Wat onttelt hij u trapkens achter en voren!
 Maar hij hangt u somtijds schoon bellen in d'oren,
 Die 't harte doorschoren met der minnen schichte;
 Gij blijft in 't gevichte.
 Als hij u eens toont een vriendelijk gezichte,
 Gij laat u paaien gelijk enen wichte.
 Ai arme slichte, zijn de mans zo diere?
 Ik zegge u neen; fij, hoort wat ik dichte:
 Onttelt hij u een trapken, onttelt er viere.

Geen beter vriend dan geldeken in de hand

Trouwe vrienden ter nood zijn zeer te prijzene,
 Maar een arm man en derf om geen vrienden dinken.
 Geen beter vriend, ik mein 't te bewijzene,
 Dan de schijven, die in den buidel klinken.
 Wildij de rode vossen laten blinken,
 Hebdij geen vrienden, gij zelt er wel kopen.
 Maar als 't goed faalgeert, de vriendschap zal zinken:
 Al uw vrienden zullen van u lopen.
 Een droogaard, die hemzelve niet en mag dropen,
 Is ongeacht: men slaat hem van den danse.
 Vette gezellen vinden vrienden met hopen;
 Zij krijgen alomme de schoonste kanse.
 't Geld doet triomferen en maken den hanze.
 Ik late mij dunken naar mijn verstand:
 Geen beter vriend dan geldeken in de hand.

Komdij in vreemde landen, 't zij vroeg of spade,
 Hebdij bucht, gij wordt zeer wel ontvangen.
 Men dient u als een prinse, elk slaat u gade;
 Wat hartken begeert, men zal 't u langhen.
 Hebdij gene, gij krijgt beschaamde wangen.
 Al kwaamdij in uws eigen broeders huis,
 Men zal de lippen op u laten hangen,
 Wijzen u de deure en maken een kruis.
 Weder gij gaat te Gent, te Brugge of ter Sluis,
 Daar gij niet enen mense en kint,
 Hebdij geld, zijdij mild, hoort dit abuis,
 Ik wedde, gij terstond goed gezelschap vindt,
 Want de penning die is alomme gemind.
 Waar dat men vaart over zee, over zand,
 Geen beter vriend dan geldeken in de hand.

Nog heet ik 't geld d'alder getrouwste vriend,
 Want het brengt den menigen tot hogen staten,
 Die 's met eerlijken werken nooit en hebben verdiend.
 Het maakt kardinalen, bisschoppen, legaten.
 Gouden angeloten, kronen, dukaten
 Doen ezels nu paarse mutsen dragen.
 Die eens op de heie bij de schapen zaten,
 Hebben ze geld, zij worden wel ridder geslagen.
 En al es iemand edel, zijn grote magen
 Zullen zijns missaken, heeft hij geen goed.
 Al mag de arme zijn lijden klagen,
 Hij vindt lettelt iemand, die hem vriendschap doet.
 Maar komt den rijken enen kleinen tegenspoed,
 Elk biedt hem troost; dus tast men aan den wand:
 Geen beter vriend dan geldeken in de hand.

Die penningen heeft met vollen kommen,
 Waar hij komt voor 't gedinge, zijn zaken zijn recht.
 't Geld doet dat recht is ook dikwils krommen.
 En men vindt ter wereld geen man zo slecht,
 Al waar 't ook een boerken, geboren te Brecht,
 Heeft hij wel geldeken, mag hij wel geven,
 Het buigt voor hem al, ees 't here of knecht;
 Die hem nooit en kenden, worden zijn neven.
 Die geld heeft, mag wel met vreugden leven;
 Hij is gezien bij vrouwen en heren.
 En hadde hij gene, hij wordt verdreven.
 Nu wordt hij ontvangen met groter eren.
 Die geld heeft, mag met den slampampers verkeren.
 Die geld heeft, mag verkrijgen burg en land.
 Geen beter vriend dan geldeken in de hand.

Prinse, die geld heeft, krijgt meestal zijn willeken,
 En die gene en heeft, dat 's een arm katijf.

Ziet doch een deugnietken, een ijdelspilleken,
 Hebben ze geld, elk krijgt wel wat voor d'lijf,
 d'Ene enen man en d'ander een wijf;
 Ja, men loopt erna over berg, over dal.
 Die geld heeft, mag wel pronken en houden hem stijf;
 Men heet hem wijs, al is hij maller dan mal.
 Wat de rijke misdoet, 't geld paait 't al.
 Die geld heeft, krijgt na zijnder harten lost
 Schoon vrouwen, schoon paarden op zijnen stal.
 Gelijk een prinse mag hij gaan gedost,
 Hij mag eten dat hem lust, wat dinge dat kost;
 Maar den aarmen komt zelden wat goeds in den tand.
 Geen beter vriend dan geldeken in de hand.

d'Aandenken der dood veel zonden laten doet

O, gij dwaze mensen, krank, aardig stof,
 Wat hebdi voren, waar zijdi hovaardig of?
 Als 't gelas broos, zaan ontstukken gewreven,
 Zo is uw leven.
 Gij zijt hier zoekende altijd volhaardig lof,
 Waardoor gij verliest Gods eeuwich, waardig hof.
 Want de hovaardige worden daar verdreven,
 De kleine verheven.
 Och, denkt om d'uiteerste, gij en zelt niet sneven,
 Maar zuchten en beven, peinsdi op 't sterven.
 Want d'aandenken der dood, 't is klaar bezeven
 En ook geschreven, doet zonden derven.
 Ziet toe in tijds, wilt deugden opkerven,
 Zo zeldij verwerven tot uwer baten goed
 Gods rijke hierna; daar zeldij in erven.
 d'Aandenken der dood veel zonden laten doet.

d'Aandenken der dood doet wel vergeten 't kwaad.
 Ees 't niet alzo? Na mijn vermeten: ja 't.
 Want als wij op onzen sterfdag dinken,
 Ons vreugd moet krinken.
 Tegen de dood en es genen secreten raad,
 En nadat ons schuld dan afgekwenen staat,
 Zo zal de ziele in der glorie blinken
 Of neerwaart zinken.
 d'Lichaam moet in 't aarde rotten en stinken,
 Daar 't de wormen minken zullen en doorknagen.
 d'Welk hier in welluste woude eten, drinken,
 Hoveren en schinken na zijn behagen,
 Dat wordt dan walgelijk in korten dagen
 Voor vrienden en magen; elk dit wel vaten moet.
 Sterft eer gij sterft, wildij na niet klagen;
 d'Aandenken der dood veel zonden laten doet.

Peinst om uw einde, gij zult u verneren snel.
 Als de dood ons zal komen visiteren fel,
 Zo moeten wij van hier, ailacen! maar
 Wij en weten waar.
 Och, waarna willen wij nu studeren el
 Dan om ons somme te calculeren wel,
 Opdat ze dan effen mag zijn en klaar?
 Want dat geldt hiernaar.
 Bernardus die betuigt ons openbaar:
 Een rein harte zal daar meer wezen geacht
 Dan aaszakken, geladen met goude zwaar.
 Voor dien dag hebt vaar, zo zijdijs wel bedacht;
 De rechter es van zeer groter kracht.
 Die zijn komste verwacht, es bovenmaten vroed,
 Want zij is onzeker, weer dag of nacht.
 d'Aandenken der dood veel zonden laten doet.

Denkt, waar is Samson, die vroom in 't werk was,
 Ook mede Vergilius, die een groot klerk was,
 Alexander Magnus, daar elks macht voor vlood:
 Al gestorven de dood.
 Och, den kamp der dood es voorwaar een sterk pas;
 't En baat geen vroomheid, legt hieraan gemerk ras.
 Het moet er al ane, zo 't God gebood,
 Onderzaten en hood.
 Dit maakt 't harte veel zwaarder dan lood.
 Dus is 't ons wel nood, dat wij altijd waken
 En zorgen in tijds voor der zielen brood,
 Want met goude rood en moogt gij niet ontraken;
 Peinst om de noot, zeer bitter in 't kraken.
 Als de zonden smaken boven granaten zoet,
 Denkt hoe 't harte zal breken, den mond zal spaken.
 d'Aandenken der dood veel zonden laten doet.

Waar 't dat wij al t'zamen wel gronden wouwen,
 Certein, mij dunkt, wij zouden de zonden schouwen.
 Want der naturen schuld moet elk betalen,
 Duitsen en Walen.
 't En waar niet mogelijk, dat wij vermonden zouwen,
 Wat zuurder bier de helse honden brouwen
 Voor die zij in doodzonden ter hellenwaart dalen.
 Dus wacht u voor 't dwalen.
 U en zullen daar helpen borgen of zalen,
 Kroezen of schalen, trekt dit wel te bene.
 Want lacen! als ons de dood zal doorstralen,
 Dan zal 't al falen zonder de deugd allene.
 Die 't bruiloftkleed derft, blijft eeuwig in wene.
 Peinst, gij onreine, die der armer bloed aten,
 Hoe zwaar dat zal zijn van der wereld te schene.
 d'Aandenken der dood veel zonden doet laten.

't Is misselijk, waaromme dat ik dus trure

O druk, gij doet mijnen moed heel dalen.
 Mijn zinnen kranken, mijn krachten falen.
 Komt, dood, wilt mij uit der wereld halen,
 Verkort mijn pijn.
 Waar blijfdij, mij verdriet uw lange dralen,
 Ras laat mij der naturen schuld betalen.
 Mijn lippen valen, mijn wangen smalen.
 Genen drank van wijne
 En mag mij verheugen, het dunkt mij al brijne,
 Met galle gemengd, vol van venijne.
 Niet en dunkt mij smaken,
 Al waar heel eerdriek van kristalijne,
 't Gras rozemarijne, en 't al waar mijne,
 Ik zou 't verzaken,
 Mocht ik uit dezer fantasijen geraken
 En mij vermaken; maar neen, ik moet waken
 In drukke, fortune valt mij te sture.
 't Is misselijk, waaromme dat ik dus trure.

Geen ding ter wereld en mag mij verblijden,
 Maar zuchten en klagen tot allen tijden
 Es mijn erfrente. Hoe zal ik 't gelijden?
 Ik en weet 's voorwaar.
 Tegen den dood moet ik eenpaarlijk strijden.
 Ik en weet ter wereld waar gaan of rijden
 Om mijn bevrijden, want aan alle zijden
 Volgt mij d'lijden naar.
 Waar ik ben gezeten, weer hier of daar,
 Elken dag dunkt mij langer dan een jaar:
 Mij is zo bange.
 Ik zal mijn zinnen verliezen, des heb ik vaar;
 Altijd in lijden te zijn eenpaar,

Het es te lange.
 Voor mijnen arbeid ik kranken loon ontvange.
 Ik ben in de prange met groten bedwange.
 God vergeeft hem, die mij speelde dees kure.
 't Is misselijk, waaromme dat ik dus trure.

Al had ik allene al 't zelve en 't goud,
 Dat alle de heel wereld in haar houdt,
 Peerlen, gesteenten van elks duizendvoud,
 Zakken vol dukaten,
 Fantasije maakt mijn harte zo koud,
 Dat alle schat, goed en ere verspoudt.
 Droegen de bomen in 't woud, beide jong en oud,
 Appels van granaten,
 Al waren alle de stenen van der straten
 Niet anders dan gouden en zilveren platen
 En ik heerschappije
 Hadde over al dat leeft, wat zou 't mij baten,
 Want ik niet en zoude kunnen gelaten
 Mijn melancolije?
 Hiertegen en weet ik geen meesterije.
 Astronomije of filosofie
 En mag mij helpen. Hoort wat ik rure:
 't Is misselijk, waaromme dat ik dus trure.

Mijnen zang en es niet dan deerlijk geklag.
 Och, wee mij, dat ik de wereld ooit zag!
 Mijn lijden en zoude ik op enen dag
 Niet uitgespreken.
 Ik ben gevangen als de meze in den slag;
 Ik waar der gaarne uite, maar ik en mag.
 Nooit droever gelag; ik roepe: o wach!
 't Harte zal mij breken;
 Mij dunkt dat er duizend zweerden in steken.

Alle mijn vreugd is van mij geweken;
 Ik en weet waar gaan.
 Mijn ogen altijd van tranen leken
 Zo overvloedig, al waren 't twee beken;
 Mijn vreugd is gedaan.
 Na genen troost en derf ik niet meer staan.
 Een minlijk vermaan trooste mij eens zaan,
 Maar 't zute is al verkeerd in 't zure.
 't Is misselijk, waaromme dat ik dus trure.

Dido en hadde gene meerderen last,
 Doen Eneas, d'ontrouwe vreemde gast,
 Haar ontvoer en zijn zeil trak aan den mast
 En liet 't schip drijven.
 Menig heeft hem verhangen aan enen bast,
 Wiens harte niet zeerder en was ontpast.
 Mijn droefheid zo wast, dat ze elk wel tast;
 't En baat geen kijven
 Ik ben der inne, ik moet erin blijven.
 Wat wil ik veel componeren of schrijven!
 Druk heb ik coevere;
 Al den dag moet ik mijn ogen wrijven.
 Ysyphyle, de schone bloeme van wijven,
 En was niet droevere,
 Doen zij haar verdronk en sprong van den oevere.
 O God, patience, want ik behoevere,
 Wil toch vertroosten uw arme creature!
 Gij weet, waaromme dat ik dus trure.

O dood, hoe bitter is uw gedinken!

O ongenadige dood, bloedgierige beeste,
 Gij vernielt al dat leven heeft ontvaan.

Hoe rijk, hoe schone, hoe subtiel van geeste,
 Niemand en mag uwen schichte ontgaan.
 Gelijk ons Ecclesiastes doet verstaan:
 De wijze sterven gelijk de zotten.
 't Harte verschrikt, horende Jobs vermaan:
 Gelijk vuil etter zal mijn vlees verrotten
 In 't graf, als een kleed wordt geten van den motten,
 Aarde worden, zo als 't is van aarden gemaakt.
 Veel brozer dan glas of scherven van potten
 Es de mens, die alle uren ter dood genaakt.
 Wij gaan alle teniete, Thecuts spraak 't,
 Gelijk wateren die in der aarden zinken.
 Ik zeg, peinzende, hoe zuur dees noot wordt gekraakt:
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

Wat mocht Sardanapalo zijn wellust baten?
 Wat helpt ere, rijkdom of hoverdije?
 Als de dood komt, moet men 't hier al laten.
 Wat halp Aristoteli zijn filosoije?
 Waar is Alexanders macht en heerschappij?
 Dien alle de wereld was te klene,
 Moest sterven en als een stinkende prijje
 In een graf van acht voeten rusten allene.
 O dood, gij zijt alle mensen gemene,
 Een kwale, daar niemand af en geneest,
 Want wij zien, hier is er luttel of gene,
 Die over honderd jaar hier hebben geweest.
 En die hier nu zijn (ailacen wat ees 't!)
 Zullen ook eer honderd jaar in d'eerde stinken.
 Dus zeg ik nog, zo men in schrifture leest:
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

Wat baatte Salomon al zijn glorie?
 Wat holpen Mathusalem zijn lange jaren?

Waar is nu Julius Caesars victorie,
 Die veel koningen dwong met zijnder scharen?
 Waar zijn de machtige die voor ons waren,
 Die op de beesten der eerden reden?
 d'Lichaam dood, de ziele ter helle gevaren,
 En ander zijn opgestaan in haar steden.
 Waar is Absalon, die schone? Overleden.
 Waar is Samson, Hercules, groot van krachte?
 Haar graven worden met voeten getreden,
 Zij liggen in d'aarde als d'ongeachte.
 Waar is Priamus en zijn edel geslachte,
 Wiens glorie men in Trojen zag blinken?
 Waar is 't Griekse heer dat Trojen t'onderbrachte?
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

Ons dagen vergaan gelijk enen rook
 En ons leven en is niet dan enen wind.
 Wij gaan oppe als een bloeme en verdwijnen zo ook,
 Wanneer dat de dood komt die 't al verslindt.
 Zo geringe als ter wereld komt een kind,
 Vindt 't hem met Adams misdaad belast,
 Sterflijk, want God eiken te sterven verbindt,
 Omdat Adam de vrucht heeft ane getast.
 De mense komt ter wereld, als een vreemd gast,
 Hij begint te sterven, als hij wordt geboren.
 Gelijk d'webbe eens wevers, als d'lichaam wast
 Worden zijn dagen vast afgeschoren.
 Den hoorn des levens hebben wij verloren,
 Diverse gebreken doen d'lichaam krinken.
 Dus moeten wij sterven, ons ouders zijn voren.
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

Ons leven is kort, met lijden vervuld.
 Door diverse ziekten schiet de dood haar stralen

En sterven is ons natuurlijke schuld,
 Die elk met den lijve zal moeten betalen.
 De dood zal komen, 't en mag niet falen,
 Onzeker, wanneer, hoe of in wat manieren.
 Wij lopen ter dood, daaglijks korten ons palen,
 Gelijk tot der zee lopen alle rivieren.
 Het lichaam dat wij nu schone versieren
 En zeer behaaglijk is in 't aanzien,
 Dat zal men, bestorven, ter aarden bestieren.
 Die 't beminden zullen der dan af vliên,
 En wat der armer zielen zal geschiên,
 Is onzeker; nooit zuurder sop om drinken.
 Elk mag wel zeggen, want het blijkt uit dien:
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

Geen mense zo ziek, zo arm, zo snode,
 Hij en vreest de dood en dat natuurlijk,
 Want van beminden dingen scheidt men node.
 Ziele en lijf minnen malkanderen bruurlijk,
 En hierom scheiden zij ook zeer zuurlijk.
 Want Christus hemzelve van der dood verveerde,
 Zwetende water en bloed uit angste beruurlijk
 Van vrezen der dood, die hij nochtans begeerde.
 Geen kapitein, hoe vroom, zo ras te zweerde,
 Peinzende om de dood, hem schroomt ertegen.
 Weer wij te voete gaan of rijden te peerde,
 De dood vervolgt ons op alle wegen.
 Zij is onverwinnelijk, victorieus, vol zegen,
 Met geender wapenen en mag men ze krinken.
 Dit doet mij zeggen naar mijn oud plegen:
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

De dood is den ouders in de deure
 En de jongers belacht zij over bergen en dal.

Niemand zo jong, zo schone in zijnen fleure,
 Die weet of hij morgen leven zal.
 Wij moeten al vallen der naturen val,
 Snelder dan een looper vergaan ons dagen.
 Dat wij niet en weten, is 't vreselijkste van al,
 In wat manieren ons de dood zal kragen.
 Want de dood die leit ons duizend lagen
 Door oude, door ziekte en door accidenten.
 d'Een verdrinkt, d'ander valt, de derde wordt verslagen.
 d'Een sterft onverzien, d'ander met veel tormenten.
 Dus haalt de dood alle jaren haar renten
 Van der wereld, niet achtende wiens vreugd mag minken.
 Wanneer wij dit in ons herte prenten,
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

Wij weten wel dat wij moeten sterven;
 Waaraf zo willen wij ons dan vermeten?
 Stank, vuilnis en wormen zullen wij erven,
 En de wormen zullen ons vlees opeten.
 Al 't gene dat wij hier hebben bezeten
 Blijft hier; wij moeten der naakt uit scheien
 En ons eerste herberge wij niet en weten.
 Wij en mogen geen vrienden met ons leien,
 Wij moeten ons zelven te reizen bereien,
 Wij en mogen geen boden voor ons zenden.
 De dood en zal ook niet lange beien;
 Gelijk een scheme zal ons leven enden.
 Wij zijn ter wereld komen met ellenden;
 Wij moeten den weg gaan, zo jobs snaren klinken,
 Daar wij niet weder dore en mogen wenden.
 O dood, hoe bitter is uw gedinken!

Here, als 't mij al afgaat, wilt mij dan bijstaan

O dood, door uw memorie ik verijze.
 Weer ik voorwaart ga of achterwaart deize,
 Ik en mag u niet ontvliên, dit doet mij beven.
 Ik moet weg, ik en weet waar leidt de reize,
 Weer ter hellen of ten hemelsen paleize.
 Maar 't is zeker, al dat ontvaan heeft leven
 Moet sterven, 't vonnis is zo gegeven.
 Hiertegen en is ook geen appellatie.
 Mijn dagen zijn geteld, mijn jaren zijn geschreven,
 Alle uren worde ik ter dood gedreven,
 Ik en weet hoe of waar, tijd of spatie.
 Mijn zonden zijn vele, zonder comparatie,
 En 's vijands temptatie zal mij dan bevechten.
 Dus mag ik, arm zondaar, wel roepen om gratie,
 Want zou mij God naar mijn verdiensten rechten,
 Ik worde geleverd den helsen knechten.
 O barmhartige Jesu, dus roepe ik dij aan:
 Here, als 't mij al afgaat, wilt mij dan bijstaan.

Als ziekte mij kwelt, niet om verstrangen,
 Als den neuze scherpt en de blozende wangen
 Verbleken, de lipkens bestaan te blauwene,
 Als men roept om biechte, als men 't kruis gaat langhen,
 Als diverse pijnen mijn lichaam prangen,
 En als den pols begint te flauwene,
 Als 't reeuwzweet hem pijnt door 't vel te dauwene,
 't Vlees na 't rotten walgelijk te stinkene,
 Als de huid aardachtig begint te grauwene
 En 't harte van uren tot uren begint te nauwene,
 Als men gaat kouten van graven, van zinkene,
 En mijn vrienden om 't geld bestaan te dinkene,
 Die meer mijn goed dan mijn leven begeren,

Als men Gods lichaam mij brengt met klinkene
 En als men de leden gaat oliën en smeren,
 Als mijn mage geen spijs en kan verteren,
 O Christe Jesu, wilt uw ogen op mij slaan;
 Here, als 't mij al afgaat, wilt mij dan bijstaan.

Als memorie faalgeert, de krachten bezwijken,
 En der dood voorboden openbaarlijk blijken,
 Als mijn magen, die na mij mijn goed zullen erven,
 Mijns niet en achten, maar na plunderen kijken;
 Als de doodlijke nopen ter hertenwaart strijken
 En de leden vaste allengskens sterven,
 Als ik allen aardse troost moet derven
 En allene moet komen voor Gods presentie
 Rekeninge doen en den kerf afkerven,
 Wat ik misdaan hebbe, waar en hoe menigwerven,
 Ende als mijn arm beladen consciënti
 Van kleine gebreken maakt grote mentie,
 Die ik, gezond zijnde, niet eens en achte,
 Als ik Gods strenge rechtvaardige sententie
 Van uren tot uren ligge en verwachte,
 Als den dag voorbij is en het naakt den nachte
 En mij twijfelt, weer ik zal verdoemd zijn of vrij gaan,
 Here, als 't mij al afgaat, wilt mij dan bijstaan.

Als luttel iemand meer met mij vermaakt is,
 D'ene moede gediend, d'ander moede gewaakt is,
 En elk mijnder moeiten begint te verdrietene,
 Als den mond bitter, 't harte dorstig verspaakt is,
 Als d'arme ziele, die van deugden naakt is,
 Zorgt Gods rechtvaardigheid te genietene,
 Als d'lichaam van vrezen begint te verschietene
 En de tonge niet meer en kan gespreken,
 Als men daar wijwater bestaat te gietene

En 't skeepken hem pijnt na zijn haven te vlietene,
 Als men de gewijde kaarse doet ontsteken,
 't Herte wilt bersten en d'ogen breken,
 Als daar geen hope en is te genezene
 En mij zullen geëist worden jaren en weken,
 Van dat ik begonste eerst iet te wezene,
 Och, als men d'endelvers begint te lezene,
 En de wereld zal zeggen van mij tfij! zaan,
 Here, als 't mij al afgaat, wilt mij dan bijstaan.

Prinselijk Prinse, door uw liefde heet
 Door uw minnende harte, dat aan 't kruize spleet,
 Door uw open vijf wonden bloeiende rood,
 Staat mij bij in de ure die ik niet en weet.
 Ontfermt mijns dan door uw bloedig zweet,
 d'Welk gij stortte in 't hofken uit vreeze der dood.
 Als ik ligge en gape in d'uiterste nood
 En mij niet volgen en zal dan mijn werken,
 Zijt dan mijn leidsman, mijn prinse, mijn hood,
 Jont mij te nuttene d'levende brood,
 d'Welk mij in mijn pelgrimage mag sterken.
 Geeft mij waarachtig berouw als kind der kerken,
 Volkomen biechte, al mijn sacramenten.
 En wilt mij beschermen onder uw vlerken,
 Als mij bevechten de helse serpente.
 Uw bitter dood wilt in mijn herte prenten,
 Mijn zondige besmette ziele moogt gij dwaan.
 Here, als 't mij al afgaat, wilt mij dan bijstaan.

Nawoord

In 1512 organiseerde de Brusselse rederijderskamer Den Boeck een wedstrijd, waaraan door verschillende kamers uit Brabant en Vlaanderen werd deelgenomen. Het ging erom wie het mooiste lofdicht op Maria's Ontvangenis zou kunnen maken. Die van Antwerpen wonnen de eerste prijs. Bovendien kreeg iemand uit hun gezelschap nog iets apart: 'Ende een antwerpsche maecht van vijftien jaren had oock wat'.

Deze mededeling is nooit toegelaten tot de biografie van Anna Bijns. Het is een soort persbericht, dat de Brusselse drukker Thomas van der Noot opneemt om wat ruimte aan het slot van een door hem geproduceerd devotieboekje op te vullen: Brussels nieuws, als toegift voor een stedelijk publiek dat hij ook elders graag met actualiteit bedient. Maar waarom zou dat niet op Anna kunnen slaan? Weliswaar weten we zeker dat zij in 1512 ouder was - ze is geboren in 1493-, maar dat sluit een identificatie nog niet uit. Vergeleken met nu hebben leeftijds aanduidingen in de middeleeuwen een veel minder exact karakter. We doen er dan ook goed aan het bericht op te vatten in de zin van: een adolescente, nog niet gehuwd en nog niet gevestigd, die mee mocht met de grote heren. Hoe betrekkelijk kwalificaties in de zin van de burgerlijke stand kunnen zijn, mag ook elders uit de Bijns-biografie blijken. Nog niet zo lang geleden werd in een handschrift een refrein van haar aangetroffen op de dood van haar biechtvader Bonaventura Vorsel. Deze overleed in 1534, dus Anna is dan al 40 of 41 jaar oud. Niettemin vermeldt het handschrift dat de auteur een 'ionge maghet' is! En ongetwijfeld moeten we lezen: een ongehuwde vrouw, met een jeugdig voorkomen.

We kunnen wel aannemen, dat het Anna was die in 1512 de dagreis naar Brussel maakte. Ze is al jong een curiositeit, als wereldse vrouw die een geregelde produktie heeft van wereldlijke teksten op de wijze van de literaire mode van haar tijd, die

der rederijkers. En ze zal in de loop van haar lange leven - ze wordt 82 jaar - steeds uitzonderlijker worden. Een substantieel deel van haar werk wordt voortdurend gedrukt en herdrukt, tijdens haar leven, en dat is ook voor de heren rederijkers eerder uitzondering dan regel. Ze wordt, kortom, de best verkopende Nederlandstalige auteur in de zestiende eeuw. Niettemin blijft ze als kleine zelfstandige tot op hoge leeftijd een eigen schooltje drijven. Anna doet eigenlijk alles zelf, los van de bestaande verbanden. Als vrouw alleen (een keuze?) zoekt zij niet de geborgenheid van klooster of begijnhof, maar begint voor zichzelf in het onderwijs. En als schrijfster komt zij evenmin voor in de literaire organisatie van de rederijkerskamer.

Nu is het zeker zo, dat vrouwen voor zover wij weten tot ver in de zestiende eeuw niet als lid van een kamer werden opgenomen. Maar Anna zou ongetwijfeld semi-officieel hebben deelgenomen, wanneer zij dat had gewenst. Al bij de publikatie van haar eerste bundel in 1528 vindt zij ruime erkenning, tot in de kringen der humanisten toe. Bovendien wordt ze breed nagevolgd en correspondeert zelf in 'briefrefreinen' met rederijkers elders. En tenslotte nam de Antwerpse kamer in 1512 ook een meisje mee - Anna dus -, dat zelfs een prijs won! Maar Anna blijft verder op zichzelf. En zo'n dichtende kleine zelfstandige van het vrouwelijk geslacht, dat is en blijft iets zeer exceptioneels in de zestiende eeuw.

In zulke termen presenteert de Antwerpse drukker Jacob van Liesveldt dan ook die eerste bundel, vrijwel uitsluitend gevuld met hevig polemische uitvallen in refreinvorm tegen de protestante ketterij, die zij onveranderlijk in het voetspoor van Maarten Luther plaatst. De titelpagina benadrukt, dat deze 'scoone constige refereinen' van een 'eersame ende ingeniose maecht' desondanks 'subtilic en retorijckelic' in elkaar gezet zijn: dat sprak bij een vrouw allerminst vanzelf. En ook zelf maakt Anna gebruik van haar sekse in een opdrachtvers van haar hand, door de gebruikelijke bescheidenheidsformule in

deze dimensie te plaatsen: ‘Al is er iet misraakt, peinst, 't is al vrouwenwerk’. Elk spoor van ironie, een van Anna's sterkste wapens, ontbreekt. Die zou ook als zeer merkwaardig ervaren zijn. Niet alleen werden vrouwen intellectueel inferieur geacht aan de man, in feite was er evenmin een mogelijkheid tot geregelde scholing op enig niveau: bezoek aan een universiteit was uitgesloten.

Dat maakte vrouwen die zich actief in kunsten en wetenschappen manifesteerden tot een bijzonder verschijnsel, dat omgekeerd ook op de nodige argwaan mocht rekenen. Nog in 1567, wanneer iedereen die kan lezen en luisteren in de Lage Landen weet wie Anna Bijns is, meent de vermaarde kanselredenaar Henrick Pippinck op een dergelijke argwaan te moeten reageren. Deze minister-provinciaal der minderbroeders is de uitgever van haar derde bundel. In een lang voorwoord wijst hij er nadrukkelijk op, dat men dit werk niet moet verwerpen omdat het van een vrouw is: ‘Al ist een maget die dit heeft geschreven, ende wilt daeromme niet verwerpen; geleerde mannen hebben gelesen ende geapprobeert’. Bovendien herinnert hij dan aan de inmiddels gedateerde literatuuropvatting, die de auteur een willoos instrument maakte van God in de gedaante van de Heilige Geest. Vergeet dus maar dat deze zich nu eens bediende van een vrouw, tenslotte is en blijft Hij het die tot ons spreekt: ‘Dus en siet niet aen, dat een vrouwe van desen derden boeck is auctoresse, maer den rechten geest, die door haer heeft openlijck gewrocht ende noch is werckende. Volcht den geest die ghij in haer woorden sult mercken’.

Vrouwenliteratuur

Vrouwen die alleen in de wereld staan en (ook) wereldlijke literatuur schrijven, dat is vóór Anna Bijns nog niet vertoond in de Nederlandse letterkunde. Er is een zekere traditie van schrijvende nonnen en begijnen, die zich vanaf de dertiende

eeuw bijna uitsluitend bewegen op het terrein van de mystiek. Juist hier konden vrouwen bij gebrek aan scholing hun literaire talenten kwijt in de persoonlijke vormgeving van een hartstochtelijk streven naar de eenwording met God. En zo kennen we vele liederen, berijmde gebeden en visioenen van Beatrijs van Nazareth, Hadewijch, Zuster Bertken en nog wat anoniem gebleven nonnen.

Maar wereldlijke literatuur van vrouwen is niet bekend in de Middelnederlandse letterkunde. Anders dan in Frankrijk, waar heel wat werk van vrouwelijke troubadours bewaard is, hebben wij alleen enige gegevens over een vrouwelijk mecenaat in hofkringen. Het is zeker niet uitgesloten dat onder de bekende Middelnederlandse lyriek en epiek werk van vrouwelijke auteurs schuilt (zoals bekend is veel daarvan anoniem), maar in ieder geval vond niemand het nodig, belangrijk of opportuun om dat de vermelden in de bronnen die ons bekend zijn. Wel had het werk van Christine de Pisan (1364/5-1430) een zekere bekendheid in de Nederlanden, tot in de tijd van Anna Bijns toe. Ze werd gelezen in de Franstalige hofkringen te Brussel, maar er bestaat ook nog een weinig bestudeerde Middelnederlandse vertaling van haar beroemde *Cité des Dames*. In deze *Stede der Vrouwen*, vervaardigd in 1475 op instigatie van de Brugse ridder Jan de Baenst, blijkt echter weer hoezeer een vrouwelijke auteur argwaan kon wekken, zodat er commentaar nodig was bij de presentatie van haar werk. In een toegevoegd slot vertelt de vertaler, dat er geruchten gaan dat dit helemaal geen vrouwenwerk is maar dat van een bekende man die een schuilnaam heeft gekozen. Zelf weet hij niet wat hij daarvan moet denken: in ieder geval is de inhoud naar zijn mening voortreffelijk, aangezien vrouwen terecht zeer geprezen worden.

Vrouwenliteratuur is verdacht in de zestiende eeuw, niet omdat de inhoud bedreigend zou zijn voor de man maar omdat het eigenlijk niet goed denkbaar is, dat een vrouw de vereiste

techniek en bagage heeft. Vandaar dat uitzonderingen op die regel luidruchtig aangeprezen dienen te worden. De beroemde Lucas d'Heere uit Gent prijst in 1565 een zekere Roseane Coleners van Dendermonde bijkans de hemel in, aangezien ze de prachtigste rederijkersverzen zou maken zonder een woord te kunnen lezen of schrijven. En hij geeft een staaltje van haar kunnen, dat kennelijk door anderen is opgeschreven. Toch lijkt Lucas zich duidelijk te vertillen aan het opgemelde kermiswonder, want het is nauwelijks meer dan wat armzalig gerijmel. Maar van een vrouw!

Vrouwelijke auteurs zelf doen er dan nog een schepje bovenop door het vanzelfsprekende onvermogen van haar sekse in dezen in een bescheidenheidsformule op te voeren. In 1587 wordt een gedichtenbundel in rederijkerstrant uitgegeven te Brussel van de hand van Katharina Boudewijns, *Het preeelken der gheestelyker wellusten*. Haar naam wordt weliswaar op de titelpagina genoemd, maar dan wel in de schaduw van die van haar vermaarde echtgenoot van weleer: 'Weduwe wylen M. Nicolaes de Zoete, In zynder tyt Secretaris Ordinaris Ons Heeren de Coninx, in zynder Maiestyts Raede gheordineert in Brabant'. Dat moet enig vertrouwen wekken. En in een voorwoord tot de lezer geeft Katharina zelf de dimensies van haar werk aan. Men moet het niet beoordelen naar de maatstaven van de eigentijdse literatuur, want van retorica heeft ze geen verstand: ook zij is slechts een spreekbuis van de Heer die haar simpele, devote woorden heeft ingegeven.

Hiermee zijn de voornaamste vrouwelijke auteurs tot aan het eind van de zestiende eeuw wel genoemd. De meeste waren al in hun eigen tijd beroemd, en dat geldt ook voor Anna Bijns. Bij haar speelt zeker het door de drukpers bevorderde effect mee van een wonderkind dat zo maar kan wat anderen (mannen) moeizaam moesten leren en oefenen. Maar het fundament voor die bewondering blijft toch dat werk zelf. Dat getuigt in elk opzicht van een wonderbaarlijke verstechniek en een sterk ge-

voel voor literair effectbejag, niet in de laatste plaats door de keuze van haar thema's die alle tot de 'hot items' van haar tijd behoren: ketters, huwelijk en gezinsleven.

In de negentiende eeuw komt niettemin het tamelijk eenzijdige beeld tot stand van een gedreven kenau, die als kampioen van de moederkerk Luther en de zijnen onder de grond probeerde te schelden. De drijfveren daartoe zouden vooral gelegen zijn in frustraties door de liefde. En als verzuurde maagd zou zij gemankeerd huwelijksgenot niet alleen in die richting hebben afgereageerd maar evenzeer in agressieve aanvallen op liefde en huwelijk, die uiteindelijk het laagste in de mens naar boven heetten te brengen. Ten slotte is dat laatste in onze tijd weer in haar voordeel verkeerd. Nu moeten we haar zien als voorvechtster van een vroege vrouwenzaak, die zich niet liet intomen tot de traditionele ondergeschiktheid die het huwelijk van oudsher voor de vrouw inhield. Kortom, een Nederlandse Christine de Pisan, die in de jaren zeventig aan dezelfde transformatie werd blootgesteld.

Binnen dergelijke typeringen is nauwelijks aandacht voor haar kennis van de literaire traditie en haar superieure gevoel voor humor, ironie en effect. Gewapend met een groot talent volgde zij niettemin tamelijk gedwee de modellen en vormgeving die twee eeuwen Westeuropese lyriek hadden voortgebracht, van de hofdichter Eustache Deschamps tot aan de rederijker Matthijs Castelein. Op die voet vindt zij meteen waardering in humanistenkringen. Na publikatie van haar eerste bundel in 1528 vertaalt Eligius Eucharius alle teksten terstond in het Latijn, en die worden vervolgens in 1529 gedrukt. Daarin heet haar werk 'een prachtig en oprecht boekje, vol geestige en kunstzinnige liederen, voortreffelijk opgesteld in de volkstaal door de eerbiedwaardige en vernuftige maagd Anna Bijns'. In deze vorm vonden haar teksten tot in de hoogste kringen gehoor. Dat blijkt bij voorbeeld uit de band van een bewaard exemplaar in de Pierpont Morgan Library te New York. Die is

prachtig versierd en draagt wapens en spreuk (Plus Oultre) van keizer Karel v, hetgeen wijst op bezit in een aristocratisch milieu. En de waardering in humanistenkringen gaat nog zo ver, dat de eerste druk van haar tweede bundel in 1548 een aanbevelingsgedicht in het Latijn bevat, van de humanist Lieven van Brecht.

Het bekende werk

Tijdens Anna's leven worden drie afzonderlijke bundels met refreinen gepubliceerd, respectievelijk in 1528, 1548 en 1567, steeds op initiatief van anderen. Alle drie zijn ze enige malen herdrukt, zodat er tot 1668 minstens twaalf verschillende drukken van dat werk bestaan. Deze edities bevatten uitsluitend religieuze en moraliserende teksten, waarbij de strijdrefreinen geheel verdwenen zijn uit de laatste bundel en plaats gemaakt hebben voor lof, catechese en lering met betrekking tot de boodschap van de moederkerk.

Anna's refreinen over huwelijk en liefde, en haar komische uitvallen in de zotte refreinen, zijn nooit tijdens haar leven gedrukt. We kennen deze slechts uit twee handschriften, van oudsher gemerkt A en B, beide samengesteld in het tweede kwart van de zestiende eeuw door Engelbrecht van der Donck, een Antwerpse minderbroeder. Beide handschriften bevatten refreinen die ook in de gedrukte edities voorkomen. Maar daarnaast is er veel nieuws. Zo staat Anna's beroemdste tekst - die over de beide Maartens (namelijk Luther en Van Rossum) - alleen in handschrift A, dat ook werk van anderen heeft. In handschrift B staat uitsluitend Bijns-werk. Verder zijn refreinen van haar bewaard in een vijftiental handschriften uit de zestiende en zeventiende eeuw. Daarin komen echter geen nieuwe voor. Wel is er nog een niet van elders bekende tekst aanwezig in de refreinenbundel die Jan van Doesborch rond 1528 drukte te Antwerpen. In ieder geval wijst deze versprei-

ding op een niet onaanzienlijke populariteit in rederijderskringen, waar zulke handschriften als repertoire in de eerste plaats circuleerden.

Langs deze wegen kennen we in totaal 222 afzonderlijke refreinen, die aan Anna Bijns toegeschreven moeten worden. Daarbij dient meteen aangetekend te worden dat sommige daarvan uitzonderlijk lang zijn. Dan zijn er ook nog enkele rondelen, die nooit meer dan een beperkt aantal regels hebben.

Het is opmerkelijk, dat Anna Bijns zich bijna monomaan tot de refreinvorm beperkt, voor de rederijders het lyrische meesterstuk. Gebaseerd op de Franse ballade kent deze vorm minstens vier strofen, met een vaste slotregel per strofe die het thema aangeeft, de zogenaamde stok. De laatste strofe is opgedragen aan de 'Prince' van de kamer, de beschermheer, maar die wordt vaak gesublimeerd tot de geliefde dan wel God of Maria. Naar de stof onderscheidde men bij voorkeur drie typen: het wijze of vroede, het amoureuze, en het zotte. Daaraan houdt Anna zich ook, al zijn de zotte refreinen in het bewaarde werk ver in de minderheid.

Het mag duidelijk zijn dat Anna zich in deze vorm zeer thuis voelde. In een vast rijmschema, dat zeer gecompliceerd kan zijn maar per strofe identiek is, kon ze haar gedachten, gevoelens en argumenten op beperkte schaal variëren aan de hand van de terugkerende stokregel, met de dwang tot een conclusie in de slotstrofe. Daarbij toont ze steeds een enorme vormbeheersing en een ongekende taalvirtuositeit. Vooral met volle rijmen en assonances trekt ze de ingewikkeldste ketens door haar strofen, zonder dat daardoor de inhoud op de achtergrond verdwijnt. Haar versificatie ontaardt vrijwel nergens in het maniërisme waarvan men de rederijders zo graag het slachtoffer acht. Bijna steeds werkt deze ondersteunend en effect-verhogend, en dat geldt ook voor de kunsttaal vol neologismen en ontleningen aan volkse zegswijzen in het algemeen. Een enkele uitzondering

hierop valt niet te ontkennen. Dan maakt zich een woord- en rijmdronkenheid van haar meester, die een betekenis eerder gaat verhullen dan verlichten:

Zal 't niet geweten zijn, ik vol rouwen flouwe.
 Om hem te verkrijgen ik wonder brouwen wouwe.
 Ik zal hem houwen trouwe, al zou men mij dood slaan.
 Men vindt zulken trouwe bij mans of vrouwen nouwe.
 In de kouwe louwe zoude ik om mijn brood gaan.

Maar dat blijft uitzondering.

Verder heeft Anna een sterk beeldend vermogen, dat des te meer treft waar haar werk toch van een betrekkelijk geringe eruditie getuigt. Ze beschikt over een imposante kennis van de bijbel, maar dan wel op het catechetische niveau van het onderwijs dat zij aan kleine kinderen gaf, en niet op dat van de courante commentaren in de wereld van geleerdheid en kunst. Ook haar verwijzingen naar de klassieken en de geschiedenis - zelfs de meest recente - maken steeds een tweedehands-indruk en zijn zeker niet gebaseerd op de persoonlijke bestudering van gecompliceerd bronnenmateriaal of literatuur in het Latijn.

Anna haalde stof en gegevens allereerst uit andere rederijkersliteratuur in haar omgeving, en uit catechetische teksten en kronieken in de volkstaal. Vervolgens liet zij zich leiden door haar taalvermogen, dat gevoed werd door het tamelijk alledaagse milieu waarin zij verkeerde. Daar deed ze de kennis op van een levend taalgebruik, dat nog niet vaak voor literair gebruik aangewend was. Soms ontstaat daardoor een travestieeffect, zonder opzet, wanneer verheven zaken of personen zeer triviaal worden voorgesteld: 'Liefs scheiden deed Lanseloet ook zuur bier smaken', zegt ze wanneer ze teleurgestelde liefde vergelijkt met de ervaring van een legendarische held, die ze van een kouwe kermis laat thuiskomen. En het geijkte beeld van de kerk als schip wordt licht ridicuul als dit schip vervol-

gens als aangeschoten wild moet voortstompelen: 'Sint Peters scheepken mag wel wat hinken'.

Van een theologische argumentatie tegen de ketters is nauwelijks sprake. Ze worden snerend uitgescholden en verantwoordelijk gesteld voor alle ellende in de wereld. Anna wil ze met de grond gelijk maken, al is een kopje kleiner ook goed. Met dat doel voor ogen zijn alle middelen heilig, waarbij denigratie door middel van vergelijkingen uit de anale sector nog bescheiden mag heten: 'Een bescheten koe wil er vele beschijten', zegt ze, als 'bewijs' voor de stelling dat de ketters meteen anderen plegen aan te steken met hun kwalijke overtuigingen. Maar meestal gaat het beter, wanneer ze haar sterk beeldende talent in dienst stelt van de schildering van verheven situaties in alledaagse decors:

Doctoren, pastoren, licentiaten
 Worden nu van de wijfs onderwezen;
 Schrifture wordt nu in de taveerne gelezen,
 In d'een hand d'evangelie, in d'ander den pot.
 't Zijn al dronken zot-oren; nochtans van dezen
 Worden geleerde predikanten bespot.
 't Volk mest in zijn kwaadheid als 't verken in 't kot:
 De wereld es verdrongen in der zonden vloed.

De literaire traditie

In hoeverre Anna zelf vrij heeft gekozen voor het beperkte aantal thema's dat zij bespeelt, is zeer de vraag. In ieder geval hebben die rond de trouweloze liefde en de achterlijkheid van het huwelijk tot grote verwarring geleid bij latere onderzoekers. Te zamen met de licht scabreuze en anale humor in de zotte refrainen strookten dergelijke thema's niet met het beeld van de even vurige als vrome maagd, die voor het behoud van de moederkerk kampte.

Zo'n verstoring van dat beeld kon alleen ontstaan, wanneer men Anna's liefdesklachten als authentieke documenten uit haar privé-leven opvatte. Daarin is de negentiende-eeuwse literatuurhistoricus W.J.A. Jonckbloet voorgegaan. Op grond van de refreinen componeerde hij een levensroman die hij voor biografie wilde laten doorgaan: mislukte liefdes, overspel, klachten over ontrouwe minnaars, berouw - ze zou dat allemaal van zich af hebben geschreven, tot ze de verzuurde maagd was geworden die op alles schold wat in haar omgeving bewoog. Ondanks het feit dat reeds Busken Huet bezwaar aantekende tegen deze ridicule redenering, bleef bij de meeste onderzoekers tot ver in de twintigste eeuw een echo hangen van gefrustreerde jeugdliefde, al was men ervan overtuigd dat deze lang zo direct en letterlijk niet af te lezen viel uit haar refreinen als Jonckbloet wel wilde. Daarom schiet Van Mierlo in de jaren veertig nog eens toe, maar nu op een heel besliste manier. Aan Anna's werk valt niets, maar dan ook helemaal niets - hij is zeer beslist - te ontlenen over haar leven. En de meest recente onderzoeker van haar leven en werk, Lode Roose, valt hem nadrukkelijk bij.

Natuurlijk is deze stellingname in principe juist: het gaat niet aan om de ik-figuur in literaire werken, ook die van vroeger, te identificeren met de auteur ervan. En zou men dat in het geval Bijns toch willen doen, dan ligt er al meteen het onoverkomelijke probleem van de klacht-refreinen die een mannelijke ik-persoon aan het woord laten. Daar komt nog bij, dat Anna veel meer naar vaste modellen werkte dan het quasi-impulsieve realisme van haar teksten nu lijkt te suggereren. Ze treedt nog uitvoerig in de middeleeuwse techniek om de massa te bereiken door de boodschap in een alledaags decor te presenteren, zoveel mogelijk in de taal en naar het voorstellingsvermogen van de beoogde ontvangers. Maar die 'gewone' wereld is geconstrueerd en eerder afgekeken uit andere teksten dan gekopieerd naar het leven: Antwerpen is slechts via een omweg in haar

teksten aanwezig. Dit verschijnsel is ons nog het best bekend uit al die levendige boerenkermistaferelen van zestiende- en zeventiende-eeuwse schilders. Men moet er daarvan niet te veel op één dag zien, want ze lijken meer op elkaar dan op de locaties die zij beogen weer te geven.

Bovendien behoort Anna's techniek tot de geijkte oefenstof in rederijerskringen. Op dit punt is nog heel wat onderzoek te doen: schelden op het huwelijk, ontrouwe liefde, het zotte bruidspaar, de klacht van de pantoffelheld, dat alles wordt reeds exemplarisch aangeboden door de Franse rhétoriciens, die zo vaak en zo gretig nagevolgd werden door hun Nederlandse naamgenoten, juist ook omdat ze anders dan deze laatsten tot een verheven hofmilieu behoorden. Vooral in de teksten waarin Anna voor ons zo modern aanwezig schijnt (anti-huwelijk, anti-rolpatronen), varieert ze vaardig maar onmiskenbaar op beproefd literair erfgoed, zoals dat nog eens voor een laatste keer benut werd en gedemonstreerd in Matthijs Casteleins *Const van rhetoriken* van 1555. Dat gebeurt overigens niet alleen uit verstrooiende overwegingen, maar evenzeer in het kader van behartigenswaardige boodschappen: het huwelijk in de gevestigde burgerlijke samenleving behoefde allerlei nadere regulering, steeds meer in de richting van een huwelijks- en gezinsleven zoals wij dat nu kennen. Anna ridiculiseert volgens recept huwelijksvormen die niet meer wenselijk zijn of uit de tijd en die zij dan ook, evenzeer volgens recept, plaatst in boers aandoende milieus. Maar ze doet dat wel op haar geheel eigen wijze.

Een voorbeeld. Tot haar meesterwerkjes behoren zeker de drie zotte refreinen die gevuld zijn met de klacht van pantoffelhelden over de kenau's van vrouwen, die hen dwingen om het hele huishouden te doen, inclusief de verzorging van de kinderen. Dergelijke schilderingen van een omgekeerde wereld in het huwelijk komen herhaaldelijk voor in de laat-middeleeuwse literatuur. Ze waarschuwen op vermakelijke wijze voor de

chaos, waaraan mannen een halt moeten toeroepen, anders gaat de wereld te gronde: de rollen in het huwelijk dienen vast(er) te liggen. Ook bij Anna komt de ridiculisering tot stand in een karikaturaal, landelijk aandoend milieu, waarin per definitie van enige arbeidsdeling in het gezin nauwelijks sprake zou zijn, zodat de macht voor het grijpen lag bij weke mannen.

Heel ‘realistisch’ laat Anna nu zo'n man beschrijven hoe hij ook de baby moet verzorgen, die voornamelijk in de kwaliteit van zelfbevuiler wordt gepresenteerd:

En als 't hem bescheten heeft, moet ik schiere
 Het grofste gruis van den doeken spoelen.
 Pis, kindeken pis, pis, ik dan krajiere,
 Wanneer dat 't kakken wille of poelen.

De schildering van een dergelijk huiselijk tafereeltje staat echter direct in een exegetische traditie uit de middeleeuwen met betrekking tot de straf na de Zondeval. Vooral Eva, die de oorzaak van alle ellende is, moet het zwaar ontgelden. In pijn zal ze haar kinderen baren, en alleen zij heeft de taak om deze in hun prille jaren te verzorgen: de man zal daarvan vrijgesteld zijn. Omstreeks 1330 legt Jan van Boendale dat uit in zijn *Leken Spieghel*, evenzeer gericht op een breed publiek dat navenant met simpel ‘realisme’ bediend wordt:

Ook blijft zij met den kinde in dezen
 In zorgen, in pijnen en in vrezen,
 En moet het heffen uit zijnen messe
 En afdwaan zijnen vuilnesse,
 Totdat het hem zelven helpen kan:
 Dies is al kwijte de man. (1.23:87-92)

Het verschonen van de baby is dus per definitie de taak zoniet de straf voor vrouwen. En daarom kiest Anna dit voorbeeld en

deze termen om de omgekeerde wereld waarin haar pantoffelheld moet leven te accentueren.

Er mag geen twijfel bestaan over de dominantie van het modelmatige, literaire en traditionele in Anna's stofkeuze, ook en detail, en evenmin over haar virtuoze verwerkingen daarvan. Eveneens is duidelijk, dat zij veel schreef op verzoek van de Antwerpse Minderbroeders (franciscanen), met wie zij haar hele leven lang een innig contact onderhield. Uit die hoek kwamen telkens de initiatieven om bepaalde refreinen te bundelen voor de druk. Bovendien duiken de namen van een tiental broeders regelmatig op als acrosticha in refreinen van allerlei aard. En juist in dat milieu der franciscanen is de middeleeuwse beleringstechniek ontwikkeld van uitreiken naar de massa met 'realisme', humor en alledaagse situaties, om de boodschap van de kerk toegankelijk te maken en aangenaam naar binnen te doen glijden.

Daarin passen eveneens de zotte refreinen en de huwelijksklachten. Het verstrooiende element kwam uitstekend van pas bij de bestrijding van de gevreesde melancholie, naar middeleeuwse overtuiging een gevaarlijke ziekte die tot zelfmoord kon drijven en die vooral huishield in het vergeestelijkte milieu van monniken. Dat Anna Bijns ook met deze teksten voldeed aan de wensen van haar vrienden mag blijken uit het genoemde handschrift A. Dat bevat veel van haar komische werk en is kennelijk aangelegd als klooster-divertissement door een Antwerpse minderbroeder, Engelbrecht van der Donck. Het verstrooiingskarakter daarvan komt wellicht nog meer tot uiting door de opname van eeuwenoud humoristisch klooster-repertoire, in de vorm van een spotmis en drinkliederen in het Latijn.

Haar leven

Maar toch. De conclusie dat alles opdracht was en modelmatig werd uitgevoerd, mag niet te absoluut worden. De eigen in-

breng in haar behandeling van de gegeven en aanbevolen thematiek is onmiskenbaar. Bovendien was zij niet in dienstbetrekking bij de minderbroeders en evenmin anderszins materieel van hen afhankelijk: ze verdiende de kost met haar schooltje en kon profiteren van een bescheiden erfenis. Anders gezegd: Anna liet zich graag stimuleren om over de ketterse Lutherij en over huwelijkszaken te schrijven. En die stimulansen kunnen niet uitsluitend van buiten gekomen zijn.

Gedurende markante perioden van haar leven kon Anna niet van deze onderwerpen afblijven. Het ligt dan voor de hand om hierbij haar privé-leven (waartoe ook het schrijven van refreinen behoort) in het geding te brengen. De besliste afwijzing van elk aanwijsbaar verband tussen haar werk en haar leven door Van Mierlo en Roose gaat te ver, al kan er in dit opzicht niets concreets uit de refreinen afgeleid worden. Maar zowel in haar werk als in haar leven komen brandhaarden voor, waarvan het ondenkbaar is dat ze niet bij tijd en wijle op elkaar oversloegen.

Wat is er over dat leven bekend? Tamelijk veel, vergeleken met de geringe informatie die we doorgaans over rederijkers hebben. Ze wordt in 1493 geboren als eerste kind van de kleermaker Jan Bijns en diens vrouw Lijsbeth Voochs, in het huis 'De Cleyne Wolvinne' op de Grote Markt te Antwerpen. Kort daarop volgen nog een zuster Margriete en een broer Maarten. Wanneer haar zuster in 1517 huwt met de zilversmid Jan Pauwels, een jaar na de dood van haar vader, eist ze het erfdeel op zodat de moeder huis en winkelvoorraad moet verkopen. Anna en Maarten betrekken nu te zamen met hun moeder een nieuw huis, geheten 'De Patiencie' in de Keizerstraat. Daar begint Maarten een schooltje, en het ligt voor de hand om aan te nemen dat Anna hierbij hoe dan ook betrokken raakt, gezien haar latere ontwikkeling.

In 1530 sterft de moeder, waarbij Anna en Maarten nu huis en boedel erven. Tot 1536 blijven ze samenwonen, terwijl hun

inkomen uit de school komt. Maar dan treedt Maarten alsnog in het huwelijk, en Anna moet vertrekken. Ze krijgt tegen zeer vriendelijke condities van de kapelaan van de Onze Lieve Vrouwekerk een huisje tegenover haar oude adres, met de naam ‘Het Roosterken’: daarin opent ze nu onmiddellijk voor eigen rekening een school, en ze wordt ingeschreven als lid van het onderwijzersgilde. Liefst tot 1573 blijft Anna hier aan het werk. Maar als tachtigjarige moet zij het ten slotte opgeven, en ze koopt zich ter verzorging in bij het echtpaar Stollaert. Deze dienen haar krachtens de overeenkomst tot aan haar dood te onderhouden, en tevens voor een plechtige uitvaart zorg te dragen. Twee jaar later, in 1575, overlijdt Anna, 82 jaar oud. Ze krijgt een armzalige begrafenis van het inhalige echtpaar, dat toch al ruim kon profiteren van het contract nu Anna zo spoedig heenging.

Achter dit leven kan heel wat teleurstelling schuilgaan in liefde, vriendschap en loyaliteit. Over eventuele relaties met mannen is niets bekend, terwijl ze in de publiciteit rond haar werk bijna figureert als een beroepsmaagd. Toch werd ze nimmer non of begijn, hetgeen voor de hand lijkt te liggen bij een vrouw die in haar eigen onderhoud moet voorzien. Bovendien had ze een manifeste bewondering voor het gewijde leven, dat ze van zo nabij meemaakte in het milieu der minderbroeders. Het lijkt wel alsof ze de weg naar een eigen huwelijk nadrukkelijk en langdurig heeft opgehouden. Maar dan zijn er op zijn minst twee huwelijken aan te wijzen, die haar ernstig in de problemen hebben gebracht. Haar zuster trouwt jong, met als gevolg dat de rest van de familie huis en nering moet opgeven ten einde haar erfdeel (dat ze nadrukkelijk opeist) te kunnen vrijmaken. Vervolgens maakt Anna dat nog eens mee met haar broer, maar dan op een veel pijnlijker manier. Ze leefden immers langdurig samen, beiden ongetrouwd, in het gemeenschappelijk bezit van een huis en een inboedel, terwijl de daarin gevestigde school voor het inkomen zorgt. Maar dan verschijnt

er in Maartens leven alsnog een vrouw, die hij op zijn veertigste huwt. En Anna dient ten tweede male, en nu geheel alleen, het veld te ruimen.

Op 42- of 43-jarige leeftijd moet ze dan nog eens voor zichzelf beginnen. Gelouterd door deze ervaringen? Of eerder gepokt en gemazeld? Er is weinig verbeeldingskracht voor nodig om aan te nemen, dat in dergelijke emotionerende voorvallen sterke stimulansen lagen om juist haar bevriende minderbroeders te plezieren met scherpe aanvallen op het verkeerde soort huwelijk en op de trouweloze minnaars, die steeds haar ik-figuren laten zitten. En zoals gezegd, ook die vielen naast de contrareformatische scheldpartijen zeer in de smaak bij monniken, voor wie het huwelijk toch al de laagste staat was waarin de mens kon verkeren en die bovendien naar verstrooiing dorstten om het spook der melancholie op een afstand te houden. Zo ergens dan zou zeker hier een benadering vanuit de literatuur-psychologie zeer gewenst zijn. Maar wellicht opent deze methode in historisch perspectief zoveel valkuilen, dat het terrein onbegaanbaar wordt. In ieder geval zijn de teksten van Anna Bijns voor eeuwig aanwezig. En daar blijft de vitaliteit hoe dan ook van afspatten.

Wijze van bewerken

De hier opgenomen teksten zijn zoveel mogelijk naar thema geordend. Van enige chronologische rangschikking kon geen sprake zijn, daar deze niet afgeleid kan worden uit het overgeleverde werk. Sommige refreinen zijn weliswaar gedateerd, maar dat levert niet voldoende gegevens op voor de datering van de rest. Ook gezien het modelmatige karakter van haar werk mag zeker niet geconcludeerd worden dat Anna Bijns in haar jeugd schreef over de liefde en Luther, en later over teleurstellingen, inkeer en dood.

De teksten zijn voorzien van een moderne interpunctie. Bo-

vendien zijn ze waar mogelijk aangepast aan de huidige spelling. Van enige consequentheid daarbij kon geen sprake zijn, omdat ervoor gewaakt is boven alles het klankpatroon en het aantal lettergrepen per versregel te handhaven: deze vormgevingsprincipes zijn immers in hoge mate bepalend voor Anna's verskunst. Nadere woordverklaringen en detail-commentaar worden niet gegeven, omdat daarmee het karakter van deze bloemlezing zou worden aangetast. In de regel zal de lezer voldoende steun vinden in de context om een enkele moeilijkheid zelf globaal te kunnen oplossen.

Literatuur

De gedrukte refreinen uit de drie zestiende-eeuwse bundels zijn te zamen uitgegeven door W.L. van Helten in 1875, voorzien van een verklarende woordenlijst. De uitgave van de teksten uit handschrift B volgde in 1886, onder de titel *Nieuwe Refereinen*, verzorgd door W.J.A. Jonckbloet en W.L. van Helten. Ten slotte verstrekte E. Soens de aan Anna Bijns toe te schrijven teksten uit handschrift A in een aflevering van het tijdschrift *Leuvensche Bijdragen*, jaargang 4 (1900/02), p.199-368. Enige tijd daarna gaf deze in datzelfde tijdschrift een handig overzicht van alle tot dan toe bekende refreinen: jaargang 9 (1910/11), p.37-103. Twee keer is er een afzonderlijke bloemlezing uit haar werk gemaakt, beide keren door Lode Roose, onder de titels *Refreinen* (1949) en *Meer zuurs dan zoets* (1975²).

Een gedetailleerd overzicht van leven en werk, alsmede van de Anna Bijns-studie en -waardering, is te vinden in Lode Rooses *Anna Bijns, een rederijkster uit de hervormingstijd* (1963). Aanvullende gegevens zijn daarna nog verstrekt door P. Julius in *De nieuwe taalgids* 59 (1966), 396-401; B.H. Ern  in het *Jaarboek De Fontaine* 18 (1968), 161-86; F. van Vinckenroye in *De nieuwe taalgids* 62 (1969), 128; J.B. Drewes in *Neophilologus*

54 (1970), 113-8. Andere artikelen na Rooses studie van 1963 bevatten geen nieuws. Dat geldt ook voor het boekje van Elly de Waard, *Anna Bijns*, uit 1985, dat in goede bedoelingen blijft steken.

Het gegeven over het Antwerpse meisje bij de Brusselse rederijders is te vinden bij M.E. Kronenberg, 'Gemengde berichten uit de kringen van theologen en rederijders te Antwerpen, Brussel en Gent', in: *Prosper Verheyden gehuldigd* (1943), 235-44, met name 237. Vrouwelijk mecenaat in de Middelnederlandse letterkunde wordt besproken door D. Hogenelst en S. de Vries, "Die scone die mi peisen doet..."; de vrouw als opdrachtgeefster van middeleeuwse literatuur', in: *Tijdschrift voor vrouwenstudies* 3 (1982), 325-46. R. Lievens, 'Kerstine van Pizen', in: *Spiegel der letteren* 3 (1959), 1-16, geeft informatie over de Middelnederlandse vertaling van Christine de Pisans *Cité des Dames*. De consequenties van de franciscaanse beleringstechniek voor de Middelnederlandse literatuur worden aan de orde gesteld door H. Pleij, *Het literaire leven in de middeleeuwen* (1984), hoofdstuk VII plus de daar genoemde literatuur. Dezelfde auteur spreekt over laat-middeleeuwse literatuur en huwelijksproblematiek in 'Taakverdeling in het huwelijk; over literatuur en sociale werkelijkheid in de late middeleeuwen', in: *Literatuur* 3 (1986), 66-76. Over melancholie gaat zijn 'Literatuur als medicijn in de late middeleeuwen', in: *Literatuur* 2 (1985), 25-34.

Lijst van stokregels

d'Aandenken der dood veel zonden laten doet	99
Dat dure gekocht es, werdt node verloren	80
Die bij serpentes gaat, krijgt van den venijne	33
Dit zijn de mirakelen die Luther doet	45
Dus doende brengt zij den tijd vast deure	20
Een heb ik getrouwd, och mocht ik ze laten!	22
Een heb ik verkoren, ik en zal 's niet laten	63
En onder 't schijn van deugden zoekt gij der liën kiste	52
Geen beter vriend dan geldeken in de hand	97
Gij blijft in 't harte, al zij dij uit den ogen	72
Here, als 't mij al afgaat, wilt mij dan bijstaan	109
Het waar goed huwen, maar 't zorgen is de plage	9
Hoe blijder verzamten, hoe droever scheiden	77
Ik moet leren sterven, zuchten en zwijgen	86
In 't scheiden wenen wij traankens snot ellenlang	25
't Is beter geveesten dan kwalijk gevaren	30
't Is misselijk, waaromme dat ik dus trure	102
Is zonde deugd, de Lutheranen zijn santen	49
Meer zuurs dan zoets moet ik eenpaarlijk drinken	74
Mijn trouwe werdt met ontrouwen geloond / Onttelt hij u een trapken, onttelt er viere	91
Mijns liefs troost en mag mij niet meer gebeuren	83

Nog schijnt Merten van Rossom de beste van twee	59
Nooit man en geraakte aan vuilder laudate	17
O dood, hoe bitter is uw gedinken!	104
Ongebonden best, weeldig man zonder wif	12
Ongebonden best, weeldig wif zonder man	7
Priesters zijn ook mensen als ander liên	38
Uit vreugden wilt over de hekel springen	28
Veel lijdens gebeurt mij alle den dag	89
Verwijfd te zijne gaat boven alle plagen	14

Wat liefs te derven es grote pijn	69
d'Weigeren staat den meiskens met allen wel	66
't Zal nog eens beteren als 't God zal gelieven	35
Zulk zoekt de goei nachten en verliest de goei dagen	55
't Zijn aardse duivels, die de mensen kwellen	41